В.М. Усманов

Татарские эпиграфические памятники

12-я книга

Оренбургская область

Казань – 2022

ББК 63.4 (2Рос = Тат)
УДК 902
У 74

Китап авторның үз хисабына нәшер ителде.

Усманов В.М.

Оренбург өлкәсендәге ташъязма истәлекләре. Уникенче китап = Татарские эпиграфические памятники. 12-я книга. (Населенные пункты Оренбургской области) – Казан, 2022. – 288 б.: фоторәс. белән.

Китапта Оренбург өлкәсендәге кайбер авылларның гарәп язулы “таш архив” мәгълүматлары бер урынга тупланып бирелде. Бу җыентык татар тарихын һәм мәдәниятен өйрәнүче киң катлау укучылар өчен тәкъдим ителә.

Предлагаемое издание является сводом эпиграфических памятников некоторых населенных пунктов Оренбургской области в виде каталога, составленного из фотографий с сопровождающими краткими текстами. Книга адресована эпиграфистам, историкам, краеведам, искусствоведам и широкому кругу читателей.

ISBN …………………………

© Усманов В.М., 2022

ТАТАРСКИЕ ЭПИГРАФИЧЕСКИЕ ПАМЯТНИКИ ПРИУРАЛЬЯ

Среди источников по истории и культуре татарского (шимали-тюркского) народа особую значимость имеют древние или старинные эпиграфические памятники. Как известно, основная часть произведений каллиграфического искусства и документов «каменного архива» [7, с. 193] Приуралья до сегодняшнего дня остаются вне поля зрения современных ученых. На протяжении последних 25 лет нами проводились целенаправленные (хотя и не системные), выборочно-фрагментарные исследования эпиграфических памятников находящихся в различных населенных пунктах бывших территорий Оренбургской губернии и Букеевской Орды, включая и небольшие населенные пункты. (Как мы знаем из истории, оба этих региона объединяло издревле общее культурное пространство, например, с прежних времен существования государств - Дэшти-Кипчак и Ногайской Орды). Выявлено и изучено в общей сложности более четырех тысяч эпитафий и больше ста пятидесяти кабрстанов, что позволяет нам сделать определенные выводы и обобщения.

Изучение, фиксация, инвентаризация, картографирование и издание фотографий с текстами надмогильных камней обнаруженных на территории Российской Федерации и Казахстана, стало для нас – для всех шимали-тюркских эпиграфистов, настоятельной необходимостью. «Частичные исследования, как писал академик И.Ю. Крачковский, должны быть дополнены составлением «репертуара и корпуса арабских надписей [11, с. 3]. Эта работа, связанная по составлению каталогов (подобно хронологическому

регистру), и издание их в виде печатных книг является. для нас архиважнейшей. Только таким образом можно их собрать в одном месте и сохранить для потомков. (Кроме всего, это наследие может быть и в электроносителях, сейчас ведь возможностей очень много).

Время безжалостно относится к культурному наследию, в частности, к кабрташам, надписи стираются и постепенно исчезают подвергаясь естественному разрушению и физическому уничтожению (есть немало случаев и фактов использования их в виде строительного материала).

По имеющимся сведениям, основная часть эпиграфических памятников Приуралья (городов: Уфа, Стерлитамак, Орск, Оренбург), аулов– Зирган, Имангулово 2-е, Нежинка, Янгурча (первый кабрстан), Кабакуш,…(перечисление можно было бы и дальше продолжить) безвозвратно утеряна. Однако, в таких населенных пунктах, как – в городах Актюбинск, Троицк, Уральск, в селах Стерлибаш, Каргалы (все три кабрстана) сохранились в относительно хорошем состоянии.

С 2002 по 2014 гг. при содействии и финансовой помощи меценатов – Искандарова А.Р., Абдрашитова Р.Р., Хасанова Р.А. и других спонсоров были изданы серия книг-каталогов «Исторические памятники» о мусульманских эпитафиях Приуралья (непретендующие на официально-научную литературу). Необходимо оговориться: вся эта работа проводилась специалистом с художественным образованием и с позиции человека считающего себя сторонником взглядов Ризы Фахреддинова касающихся шимали-тюркской общности. В процессе моей научной работы исторические или языковые аспекты имели не первостепенное значение.

Здесь хочется сделать акцент на том, что при исследовании эпиграфических памятников носителем основной и первичной информации является сам объект или четкий фотоснимок (в том числе, эстампаж, оттиск) и правильно выполненная прорисовка, но не сопровождающие, и не всегда правильно прочитанные тексты с транслитерацией, далекие от истины. Игнорирование первоисточника – объекта (в данном случае – фотографии)

является ошибочным и антинаучным. В этой работе должны быть четко проставлены приоритеты, действия должны быть логически осознанными и последовательными, а уж только после этого можно думать о транслитерациях, о транскрипциях и о переводах текста на международные языки.

Какие же обстоятельства способствовали развитию и сохранению традиций камнерезного искусства и каллиграфии. Попытаемся назвать их.

1. Укоренившиеся многовековые традиции идущие со времен Золотой Орды.
2. Распространение мистического учения Накшбандийа способствовавшее развитию суфийской литературы, камнерезного искусства и каллиграфии.
3. Улучшение материального благосостояния Россиян в XVII– в нач. XX вв.
4. Существование исламской системы образования.
5. Появление меценатов.
6. Проявление веротерпимости со стороны государственных чиновников.
7. Существование и разрабатывание различных карьеров природного камня по всей территории Оренбургской губернии и Букеевской Орды (в частности, иманкуловского, оренбургского известняка, троицкого песчаника и.т.).

Как известно, в Стерлитамакском уезде существовало несколько центров просвещения – стерлибашевское, балыклинское, куганакбашское медресе, где развивалось искусство рукописной книги, каллиграфии и производство кабрташей и конечно же это явление было связано с наличием легкообрабатываемого местного яшергановского камня (и существованием своих предприимчивых кадров камнерезного искусства, в отличие от аулов – Балыклыкуль и Утяково: где, кстати, также имелись учебные заведения – ждановское и хабибназаровское медресе). Но такие обстоятельства не всегда

касались таких купеческих городов, как Бирск, Уфа, Стерлитамак. Потому что, в этих (да иногда и в некоторых других) населенных пунктах широко использовался привозной материал.

Нам – шимали-тюркским эпиграфистам двух государств – России и Казахстана, предстоит решать совместные следующие задачи.

1. Как было уже отмечено выше, необходимо наиболее полно выявить, зафиксировать и ввести в научный оборот как можно больше сведений о сохранившихся эпиграфических памятниках.

2. Классифицировать эпитафии по хронологическому, региональному (географическому), типологическому языковому принципам и выявить локальные индивидуально – оригинальные варианты.

Например, при составлении «полного свода» эпиграфических памятников следует придерживаться хронологического принципа для Оренбургского (Стерлибашевско-Каргалинского) и Троицкого регионов по отдельности, привязывая географически к ним прилегающих населенных пунктов.

Почему? В связи с тем, что в Троицком регионе (т.е. на территориях современной Челябинской и Курганской областей) сформировался другой – «упрощенный» (но для исполнителей технически сложный) стиль эпитафийных памятников, отличающихся от остальных (в частности, отсутствием каких-либо замысловатых архитектурных форм). Видимо, это объясняется, в первую очередь, с использованием твердых пород строительного камня местного вулканического происхождения. Именно это обстоятельство диктовало заниматься данным видом искусства (или ремеслом) только лишь узкому кругу грамотных мастеров камнерезного дела, в отличие от оренбургских, актюбинских, уральских хаттатов. И, стало быть, всякий мастер каллиграфии, живущий в городе Троицк, не мог заниматься выполнением трудоёмких заказов по изготовлению кабрташей.

Как нам известно, на татарских (в том числе, и на шимали-тюркских) эпиграфических памятниках выработался набор определенных трафаретов

вступительных и благожелательных формул. На троицких эпитафиях (в отличие от других, скажем, кабрташей стерлибашево-каргалинского региона) часто можно увидеть 89-й аят из суры «Аль-анбийа»: «Господи! Не оставляй меня одиноким, и ты – Наилучший из наследников».

Еще одна особенность троицких эпиграфических памятников в том, что на обратной стороне часто пишется очень кратко изложенная информация (имя усопшего и прозвище, которое он носил при жизни): «Печник Гали», «Певец Мирфайза», «Алтынче (золотых дел мастер) Шарафи», «Мясник Ахмеджан», «Кучер Шигай», «Конторщик Мифтах», «Приказщик Закир Валиев», «Караванчик Бабаджан» и другие.

3. Выявить места изготовления эпиграфических памятников, установить территорию распространения их изделий. «Нас же интересуют эти памятники как особый феномен художественной культуры, возникший на основе синтеза книжного и орнаментального искусства, архитектуры, резьбы по камню а, также, каллиграфии. Каждый такой камень можно рассматривать как архитектурное сооружение, памятник, поставленный на определенном месте» [10, с.108].

Местом максимальной концентрации эпиграфических памятников середины XVIII – начала XX века является город Оренбург (вместе с Сеитовой слободой), а также города – Актюбинск , Уральск, Уфа. Именно, в это время, в этих центрах существовало множество мастерских по производству эпитафий. Исполненные «столичными» (каргалинскими, актюбинскими, уральскими) мастерами кабрташи, сооружались не только на местных кладбищах, но и довольно далеко от этих городских центров почти на всей обширной территории Оренбургской губернии, Букеевской Орды и за ее пределами.

Изначально, первые кабрташи города Оренбурга и Сеитова посада выполнялись в рамках старых традиций, идущие с предыдущих веков, связанных с культурой Казанского ханства. Форма верхней части имела вид стрельчатой арки (таких памятников осталось мало – в количестве одного

десятка), а потом, с течением времени, эта традиция исчезая переходит в прямоугольную и полукруглую форму.

В отличие от традиций казанских татар, на некоторых памятниках относящихся к «степнякам» (т.е. ногайским татарам, казахам) в текстах указывается названия рода, отделения рода, подотделения и тамга, а в орнаментальных композициях изображаются им только характерные узоры. Среди кабрташей могут быть образцы с «чалма»образным завершением наподобии северокавказских, но отличающихся от турецких (такого рода кабрташи имеются в иманкуловском и биккуловском кладбищах).

С развитием капиталистических отношений и транспорта, элита российского общества (в том числе мусульманская часть) с конца XIX века – в начале XX вв. начинает использовать для выполнения надмогильных эпиграфических памятников уже готовые разнообразные «заготовки» сделанные из уральского мрамора и гранита. Следует отметить и то, что к середине XIX века появляются кабрташи напоминающие малые архитектурные формы, выполненные в мусульманском и в европейском стилях (как обычно, они встречаются в городских некрополях, установленных на могилах состоятельных людей). Кроме этого, продолжают существовать, наряду с исламскими, и древние традиции изготовления намогильных камней, с формами похожих на каменных балбалов наподобие стилизованных фигур человека (их насчитывается небольшое количество).

«В XVII–XVIII вв., хотя и отмечается широкий разброс композиционных решений в оформлении эпитафий, можно наблюдать сложение определенных типов для отдельных регионов. Это направление продолжается и в XIX в. Большое разнообразие типов в XIX – первой третий XX в. Связано с включением в процессе оформления эпитафий широкого круга непрофессиональных писцов и резчиков по камню» [5, с. 65].

4. Выявление групп кабрташей и их авторов – катибов по характерным индивидуальным признакам отличных от остальных.Это необходимо определить путем сравнительного палеографического анализа, включая

многих эпиграфических памятников Южного Урала и Казахстана, а также, архивные документы (метрические записи), рукописные книги и т.п. Эта работа очень важна для нас – искусствоведов. Я уверен, по истечению определенного времени, будут написаны и изданы монографии о жизни многих известных мастеров прошлых веков. Ведь, например, созданные произведения оренбургского катиба Губайдуллы бин Ахмед, равнозначны творчеству, скажем, Дэрдмэнда (Закира Рамиева).

На эпитафиях можно увидеть часто повторяющиеся трафаретные стихотворные строки философского содержания, а также, оригинальные поэтические произведения, представляющие большой интерес для литературоведов на арабском, персидском и тюркском языках. Например:

“Дөньядан китдең вакытсыз
Иртәрәк сулдың, чәчәк,
Зур газаб чикдең, бәхетсез,
Күрмәдең рахәт йәшәб.

Билахир кызганды Аллаһ
Әй, бала, күрдең кабер,
Мөнкәсир мәхзүн күңел
Аһ, кайтачакмыз шунда бер.”

“Ушел из мира (бренного) не вовремя
Очень рано завял цветок мой,
(Ты) несчастный, много испытал страданий
Не успел увидеть наслаждений жизни.

В конце сжалился Аллах
Эй, ребенок увидел могилу,
Разбита опечаленная душа
Ах, вернемся (и мы) туда однажды.”

На кабрташах, кроме арабографических надписей, встречаются, как было сказано выше, изображения родовых знаков (следует подчеркнуть – на троицких эпитафиях они не зафиксированы).

При создании эпитафийных памятников хаттаты-резчики обычно использовали самый распространенный насх, реже – сульс, рикъа, талик, насталик. Однако, часть текстов были выполнены индивидуально-оригинальным (неклассическим) почерком, аж даже, иногда их трудно определить к какой же разновидности арабского письма может ближе находиться (или относиться) та или иная эпиграфическая композиция.

Шимали-тюркский народ почти тысячу лет пользовался арабской письменностью и имел широкую сеть национальных школ. А, так называемый, литературный язык «тюрки» Урало-Поволжья находил свое прекрасное изобразительное отражение в универсальной арабской графике. Каждый представитель этнической группы татарского народа пользуясь арабскими буквами писал (или старался писать) подчиняясь определенным сложившимся правилам, но читал написанное по своему, принимая во внимание диалектические особенности. В этих нюансах и тонкостях, в то время, ни у кого никогда не было разногласия или непонимания.

Выявленные имена некоторых хаттатов живших и работавших в Приуралье.

1. Ибрагим ахунд бин Мухаммедтуляк бин Бикмухаммед аль-Оренбури, ? – 1761. Он является автором надмогильного архитектурного комплекса посвященного памяти Хадичэ бикэ, проявил себя талантливым человеком в разных областях искусства.

2. Исхаки бин Абдулькарим аль-Каргалы, 1732 – 1802. В его творчестве (как у его предшественника – катиба Ибрагима) синтезировались многие виды искусств. Они являются яркими представителями

мусульманского искусства в эпоху шимали-тюркского Возрождения в рамках Российской империи [2, с. 159].

3. Катиб Мухаммед аль-Каргалы, жил и работал в XIX веке (очивидно, его имя следует искать среди списка религиозных деятелей Сеитовой слободы; творчество катиба требует отдельного исследования). До него и в его время в Каргалах работали более 10-ти до сих пор нам неизвестных выдающихся мастеров. К сожалению, мы о них пока ничего конкретного не можем сказать, кроме версий и предположений. Этому периоду эпиграфических памятников, характерно изящество, соразмерность и тонкое чувсто художественного вкуса.

4. Гатаулла бин Узбек бин Субханкул бин Мустафа аль-Каргалы, ?-1832. Установление авторства работ этого каргалинского мастера каллиграфии является задачей для будущих исследователей [8, с. 22].

5. Сайфутдин бин Хафизетдин аль-Каргалы; не является признанным мастером, однако, его произведения отвечали всем основным критериям монументального эпиграфического искусства и поэтому его работы были востребованы. Выполненные его руками кабрташи находятся во многих населенных пунктах бывшей оренбургской губернии и за его пределами. Творчество катиба Сайфутдина, еще раз, подтверждает истину о том, что «каждое ремесло, достигая совершенства, превращается в искусство» [1, с. 5]. Его работам характерна монументальность, рельефность (игра светотени), четкость, краткость и простота текста.

6. Мухаммедсалим Умидбаев [6, с. 239].

7. Хайрулла бин Габдрахман Усманов аль-Каргалы, 1866–1915, продолжатель классических стилей арабского письма.

8. Салях Камал.

9. Ахмадзаки Валиди, сохранилась одна из его работ в его деревне Утяково.

10. Шахгали Уразбаев, его композиции не выделяются мастерством каллиграфического искусства.

11. Ибнеябан бин Абдулгани, 1883–1970, отличается ярко выраженным индивидуальным почерком.

12. Имам Баймухаммед (1876–?) бин Бикмухаммед бин Ярмухаммед (1833 –?) бин Яхъя (1811–1840) бин Яугилде (1776–1843) бин Ишкилде (1748–1824) бин Саид. Был выходцем из юрматинских башкир деревни Табулды, репрессирован.

13. Габдрахман бин Гали Айдабулов, 1881–1972.

14. Габдрахим Галиев, 1867–1966.

15. Габделмаджид бин Абунагим Мунасыпов, 1880–1946

16. Габделвахид бин Абунагим Мунасыпов, 1880–1946

17. Габделвахид бин Абунагим Мунасыпов, 1890–1939.

18. Гарифулла бин Габдулла Давлетъяров, 1882–?, репрессирован. Его творчество подверждает мысль о том, что и в провинции успешно развивалось искусство каллиграфии и камнерезного дела.

19. Габдулла бин Мухаммедхарис Тукаев, ? – 1918. Один из ярких стерлибашевских хаттатов.

20. Гыйзеддин бин Бахтегани бин Губайдулла бин Тухфатулла бин Муртаза Давлетъяров.

21. Губайдулла бин Ахмед бин Махмуд Исмагилов, 1862–1910.

22. Рахимджан бин Мухаммеджан бин Бикмухаммед из д. Каралачик (Башкортстан).

23.

Список выявленных имен троицких катибов и мастеров камнерезного искусства.

1. Абдулхалик муэдзин бин мулла Ибрагим аль-Казани, родом из д. Хусни-Шейх, 1810– 1877.

2. Хабибрахман бин муэдзин Абдулхалик бин Ибрагим аль-Казани, 1846–1921.

3. Абдрахман бин муэдзин Абдулхалик, 1848–1890.

4. Абдуллатиф бин муэдзин Абдулхалик, 1856–1934.

5. Ахмеджан бин Мухаммедгата Мухаммедвалиев, 1852–1918, из д. Ачулы Верхнеуральского уезда.

6. Катиб Гумар.

7. Сабирджан бин Ахмеджан бин Мухаммедгата бин Мухаммедвали (Валиев), жил во второй половине 19-го – в начале 20-го века.

8. Катиб Бахауддин, мулла

9. Катиб Мухаммедъяр хальфа бин Мадъяр, Муэдзин в 4-ой мечети, 1852–1907.

10. Муэдзин Гайфулла бин мулла Мухаммедхабиб бин Фатхулла Ишматов, ?–1910.

Список авторов эпиграфических памятников относящихся к примитивному искусству провинциальных резчиков, которые исполняли более скромные и бедные заказы не представляющие особого художественного интереса.

1. Катиб Шакир, предположительно из аула Тятер–Арслан.

2. Давлетьяров Сарвареддин (Сарвар), 1902-1958, из деревни Яшерган.

3. Хайруллин Габдрахман Сайфуллович, 1914–1998, д. Яшерган.

4. Ягъфар Гыльмутдинович Гымазов, 1925–1998, камнетес, резчик по камню, хаттат; жил в д.Яшерган.

5. Муса Ибрагимович Гымазов (р.1930), резчик по камню, каллиграф; д.Яшерган.

6. Габбас Гатауллович, жил в XIX веке в Каргалах.

7. Катиб Афзалетдин бин Багаутдин, ?– 7.01.1921, жил в деревне Миякитамак (Башкортотсан, Миякинский район).

8. Садыйков Закир, жил в XX веке в Каргалах.

9. Баширов Валиахмед, каргалинский катиб, жил в XX веке.

10. Хасанов Ахмади Шахидулович, жил в начале XX века в деревне Амир (Башкортостан, Стерлибашевский район).

11. Муллагали хальфа (учитель медресе) из аула Ибрай (Башкротостан, Стерлибашевский район)

12. Шахмухаммед бин Абдуллатиф (Латыпов), 1847–1934, жил в деревне Халикей (Башкортотстан, Стерлибашевский район).

13. Юсуф бин Хусаин, из аула Зирган.

14. Сахиулла бин Мухаммедсадыйк, из деревни Каралачик (Башкортостан).

Нахождение новых имен, до сих пор нам неизвестных, забытых катибов (резчиков по камню), также, остается одной из первостепенных задач для будущих исследователей. Ограниченность объёма материала, на который мы опираемся, допускают ошибочные предположения. Поспешные догадки и версии, в дальнейшем требуют подтверждения конкретными фактами.

Эпиграфические памятники некоторых населенных пунктов Оренбургской области.

В 2019 году с 19-го по 24-ое июня была организована научная экспедиция по татарским населенным пунктам Оренбургской области с целью выявления, чтения и фотофиксации ранее известных и неизвестных татарских памятников для дальнейшей научной обработки и систематизации в виде каталогов составленных в хронологическом порядке с фотографиями и сопровождающими арабскими текстами и переводом надписей на кириллицу. Безусловно, вся эта работа является продолжением целенаправленного и планомерного поиска и изучения мусульманских эпитафийных памятников предыдущих лет. В результате проведения научно-исследовательской экспедиции выявлены и зафиксированы более 170-ти кабрташей в следующих населенных пунктах:

1) Село Биккулово (Октябрьский район) – 17;
2) Село 1-ое Иманкулово (Октябрьский район) – 59;
3) Село Юзеево (Шарлыкский район) – 24;
4) Село Мустафино (Шарлыкский район) – 37;
5) Село Нежинский – 1;

6) Село Желтое (Сарыкташский район) – 29;
7) Верхние Чебенки (Сакмарский район) – 7;
8) Соль-Илецк – 1;

Из числа обнаруженных арабографических эпитафийных памятников – самый ранний создан в конце XVIII века, более поздний относится к середине XX столетия (1948 г.). Однако, мы должны помнить о том, что богатое наследие татарского народа в Приуралье имеет многовековую историю и начинается со времен существования государства Дэшт-и Кипчак, Ногайской Орды и Малого Жуза.

К сожалению, в этом регионе, кабрташей относящихся к Ногайской Орде нами не зафиксированы, т.к. они не сохранились. Наиболее ранние относятся к концу XVIII- началу XIX ввеков в основном принадлежащим работам Каргалинских и Оренбургских мастеров. Значительная же часть памятников выполнены местными непрофессиональными катибами индивидуальным почерком, зачастую, на низком примитивном уровне.

Местные иманкуловские эпитафии выделяются от других по технике исполнения, в первую очередь, невысоким рельефом (в общей сложности их насчитывается более одного или около двух сотен). Материалом служил известняк из иманкуловского карьера, находящегося рядом с селом на высоком берегу озера.

Кладбище села Биккулова состоит из двух частей занимающей довольно большую площадь, разделенное каменной дорогой времен Екатерины II. Здешние кабрташи отличаются низким качеством материала (видимо, памятники изготавливались из камня местного биккуловского карьера “не вполне созревшего” известняка).

В строительстве деревни Юзеево, очевидно, применялся, также, местный юзеевский известняк и мелкий камень-плитняк, кроме этого, для изготовления эпитафий иногда использовался привозной каргалинско-оренбургский материал.

Что касается эпиграфических памятников села Мустафино: здесь имеются (как в селе Юзеево) аналогичные образцы профессиональных каргалинских, так и работы местных катибов.

Входе последних поездок в Оренбургскую область выявлены на территории кладбища села Юзеево работы известного татарского каллиграфа

Хайруллы бин Габдрахман Усманова ал-Каргалы (1866-1915), оренбургского мастера Шарифа в Оренбурге, резчика по камню Габделлатифа в мазарстане деревни Биккулово и нашего современника Туганова Ришата Рашидовича в кабрстане аула Иманкулово 1-ое.

В текстах большинства эпитафий как и во многих мусульманских памятниках имеются «аят»ы и «хадис»ы. В некоторых стелах башкирско-татарского села Иманкулова часто встречаются родовые знаки (ыру тамгалары). Видимо, это объясняется тем, что жители этого поселения являются прямыми потомками полукочевых “вчерашних” ногайских татар.

На нескольких текстах зафиксированы названия должностей , профессий, титулов: (например: “*купец (сәүдәгәр)*”, “*ахунд*”, “*мулла (менла)*” “*хәлфә*”, “*мөдәррис*,”...).

В ходе исследовательской работы в выше названных селах, мраморных или гранитных дореволюционных памятников нами не замечены.

Нам предки оставили богатое культурное наследие. И, мы уверены в том, что в будущем книги по камнерезному искусства и каллиграфии, посвященные работам татарских мастеров, будут издаваться на разных языках, на равне с историческими трудами Никколо Макиавелли и Джорджа Вазари. Но, для осознания архиважности этого кладеза первоисточников требуется определенное время.

Об авторе: Усманов В.М. – научный сотрудник ЦПиМН ИЯЛИ АН РТ; v.m.usmanov@mail.ru

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. Абзалина Р.Альбом. шамаилы из коллекции Национального музея Республики Татарстан (Конец XIX – начало XX вв.). Собрания профессоров И.М.Покровского и Н.Ф.Катанова. Казань, 2003.

2. Әхмәтҗанов М. XVII–XVIII гасыр татар ташбилгеләре. Казан, 2011.

3. Муминов А.К,Нурманова А.Ш., Медерова Д.Е.Эпиграфические памятники Западно-Казахстанской области как источник по общественно-

политической и духовной истории Казахстана/ Проблемы изучения нематериального культурного наследия народов Казахстана и Центральной Азии: топонимика,эпиграфика, искусство: Сборник материалов международной научной конференции. – Алматы: Издательство EVO PRESS, 2014

4. Мырзагалиева Г.С. Изучение надгробных памятников некрополя Хан зираты./ Проблемы изучения нематериального культурного наследия народов Казахстана и Центральной Азии: топонимика,эпиграфика, искусство: Сборник материалов международной научной конференции. – Алматы: Издательство EVO PRESS, 2014.

5. Мухаметшин Д.Г. Татарские эпиграфические памятники. Региональные особенности и этнокультурные варианты. Казань, 2008.

6. Рәхимкулова М. Гатаулла Камский һәм башка зыялыларыбыз. Оренбург, 1999.

7. Сергеев В. Дорогами старых мастеров. М., 1982.

8. Усманов М.А. Татарские исторические источники XVII–XVIII вв. Казань, 1972.

9. Фәхретддин Р. Сәгъид. Казан, 1897. – китапта: Усманов В.М. Тарихи ядкярләр. Икенче китап. Эстәрлетамак, 2005.

10. Червонная С.М. Искусство Татарии. М., 1987.

11. Шихсаидов А.Р. Эпиграфические памятники Дагестана X–XVII вв. как исторический источник. Москва, изд. «Наука». 1984.

Биккул авылы, Октябрь районы

№1

1. Биккол авылының каберстан күренеше.

№2

2. Биккол авылының каберстан күренеше.

№3

3. **Шәмсениса** бинте [Айсә] каберенә куелган таш, 1835 ел.

مرحومة و مغفورة شمس النسأ بنت آيسه المتوفيه فى برج دلو ١٨٣٥ سنه

N52˚19.180’

E 055˚18.922’

Размеры: 11x25x100 см.

№4.

4. **Рәфикъ** бине Акбулат каберенә куелган таш, 1259 / 1843 ел.

Алгы ягында (калку язулы):

هو الخلاق الباقى المغفور المرحوم رفيق بن اقبولاط قد توفى فى سنة ١٢٥٩ سنة فى برج
ميزان و هوابن اربع و ستين سنة فاتحه

Уң ягында (калку язулы):

فا كثر واذكر هادم اللذات يعنى الموت

Сул ягында (калку язулы):

الموت الموت كل نفسن ذائقة الموت

N52˚19.184’

E 055˚18.910’

Размеры: 11x26x90 см.

№5.

5. **Гобәйдулла** бине Рәфикъ каберенә куелган таш, 1260 / 1844 ел.

Алгы ягында (калку язулы):

هو الخلاق الباقى المغفور المرحوم عبيد الله بن رفيق قد توفى فى ١٢٦٠ سنة فى برج
حمل و هو ابن ست و شلاثين سنة

Уң ягында (калку язулы):

فا كثر واذكر هادم اللذات يعنى الموت

Сул ягында (калку язулы):

الموت الموت كل نفسن ذائقة الموت

№6.

6. **Биби Гайшә** Кунак [бикә] каберенә куелган таш, [1846] ел.

Алгы ягында (калку язулы):

هو الخلاق الباقى المرحومة المغفورة ببى عائشه قوناق بيكه قزى وفات قيلدى ٥٠ ياشنده [١٨٤٦] يلده ماه ذالحجه ننک اول کوننده روحنه فاتحه

Һу әл-Хәлляк әл-Бакый әл-мәрхһүмәтәл-мәгъфурәт биби Гайшә Кунак бикә кызы вафат итде 50 яшендә 1846 елда маһ зөлхиҗҗәнең әүәл көнендә, рухына фатиха

N52˚19.189’

E 055˚18.902’

Размеры: 11х26х105 см.

№7.

7**. Миңлеҗәмал** Биби Хәмидә кызы, Гыймадеддин бәк хатыны каберенә куелган таш, 1869 ел.

Алгы ягында (калку язулы):

مرقده حليلهء عماد الدين بـک متوفية منکجمال ببى حميده قزى وفاة ثور يعلدزى ننک ٢ نچى کون ١٨٦٩

N52˚19. 217 ’

E 055˚18.886 ’

Размеры: 15х25х85 см.

№8.

8**. [Мөхәммәдьяр]** каберенә куелган таш, 1871 ел.

Алгы ягында (калку язулы):

نور الله مرقده المتوفى المرحوم محمد يار... اوعلى وفات بولدى ١٨٧٢ نچى يل ننک حمل ٢٢ نچى کوننده رمضان شرف نک ١٥ کونده ٦٣ ياشنده

№9.

9. **Фәрхиназ** Гобәйдулла кызы, Габделвахид бине Рәфикъ каберенә куелган таш, 1839 ел.

Алгы ягында (калку язулы):

هو الحلاق الباقی المغفورة المرحومة ببی فرح ناز بنت عبید الله زوجة عبد الوحید بن رفیق توفت فی ١٢٥٥ سنة فی برج جدی

Уң ягында (калку язулы): **فاكثر وا هادم الذات یعنی الموت**

Сул ягында (калку язулы): **الموت الموت كل نفسن ذائقة الموت**

Арткы ягында (калку язулы): **و هی بنت تسع عشر سنة فاتحه**

N52˚19.184’

E 055˚18.916’

Размеры: 11х23х110 см.

№10.

10. [**Габделгата**] каберенә куелган таш, 1283 / 18[66] ел.

Алгы ягында (калку язулы):

تاریخ ... ١٢٨٣ نچی سنده ... كونده مرحوم [عبد العطا] ... قیلدی ۶۶ یاشنده [١٨۶۶] نچی یل دا ... بر فاتحه احسان ... و سلم علیه

اوشبو یازعوچی عبد الستار دیو لابزلار

“язгучы Габдессаттар”

№11.

11. [**Миңлегали**] Төхфәтулла угылы каберенә куелган таш, 1842-1888.

Алгы ягында (калку язулы):

نور الله مرقده المتوفی المرحوم لا اله الا الله محمد رسول الله و مرحوم منكلو علی تحفة الله اوعلی ... دفن اولندی ١٨٨٨ نچی یلده جوزه ننک ٣ نچی یومنده ۴۶ یاشنده الله تعالی یوم محتر... قاوشتورسون * یازعوچی عبد اللطیف

“Язгучы Габделләтыйф”

N52˚19.224’

E 055˚18.848’

Үлчәмнәре: 10х41х39 см.

№12.

12. **Гайнекамал (**Габделкәрим бине мулла Габдеррахман угылының әнкәсе**)** каберенә куелган таш, 1889 ел.

Алгы ягында (калку язулы):

نور الله مرقده متوفا مرحوم عبد الكريم بن ملا عبد الرحمن انكاسى عين كمال ١٨٨٩
يل ١٢ حمل ١٣ ياشنده [دفن] ايدلدى

№12.

12. [**Фатыйма**] Мөхәммәдгазиз кызы каберенә куелган таш, 1889 ел.

Алгы ягында (калку язулы):

نور الله مرقده ... فاطمه محمدعزيز قزى وفات ... ١٩٠١ نچى يلده ...

№13.

13. **Биби Сабира** имам Корбангали хәзрәт хатыны каберенә куелган таш, 1834-1904.

Алгы ягында (калку язулы):

نوَّره الله مرقد ها المرحومة المدفونة بى بى صابره امام قربانعلى حضرت ١٩٠٤ يلده
٨٠ ياشنده سنتابرده

№14.

14. [**Габделхалик**] Габделләтыйф угылы каберенә куелган таш, [1877-1919].

Алгы ягында (калку язулы):

عبد [الحليق عبد اللطيف اوعلى ١٩١٩] نچى يلده ٥٩ ياشنده ....

№15.

15. **Шәмседдин** Хисамеддин углы Юлдашев каберенә куелган таш, 1844-1919.

Алгы ягында (калку язулы):

متوفى مرحوم شمس الدين حصام الدين اوعلى يولداشف ١٩١٩ نچى يلده ٨
ديكابرده ٧٥ ياشنده ...

№16.

16.[**Мөхәммәдзариф**] Мөхәммәджан угылы каберенә куелган таш, 1890-1938.

Алгы ягында (калку язулы):

متوفى المرحوم ... محمد ظريف ميگلى جان اوعلى ١٩٣٨ نچى يلده ٤٨ ياشنده [وفات] ...

№17.

17. **Ихсан** [Биби Сәлимә] углы каберенә куелган таш.

Алгы ягында (калку язулы):

نور الله متوفى مرحوم احسان ببى سلمه اوعلى

Беренче Иманкол (башкорт) авылы.

№18.

1. Хажи **Мөхәммәд** бине Ишмөхәммәд каберенә куелган таш, 1208 һ. сәнә / 1793 ел, 58 яшендә вафат.

Үлчәмнәре: 15х27х130 см.

№19.

2. Кемнең каберенә куелганы мәгълүм булмаган таш, 1817 ел.

Алгы ягында (уйма язулы):

١٨١٧ ...	1817 ...
	(тамга)

N52˚12.795’

E 055˚18.808’

Үлчәмнәре: 10х15-17х45 см.

№20.

3. **Хәсән** каберенә куелган тамгалы таш, 1819 ел.

Алгы ягында (уйма язулы): **حسن ١٨١٩**

№21.

4. **Кинҗәбай** Әлмөхәммәд угылы каберенә куелган таш, 1820 ел. Каргалы остасы язган.

Алгы ягында (калку язулы):

المرحوم المغفور	Әл-мәрхүм әл-мәгфъүр
كنجه باى المحمد اوعلى	Кинҗә бай Әлмөхәммәд угылы
١٨٢٠ سنه عقربده	1820 сәнә гакрабда
وفات روحنه فاتحه	вафат рухына фатиха

Координатлары: N52˚12.856ʼ

E 055˚18.964ʼ

Үлчәмнәре: 11х26х80 см.

№22.

5. **Бәдреддин** бине Әбелмәхҗән каберенә куелган таш, 1823 ел, 58 яшендә вафат.

№23.

6. **Бәхтияр** бине Исхак каберенә куелган тамгалы таш, 1825 ел.

№24.

7. **Өммегөлсем** Бурангол контон кызы каберенә куелган таш, 1840 ел, 44 яшендә вафат.

Координатлары: N52˚12.870ʼ

E 055˚18.959ʼ

Үлчәмнәре: 11х26х105 см.

№25.

8. **Йосыф** бине Хәмид каберенә куелган таш, 1801-1846.

Алгы ягында (калку язулы):

متوُفى	мөтәвәффи
يوسف بن	Йосыф бине
حميد ر	Хәмид Рә-
حمة الله	хмәтулла
عليهما تا	галәйһөма та-
ريخ روميه	рих румия
۱۸۴۶سنه ده	1846 сәнәдә
برج سنبله	борыҗ сөнбелә
۴۵ياشنده	45 яшендә

N52˚12.797’

E 055˚18.812’

Үлчәмнәре: 8x30x105 см.

№26.

9. Кемнең каберенә куелганлыгы билгеле булмаган таш, 1861 ел.

Алгы ягында (калку язулы):

المرحوم	Әл-мәрхүм
...	...
...	...
...	...
وفات ۱۸٦۱	вафат 1861
...ياشنده	... яшендә

N52˚12.850’

E 055˚18.804’

Үлчәмнәре: 13x32x140 см.

№27.

10. **Шаһи-Мөхәммәд** бине Хәсән каберенә куелган таш, 1862 ел.

№28.

11. Хаҗи **Мөхәммәд** бине Ишмөхәммәд каберенә куелган таш, 1280 һ. сәнә/1863 ел, 58 яшендә вафат.

№29.

12. Мулла [**Мөх ... әс-суфый** бине Исхак әс-Суфый] каберенә куелган таш, 1281 һ. сәнә/1864 ел, 79 яшендә вафат.

Алгы ягында (калку язулы):

المتوفی المرحوم ملا محمد علی	Әл-мөтәвәффи әл-мәрхүм мулла Мөхәмгали
الصوفی بن اسحاق الصوفی ...	әл-суфи бине Исхак әл-суфи ...
... ۷۹ یاشنده ۱۲۸۱ نچی الهجرة	... 79 яшендә 1281 нче әл-һиҗрәт

Уң ягында (калку язулы): **... ذوالحجة المبارکته**

Сул ягында (калку язулы): ...

Үлчәмнәре: 10х23х115 см.

№30.

13. **Мөхәммәдшаһ** бине Аллаһбирде каберенә куелган таш, 1282 һиҗри сәнә/1865 ел.

محمد شاه بن الله بیردی [۶۴] یاشنده ۱۲۸۲ نچی سنه

№31.

14. Кемнең каберенә куелганлыгы билгеле булмаган таш, [1867 ел, 63] яшендә вафат.

№32.

15. Дәүләтшаһ хәзрәт угылы **Габдеррахман** Дәүләтшин каберенә куелган таш, 1871 ел, 48 яшендә вафат.

Алгы ягында (калку язулы):

۱۸۷۱ نچی یل ۸ نچی اعوسده داولتشاه حضرت اوعلی عبدالرحمن داولتشین مدفون ۴۸
یاشنده * کر نظر ایدار ایسایکز انی احی امیدی حیر دعا دور ای سحی * کرم لر ایدیکز
لار وای اعالر سحر شام ایلیوب ایدکو دعالر

Координатлары: N52˚12.917’

E 055˚19.007’

Биеклеге: 150 см.

№33.

16. **Әсфәндияр** Мортаза угылы каберенә куелган таш, 1875 ел, 70 яшендә вафат.

مرحوم اسفندیار مرتظی اوعلی وفات ١٨٧٥ نچی یل ٧٠ یاشنده حوت ننک بشنچی کون

Үлчәмнәре: 12х30х105 см.

№34.

17. **Исмәгыйль** бине Госман каберенә куелган таш, 1877 ел, 58 яшендә вафат.

المرحوم المغفور اسماعیل بن عثمان وفات ٥٨ یاشنده ١٨٧٧ نچی یل سنتبر ننک ١٠ نچی کوننده فاتحه

№35.

18. **Кыракай** бине мулла Мортаза каберенә куелган таш, 1883 ел, 65 яшендә вафат.

Үлчәмнәре: 16х28х110 см.

№35-1=А.

19. Кемгә һәм кайчан куелганлыгы билгеле булмаган тамгалы таш.

№36.

20. Дәүләтшаһ хәзрәт угылы **Габдулла** Дәүләтшин[1] каберенә куелган таш, 1884 ел, 75 яшендә вафат.

---

[1] ДАВЛЕТШИН АБДУЛЛА

1813 – ок. 1883) – религиозный деятель, ахун, кантонный начальник, подполковник (1856). Сын Давлетши-ишана. Указом Оренб. губ. правления от 25.01.1830 г. утвержден в должности 1-го муллы 2-й соборной мечети д. Ниж. Чебеньки Оренб. уезда и губ. В 1833 г. прикомандирован к Оренб. Неплюевскому военному училищу для преподавания в нем арабского и персидского яз. С весны 1836 г. до осени 1838 г. по распоряжению оренб. военного губернатора В.А. Перовского объехал все башкирские и мещерякские кантоны, собрав 15 895 руб. 95 коп. пожертвований ассигнациями на постройку Караван-Сарайской мечети. В 1839–40 гг. принимал участие в Хивинском походе. В 1841 г. был помощником начальника, в 1842–50 гг. – управляющим 10-м (до 1847 г. – 9-й) башкирским кантоном. В 1851–52 гг. заведовал конным заводом Башкиро-мещерякского войска. С 1852 г. вновь утвержден начальником 10-го башкирского кантона. В 1856 г. в составе «башкирской депутации» присутствовал на коронации Александра III, был награжден медалью. Член Оренб. дворянского депутатского собрания. Ему посвящена башкирская народная песня «Абдулла-ахун». Лит.: Асфандияров А.З. Абдулла Давлетшин // Башкирская энциклопедия. В 7 т. Т. 1. – Уфа, 2005, с. 13; Он же. Олатайзарзын бар тарихы... – Уфа, 1996; ГАОО, ф. 6, оп. 11,

Алгы ягында (калку язулы):

١٨٨۴ یلده	1884 елда
٢٠ فبرالده دوشنبه	20 февральдә дүшәнбе көн
کون وفات اولدی	вафат улды
مرحوم دولتشاه	мәрхүм Дәүләтшаһ
اشان حضرت	ишан хәзрәт
اوعلی عبد الله	Габдулла
دولتشین ٧۵	Дәүләтшин 75
یاشنده	яшендә

اسمی جیسمینه موافیق بر عجب عالیم

سوزی تاتلی چوق فصاحتلو اوزی عادل ایدی

جمله عالم اه افغان زار ایدوبن اعلادی

کوزلاردین قان کبی یاش یوزینه طاملادی

Сул ягында (калку язулы):

Исеме җисеменә муафыйк бер гаҗәб галим,

Сүзе татлы чук фәсахәтле үзе гадел иде.

Уң ягында (калку язулы):

Җөмлә галәм аһ әфган зар идүбән аглады,

Күзләрендин кан кеби яшь йер йөзенә тамлады.

Координатлары: N52˚12.914’

E 055˚19.007’

Үлчәмнәре: 20х36х165 см.

№37.

21. **Фатыйма** бинте Гөлстан бинте Сәрмәт каберенә куелган таш, 1885 ел, 70 яшендә вафат.

д. 517; Записки И.В. Чернова // Труды Оренбургской ученой архивной комиссии. – 1907, вып. 18; ЦГИА РБ, ф. И-295, оп. 4, д. 765. Д.Д.

Источник: Ислам на Урале энциклопедический словарь. 2009

Үлчәмнәре: 13x38x130 см.

№38.

22. **Биби Гайшә** Котлыгилде кызы каберенә куелган таш, 1885 ел, 82 яшендә вафат. Анасы – Исәнбикә.

Координатлары: N52˚12.843 ʼ

E 055˚18.933 ʼ

№39.

23. **Габделләтыйф** бине Мөхәммәдшәриф бине Туиш каберенә куелган таш, 1892 ел, 81 яшендә вафат.

مرقد مرحوم عبد اللطیف بن محمد شریف بن طویش وفات ۸۱ یاشنده ۱۸۹۲ نچی یل

Үлчәмнәре: 20x24x170 см.

№40.

24. **Мөхәммәдсадыйк** Сәфәр угылы каберенә куелган таш, 1898 ел , 78 яшендә вафат.

۱۸۹۸ نچی یل محمد صادیق سفر اوعلی وفات ۷۸ یاشنده

Үлчәмнәре: 11x26x90 см.

№41.

25. **Мәрзыя** абыстай мулла Гомәр кызы, Габдулла хәлфә хатыны каберенә куелган таш, 1900 ел. Анасы – Фатыйма.

صاحبه هذه المرقد مرضیه ابصطای اتاسی ملا عمر اناسی فاطمه ملا اسحاق حلیله سی وفات ۱۹۰۴ نچی یل سنتبرده

Үлчәмнәре: 11x25x90 см.

№42.

26. Казанлык, Оренбургта гомер кичергән **Мөхәммәдсафа** Мөхәммәдкәрим угылы Күәков каберенә куелган таш, 1900 ел, 48 яшендә вафат.

Координатлары: N52˚12.779 ʼ

E 055˚18.791 ʼ

Үлчәмнәре: 30х30х165 см.

№43.

27. **Әгъзам** бине Котлыәхмәд каберенә куелган таш, 1900 ел, 52 яшендә вафат.

Үлчәмнәре: 26х26х130 см.

№44.

28. **Сәгурә** каберенә куелган тамгалы (П) таш, 1901 ел.

... سعوره سلم الله حلالى ۶۲ ياشنده وفات ... ۱۹۰۱ [سنده]

Үлчәмнәре: 12х35х45 см.

№45.

29. Мөәззин **Габдулла** бине мулла Исхак каберенә куелган таш, 1907 ел, 68 яшендә вафат.

№46.

30. **Биби Гайшә** Искәндәр кызы , Дәүләтшаһ хәзрәт угылы ахунд Габдулла контонның хатыны каберенә куелган таш, 1907 ел, 76 яшендә вафат.

نوره الله تعالى مرقدها استاذ الكل ايشان دولتشاه حضرتنك اوعلى مشهور احوند عبد الله كانتون ننك زوجه سى ببى عأيشه اسكندر قزى انكاسى اصل بيكه وفات ۱۹۰۷ نچى يل برنچى آپريلده ۷۶ ياشنده

Координатлары: N52˚12.914’

E 055˚19.004’

Үлчәмнәре: 16х28х130 см.

№47.

31. **Биби Шәрифә**, Мөхәммәдгазиз хатыны каберенә куелган таш, 1907 ел, 69 яшендә вафат. Анасы – Рабига.

№48.

32. **Өммегөлсем** Вагыйз кызы каберенә куелган таш, 1909 ел.

Үлчәмнәре: 17х32х89 см.

№49.

33. **Шәмсекамәр** хаҗи Габденнасыйх кызы Күҗәков, Мөхәммәдсафа хатыны каберенә куелган таш, 1910 ел, 38 яшендә вафат.

№50.

34. Пермь губернасы Уса өязе Сараш волосте һәм авылы учитель **Мөхәммәдсадыйк** Мөхәммәдвәли угылы Мөхәммәдиев каберенә куелган таш, 1911 ел, 68 яшендә вафат. Анасы – Гөлмәхфузә.

پیرم گوبیرناسی اوصه رویازی صاراش ۋولصی هم آولی اوچیتل محمد صادق محمد ولی اوعلی محمدییف
آناسی گل محفوصه وفاة ١٩١١ یل ١ نچی دیکابر ٦٨ یاشنده ٤٢ یل حدمت ایتدی
*** شونده ده اسمڭ سنڭ ملت یاشاد قچه یاشار**
***ملت اوسدکچه اوسار هم ملت آشرقچه آشار**
***شادمان اول مرقدگده بر اونتمیبز سنی**
بلمسه ل وقنکده قدر ١٥ یندی قوتلیبز

№51.

35. **Хәбиб** бине Кәлимулла каберенә куелган тамгалы таш, 1913 ел, 45 яшендә вафат.

حبیب بن کلیم الله ١٩١٣ سنه ٤٥ یاشنده

№52.

36. **Һәдия** Хөсәен кызы, Габдулла хәлфә хатыны каберенә куелган таш, 1913 ел. Әнкәсе – Фатыйма.

عفر الله ذنوبها عبد الله حلفه جماعتی هدیه حسین قزی انکاسی فاطمه وفات ١٩١٣ نچی یلده

№53.

37. **Газизә** каберенә куелган таш, 1856 -1914. Мөәззин Әхмәдләтыйф һәм Мөхәммәдҗан исемнәре укыла.

Алгы ягында (калку язулы):

...	...
...	Иннә лилләһи вә иннә иләйһи
راجیعون	раҗигун
مؤذین احمد لطیف	Мөәззин Әхмәдләтыйф
اناسی عزیزه	[анасы] Газизә
... محمدجان	... Мөхәммәдҗан
مؤذین وجودکه	[мөәззин] вөҗүдкә

ک ... نچی ١٨٥٦	К ... 185 [6] нчы
یلده وفات	йылда вафат
١٩١٤نچی یلده	1914 нче йылда
٢٥نچی فیورالده	25 нче февральдә

N52˚12.795’

E 055˚18.808’

Үлчәмнәре: 12x36x145 см.

№54.

38. **Гатаулла** имам Шәрәфеддин угылы Туганов каберенә куелган таш, 1916 ел, 18 яшендә вафат.

Координатлары: N52˚12.789’

E 055˚18.776’

№55.

39. Мөхәммәдзариф хәзрәт анасы - **Гайшә** каберенә куелган таш, 1918 ел, 85 яшендә вафат.

Үлчәмнәре: 14x35x80 см.

№56.

40. Иманкол авылының ыстаршина **Тимер** Юлдыбай угылы каберенә куелган таш, 60 яшендә вафат.

Үлчәмнәре: 8x22x40 см.

№57.

41. Мулла **Исхак** бине мулла Мортаза каберенә куелган тамгалы таш, 63 яшендә вафат.

№58.

42. **Шәмсебану** шәех Мөхәммәдгали әс-суфый хәзрәтнең хатыны каберенә куелган таш, 75 яшендә вафат.

№59.

43. Имам **Мөхәммәдзариф** хәзрәт каберенә куелган таш, 1918 ел, 85 яшендә вафат. Анасы – Гайшә.

Үлчәмнәре: 14x35x80 см.

№60.

44. Мулла **Шәрәфеддин** бине Мөхәммәдгазиз Туганов каберенә куелган таш, 1920 ел.

Координатлары: N52˚12.786’

E 055˚18.772’

№61.

45. **Зөһрә** мулла Шәрәфеддин кызы каберенә куелган таш, 1920 ел, 26 яшендә вафат. Анасы – Суфия.

Координатлары: N52˚12.784’

E 055˚18.775’

№62.

46. **Бәдреддин** Әбелмәхҗан угылы каберенә куелган таш, 1923 ел, 18 нче август аенда 58 яшендә вафат.

Координатлары: N52˚12.847’

E 055˚18.804’

Үлчәмнәре: 11x36x76 см.

№63.

47. Кемгә һәм кайчан куелганлыгы билгеле булмаган тамгалы (Т) таш.

Үлчәмнәре: 10x26x110 см.

№64.

48. Кемгә һәм кайчан куелганлыгы билгеле булмаган тамгалы таш.

№65.

49. Кемгә һәм кайчан куелганлыгы билгеле булмаган тамгалы таш (өч тешле тарак).

№66.

50. Кемгә һәм кайчан куелганлыгы билгеле булмаган тамгалы таш.

№67.

51. Кемгә һәм кайчан куелганлыгы билгеле булмаган тамгалы таш.

№68.

52. Кемгә һәм кайчан куелганлыгы билгеле булмаган тамгалы таш.

Үлчәмнәре: 12х18х50 см.

№69.

53. Кемгә һәм кайчан куелганлыгы билгеле булмаган тамгалы таш.

Үлчәмнәре: 10х28х60 см.

№70.

54. Кемгә һәм кайчан куелганлыгы билгеле булмаган тамгалы таш.

Үлчәмнәре: 10х20х40 см.

№71.

55. Кемгә һәм кайчан куелганлыгы билгеле булмаган тамгалы таш.

Үлчәмнәре: 18х27х90 см.

№72.

56. Кемгә һәм кайчан куелганлыгы билгеле булмаган тамгалы таш.

Үлчәмнәре: 10х16х40 см.

№73.

57. Кемгә һәм кайчан куелганлыгы билгеле булмаган тамгалы таш.

№74.

58. Кемгә һәм кайчан куелганлыгы билгеле булмаган тамгалы таш.

№75.

59. Мулла **Исхак** бине мулла Мортаза каберенә куелган тамгалы таш, 63 яшендә вафат.

Координатлары: N52˚12.843ʼ

E 055˚18.809ʼ

Үлчәмнәре: 16x32x160 см.

Йөзәй авылы (Шарлык районы)

№76.

1. **Йөзәй** бабай каберенә куелган тамгалы таш, 63 яшендә вафат.

Алгы ягында (уйма язулы):

	...[2]
یوزه ی بابای	Йөзәй
بابای	бабай

Материал – кыргый комташ.

N52˚34.349ʼ

E 055˚02.852ʼ

Үлчәмнәре: 15x24-27x73 см.

№76-1.

№1.Эпиграфический памятник плохой сохранности, принадлежность не установлена. Материал –комташ.

Алгы ягында (уйма язулы):

...	...
التاريخ روميه ١٧٨٦	әл-тарих румия 1786
ميزان ننک ٢٣ ...	мизанның ٢٣...

[2] Нәсел тамгасы.

N52˚34.357’

E 055˚02.846’

Үлчәмнәре: 16x57x62 см.

№77.

2. **Юлдыбай** бине Әлкән каберенә куелган таш, 1794 ел. Каргалы остасы язган.

Алгы ягында (уйма язулы):

مرقد	мәркадь
يولدوباى بن الكان	Юлдыбай бине Әлкән
١٧٩۴ سنه	1794 сәнә

N52˚34.346’

E 055˚02.839’

Үлчәмнәре: 14x28x72 см.

№78.

3. **Әхтәм** Габдеррәззак угылы каберенә куелган таш, 1220=1805 ел. Каргалы остасы язган.

Алгы ягында (калку язулы):

احتم بن عبدالرزاق	Әхтям бине Габдеррәззак
وفات اولدى ١٢٢٠ سنه	вафат улды 1220 сәнә
جدى ننک ١۵ كوننده	җәдинең 15 көнендә

N52˚34.346’

E 055˚02.824’

Үлчәмнәре: 13x34x63 см.

№79.

4. **Рәҗәб** бине Рәхмәтулла каберенә куелган таш, 1838 ел, 78 яшендә вафат.

Алгы ягында (калку язулы):

راجی عفو الله رجب ابن	Ражи гафу Аллаһ Рәҗәб ибне
رحمة الله ٧٨ یاشنده وفات	Рәхмәтулла 78 яшендә вафат
اکر دنیاده بولسنک حان سلتان	әгәр дөняда булсаң хан-солтан
قایه یرنک بولور اخر کون رستان	кая йерең булыр ахыр көн ристан
اسدننک ١٣ ١٨٣٨ سنه	әсәднең 13, 1838 сәнә

N52˚34.409 ̓

E 055˚02.787 ̓

Үлчәмнәре: 12,5х33х112 см.

№80.

5. **Сәйфелмөлек** Бадамшаһ мөәззин угылы каберенә куелган таш, 1857 ел, 58 яшендә вафат. Каргалы остасы язган.

Алгы ягында (калку язулы):

المرحوم	Әл-мәрхүм
المعفور	әл-мәгъфүр
سیف الملک	Сәйфелмөлек
بادام شاه موء	Бадамшаһ мөә-
ذن اوعلی	-ззин угылы
٥٨ یاشنده	58 яшендә
١٨٥٧ نچی یلده	1857 нче йылда
محرام آینک	мөхәррәм аенда
٧ کونده	7 көндә

№81.

6. **Гөлбостан** Нигмәтулла кызы каберенә куелган таш, 1863 ел. Каргалы остасы язган.

Алгы ягында (уйма язулы):

١٨٦٣ نچی	1863 нче

يلده وفات	йылда вафат
اولده كل بوستان	улды Гөлбостан
نعمت الله قزى	Нигъмәтулла кызы

N52˚34.438’

E 055˚02.756’

Үлчәмнәре: 5-8х20-36х45 см.

№82.

7. **Өммегөлсем** Әмир хәзрәт ишан кызы, Габденнасыйр Урманов хатыны каберенә куелган таш, 1866 ел, 35 яшендә вафат. Йөзәй авылы остасы язгандыр дип фараз итәргә кирәк.

Алгы ягында (калку язулы):

مرحومه	мәрхүмә
ام كلثوم امير اشان	Өммегөлсем Әмир ишан
حضرت قزى حاج	хәзрәт кызы хаҗ-
الحرمين عبد النصر	-ел-хәрәмәен Габденнасыйр
اورمانف	Урма[нов]
زوجه سى وفات بولدى	зәүҗәсе вафат булды

Уң ягында (калку язулы):

٣٥ ياشنده	35 яшендә
هجريه ١٣١٣ سنده	һиҗрия 1313 сәнәдә
ميلاديه ١٨٦٦ سنه	милядия 1866 сәнә
عنوارده	гыйнварда
...	...

N52˚34.425’

E 055˚02.820’

Үлчәмнәре: 32х40х114 см.

№83.

8. Әбелмәхҗән угылы каберенә куелган таш, 1871 ел.

Йөзәй авылы остасы язгандыр дип фараз итәргә кирәк.

Алгы ягында (калку язулы):

المرحوم ثيربا	әл-мәрхүм ...
ل الولي ا	...ел-Вәли Ә-
لمحجد اوعلى	-лмөхәммәд угылы
١٨٧١ نچى يلده	1871 нче йылда
مارط ننک ١٥	мартның 15
نچى يومنده	нче йәүмендә

N52˚34.365’

E 055˚02.753’

Үлчәмнәре: 10х34х108 см.

№84.

9. Мулла **Җәляледдин** ибне мулла Габделмәннан каберенә куелган таш, 1873, утыз яшендә вафат. Каргалы остасы язган.

Алгы ягында (калку язулы):

مرحوم ملا	Мәрхүм мулла
جلال	Җәлял-
الدين ابن	-эддин ибне
ملا عبدالمنان	мулла Габделмәннан
وفات اوطز	вафат утыз
ياشنده	яшендә
١٨٧٣ نچى سنه	1873 нче сәнә
ديكابرننک ٢٨	декабрнең 28

N52˚34.336’

E 055˚02.788’

Үлчәмнәре: 16х23х88 см.

№85.

10. **Фазулла** Фәйзулла угылы каберенә куелган таш, 1884 ел.

Йөзәй авылы остасы язгандыр дип фараз итәргә кирәк.

Алгы ягында (калку язулы):

مرحوم فَضوالله	Мәрхүм Фазлулла
فيز الله اوعلى وفا	Фәйзулла угылы вафа-
ت ... ١٨٨۴ نچى	-т 1884 нче
يلده فبرالننک ۶	йылда февралнең 6
نچى کوننده رو	нчы көнендә ру-
ميه	-мия

N52˚34.419’

E 055˚02.816’

Үлчәмнәре: 7-10х34-48х102 см.

№86.

11. Биби **Хәдичә** биби Мәймүнә кызы, Таҗеддин хатыны каберенә куелган таш, 1892 ел. Йөзәй авылы остасы язгандыр дип фараз итәргә кирәк.

Алгы ягында (калку язулы):

مرحومه	мәрхүмә
المغفوره ببى حديچه	әл-мәгъфүр биби Хәдичә
ببى ميمونه قزى	Биби Мәймүнә кызы
تاج الدين حلالى	Таҗеддин хәляле-
ننک روحينه فاتحه وفات اولدى ١٨٩٢ نچى يل صفر	-нең рухына фатиха, вафат улды 1892 нче йыл сафар [аенда]

N52˚34.347’

E 055˚02.728’

Үлчәмнәре: 16х38х96 см.

№87.

12. **Габделкәрим** ...-Мөхәммәд угылы каберенә куелган таш, 1894.

Йөзәй авылы остасы язгандыр дип фараз итәргә кирәк.

Алгы ягында (калку язулы):

المرحوم عبدالكريم	Әл-мәрхүм Габделкәрим
ديلمحمد اوعلى وفات اولدى	Дилмөхәммәд угылы вафат улды
۱۸۹۴ نچى يلده	1894 нче йылда
رمضان ننک ۲۳	рамазанның 23
نچى يومنده	нче көнендә

N52˚34.348’

E 055˚02.721’

Үлчәмнәре: 14х48х80 см.

№88.

13. **Миңлесылу** Гөлбану кызы каберенә куелган таш, 1895 ел, 75 яшендә вафат. Каргалы остасы язган.

Алгы ягында (калку язулы):

هو الله الباقى	Һу Аллаһу әл-Бакый
مينكصلو	Миңсылу
كل بانو	Гөлбану
قزى وفات	кызы вафат
۷۵ ياشنده	75 яшендә
۱۸۹۵ نچى يلده	1895 нче йылды
رمضان ۱۹ نده	рамазан 19 нда

N52˚34.353’

E 055˚02.722’

Үлчәмнәре: 15х29х97 см.

№89.

14. **Госман** Зыядеддин угылы каберенә куелган таш, 1898 ел. Йөзәй авылы остасы язгандыр дип фараз итәргә кирәк.

Алгы ягында (калку язулы):

المرحوم عثمان ولد ضياءالد	Әл мәрхүм Госман вәләд Зыядд-
ين ١٨٩٨ يلده	-ин 1898 йылда
١۶ نچى اپريلده ۶٠ يا	16 нче апрельдә 60 йә-
شنده نور الله	-шендә, нәвәрә Аллаһу
...	....

Сул ягында (калку язулы):

الجنة عفر ...	гафәрә Аллаһу ...

N52˚34.338’

E 055˚02.719’

Үлчәмнәре: 12х29х150 см.

№90.

15. Төгәл кемнең каберенә куелганы билгеле булмаган таш, 1898 ел.

Алгы ягында (калку язулы):

...	...
...روحنه	... рухына
فاتحه وفات ١٨٩٨ ...	Фатиха вафат 1897 ...

Үлчәмнәре: 12х29х150 см.

№91.

16. **Гафиятулла** каберенә куелган таш, 1910 ел.

Алгы ягында (калку язулы):

۱۹۱۰ نچی یلده	1910нчы йылда
۶ نچی وفات او	6 нчы [3]вафат у-
لدی عفیات	-лды Гафият-
الله...	-улла ...
اوعلی روحینه	угылы рухына
فاتحه ...	фатиха ...

N51˚45.871’

E 055˚06.078’

Үлчәмнәре: 16х25-27х77 см.

№92.

17. **Гайнелҗәмал** Бәдигылҗәмал кызы, Мөхәммәдһадый Урманов хатыны каберенә куелган таш, 1910 ел. Әткәсе - Чәмер-Гакынбеков. Каргалы остасы язган.

Алгы ягында (калку язулы):

نور الله مرقد	Нәүвәрә Аллаһу мәркадиһә
مرحومه	мәрхүмә
عین الجمال	Гайнеҗәмал
بدیع الجمال قزی	Бәдигыльҗәмал кызы
اتکاسی چمر	әткәсе Чәмер
عقنبیکوف	Гакынбәков
حلالی محمد هادی اورمانف	хәляле Мөхәммәдһадый Урманов

Уң ягында (уйма язулы):

۳۳ یاشنده ۱۹۱۰ سنه	33 яшендә 1910 сәнә

[3] Название месяца пропущено.

Сул ягында (уйма язулы):

فيورال ۲۰ سنده	февраль 20 сендә

N52˚34.426 ʾ

E 055˚02.831 ʾ

Үлчәмнәре: 16х36х115 см.

№93.

18. **Габделкәбир** Габделкәрим угылы каберенә куелган таш, 1911 ел, 50 яшендә вафат. Әнкәсе – Гыззе-Маhи.

Алгы ягында (калку язулы):

نور الله مرقد	Нәүвәрә Аллаhу мәркадиhә
مرحوم	мәрхүм
عبدالكبير عبد	Габделкәбир Габ-
الكريم اوعلى ايناسى	-елкәрим угылы инәсе
عزماهى اللى	Гыйззе-Маhи илле
ياشنده وفاة	яшендә вафат
۱۹۱۱ سنه اقوب	1911 сәнә укыб
باعشلاگز رو	багышлаңыз ру-
حمه قرأن	-хыма коръән

Уң ягында (калку язулы):

۱۵ نچى آعوست آينده ...	15 нче август аенда ...

N52˚34.4 46ʾ

E 055˚02. 716ʾ

Үлчәмнәре: 12х30х 93см.

№94

19. Биби **Мәргубә** Габденнасыйр кызы, Габделкаюм хатыны каберенә куелган таш, 1912 ел, 62 яшендә вафат.

Алгы ягында (калку язулы):

نور الله	Нәвәрә Аллаһу
مرقد	мәркадь
بی بی مرغوبه	Биби Мәргубә
عبد الناصر	Габденнасыйр
قزی عبد	кызы Габд-
القیوم حلالی	-елкаюм хәляле
وفات ۶۲	вафат 62

Арткы ягында (уйма язулы): **کاتب معلم خیر الله قارغالیده**

Кятиб мөгаллим Хәйрулла Каргалыда

Уң ягында (уйма язулы):

ربع الاول ۱۰ سنده ۱۹۱۲ سنه	рабигыльәүвәл 10 сында 1912 сәнә

№95.

20. **Габделкаюм** Габделкәбир угылы каберенә куелган таш, 1913 ел, 72 яшендә вафат.

Алгы ягында (калку язулы):

...	...
مرحوم	мәрхүм
عبدالقیوم	Габделкаюм
عبدالکبیر	Габделкәбир
اوغلی انکاسی	Угылы әнкәсе
سروی جمال	Сәрвиҗәмал
۷۲ یاشنده	72 яшендә
۱۹۱۳ سنه	1913 сәнә
صفر ۱۰	сәфәр

Уң ягында (уйма язулы): **کیلوب قبرم زیارة ایدن اخوان**

Килеб кабрем зиярәт идән ихван

Сул ягында (уйма язулы): **اوقوب باغشلانکز روحمه قران**

Укыб багышлаңыз рухыма коръән

№96.

21. **Габде ...** бине Габд[еннасыйр] Урманов каберенә куелган таш, 1914 ел, 56 яшендә вафат.

Алгы ягында (калку язулы):

نور الله تعالى	нәүвәрә Аллаһу Тәгалә
مرقد الحاج	мәркадиһә әл-хаҗ
الحرمين عبد ال...	әл-хәрәмәен Габд ...
بن عبدالنصر	бине Габденнасыйр
اورمانف	Урманов
طامبف كوبيرنه	Тамбов губерна-
سى اجيلك	-сы Әҗелек
وفات اللى	вафат илле
التى ياشنده	алты яшендә
١٩١۴ نچى يلده	1914 нче йылда
يكرمي ۵ نچى فيورالده	йегерме 5 нче февральдә

N52˚34.42 9'

E 055˚02.8 68'

Үлчәмнәре: 21x31x1 30см.

№97.

22.Төгәл кемнең каберенә куелганы билгеле булмаган тамгалы таш.

№98.

23.Төгәл кемнең каберенә куелганы билгеле булмаган таш.

№99.

24.Төгәл кемнең каберенә куелганы билгеле булмаган язулы таш.

Мостафа авылы (Шарлык районы, Оренбург өлкәсе)

№100

1. **Иман** бине Заит каберенә куелган таш. XVIII гасырның икенче яртысы- XIX гасырның башы.

Алгы ягында (уйма язулы): **امان بن ظايط**

N52˚49. 772'

E 05 4˚46. 571'

Үлчәмнәре: 12,5х30х62 см.

№102

2. **Ибраһим** бине Ягъкуб каберенә куелган таш, [1809] ел.

١٨٠٩ [هذا قبر] ابراهيم بن يعقوب

№103

3. **Зөләйха** [Арыслан] кызы каберенә куелган таш, 1815 ел.

Алгы ягында: (уйма язулы):

... ليحا بنت ارسلان وفات اولدى ١٨١٥	[Зө]ләйха бинте Арслан вафат улды 1815

N52˚49.825 '

E 05 4˚46.595 '

Үлчәмнәре: 20-23х22х60 см.

№104

4. **Рәхмәтулла** Исхак угылы каберенә куелган таш, 1826 ел, яшендә вафат.

Материал - кызгылт-көрән төстәге йомшак эшкәртелмәгән ком ташы. Палеографик үзенчәлекләре (текстның гади нәсех язуында башкарылуы) буенча эпитафиянең авторы – шушы авыл кятибе булган дип фараз итәбез..

Алгы ягында: (уйма язулы):

١٨٢٦ سنه وفات بولدى رحمتوالله اسحاق اوعلى	1226 вафат булды Рәхмәтулла Исхак

	угылы

N52˚49.748 ʼ

E 05 4˚46.557 ʼ

№105

5. Миһербан кызы каберенә куелган таш, [1830] ел.

لا اله الا الله محمد رسول الله ... اوشبو قبر ... فا مهربان قزی وفات بولدی [١٨٣٠] نچی سنده

№106

6. **Биби Гайшә** бинте Якут каберенә куелган таш, 1287=1870 ел.

١٨٧٠ نچی یلده مرحوم وفات بولدی بی بی عیسا بنت یاقوت هجری١٢٨٧ نچی سنده

№107

7. Дамулла (корән хафиз) **Гыймадеддин** каберенә куелган таш, 1873 ел, яшендә вафат.

Материал – известь таш. Палеографик үзенчәлекләре (“бозык нәсех”рәвешендә башкарылуы) буенча эпитафиянең авторы – исеме мәгълүм булмаган Яшерган авылы кятибе булуы мөмкин, моңа охшаш ядкәрләр шул якларда еш очрый.

Алгы ягында: (уйма язулы):

اعوذ بالله	Әгузе билляһи
من الشيطان الرجيم	минәш-шәйтан ир-ражим[4]
بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ	Бисмилляһир ир-рахман ир-рахим[5]
لا اله الا الله محمد	Ля иляһә илля Аллаһ Мөхәммәд
رسول الله يَا وقفًا	рәсүл Аллаһ[6], йа вакыйфән
بقبری متفکراً فی امری	би-кабри мөтәфәккирән фи-әмри
بالامسی غداً تصیر مثلی	бил-әмси күнтү гадән тәсайир мисли[7]
حی الدنیا سجن الموءمن	хәййе әд-дөнйа сиҗнүн ли-мөэмин[8]

[4] *Әгузе билляһи минәш-шәйтан ир-ражим* - таш белән куылган шайтаннан качып, Аллаһка сыгынам.
[5] *Бисмилляһир ир-рахман ир-рахим* - рәхимле, шәфкатьле Аллаһның исеме белән.
[6] *Ля иляһә илля Аллаһ Мөхәммәд рәсүл Аллаһ* - Аллаһтан башка илаһи зат юк, Мөхәммәд Аллаһның илчесе.
[7] *йа вакыйфән би-кабри мөтәфәккирән фи-әмри бил-әмси күнтү гадән тәсайир мисли* – әй каберем янына килеп басучы, минем хәлне фикерлә; бүген шул хәлендә булсаң, иртәгә минем кебек булырсың.
[8] *Хәййе әд-дөнйа сиҗнүн ли-мөэмин вә җәннәт әл-кяфир* – дөнья иманлылар өчен зиндан, кяферләргә – җәннәт.

وجنت الكفر الدنيا ساعت	вә җәннәт әл-кяфир, әд-дөнйа сәгатүн
فاجعلها طاعت دا	фә-әҗгальһа тагатән[9] да-
رالفنادان دارالبقا	-релфәнадән дарелбәка-
يه رحلت اولدى ١٨٧٣	-йә рихләт улды 1873
يلده ماينىك ٢٩ يومنده	йылда майның 29 йәүмендә
قارى حافظ كلام ربانى	карый хафиз кәлям раббани[10]
داملا عمادالدين بن	дамулла Гыймадеддин [бине]
داملا اسماعيل و امَّهُ ببى	дамулла Исмәгыйль вә өммә биби
عيشة	Гайшә[11]

№108

8. Төгәл кемгә куелганлыгы билгеле булмаган кабер ташы, 1874 ел.

١٨٧٤ يلده

№109

9. [**Йәрмөхәммәд** Габделмәннан угылы] каберенә куелган таш, 1874 ел.

المرحوم ير محمد عبد المنان اوعلى وفاة طابدى ١٨٧٤ نچى يلده

№110

10. **Мортаза** бине Ибраһим каберенә куелган таш, 1876 ел, яшендә вафат.

١٨٧٦ مرتضى بن ابراهيم وفات   رحمة الله

№111

11.**Төхфәтулла** Мөхәммәдхәнәфия угылы каберенә куелган таш, 1881 ел, яшендә вафат.

مرقد مرحوم تحفة الله محمد حنفيه اوعلى ٦٠ ياشنده   وفات ١٨٨١ نچى سنه ٢٢ نچى ثورده

N52˚49.756᾿

[99] *Әд-дөнйа сәгатүн фә-әҗгальһа тагатән* – дөнья бер сәгатьлек, аны гыйбадәт белән үткәр.
[10] Аллаһы Тәгалә тарафыннан иңдерелгән коръән китабын яттан белүче.
[11] *Биби Гайшә* мәрхүмнең әнкәсе булган дип аңларга кирәк.

E 05 4°46.585 ’

Үлчәмнәре: 9х29х80 см.

№112

12. **Әбү Талиб** Сәйфеддин угылы каберенә куелган таш, 1888 ел.

١٨٨٨ نچی یلده وفات بولدی ابو طالب سیف الدین اوعلی

№113

13. **Зөбәйдә** бинте Әхмәджан каберенә куелган таш, 1891 ел, яшендә вафат.

Материал – известь таш. Палеографик үзенчәлекләре (профессиональ нәсех төрендә башкарылуы, өске һәм аскы яссылыкларда хәреф элементларының нечкә сызыклардан киңәеп тасма сыман сузылып кабатлануы, тирән булмаган уеп-кисү алымы белән каурый каләм язуы рәвешенә охшатылуы) буенча эпитафиянең авторы – исеме мәгълүм булмаган профессиональ таш язу остасыныкы икәнлеге күренеп тора.

Алгы ягында: (уйма язулы):

... من	... мин
دارالفناء الی دار	дарелфәнаи әли дар-
البقأ زبیده	-ел бәкаи [12]Зөбәйдә
بنت احمدجان	бинте Әхмәджан
فی سنة ١٨٩١	фи сәнәти[13] 1891
...	...

N52°49.785 ’

E 05 4°46.528 ’

Үлчәмнәре: 10х26х93 см.

№114

14. **Зәйнәб** бинте Әхмәджан каберенә куелган таш, 1892 ел, яшендә вафат.

١٨٩٢ وفات زینب بنت احمد جان حضرة رحمة الله واسعة

№115

[12] *Вакытлы дөньядан мәңгелек дөньяга [күчте].*
[13] *Сәнә* – ел.

15. **Әхмәджан** бине Сәлим Рәмиев каберенә куелган таш, 1892 ел, яшендә вафат.

Материал – известь таш. Эпитафиянең авторы мәгълүм түгел.

Алгы ягында: (уйма язулы):

قد ارتحل من دارالفناء الى دارالبقاى... جعل مثواه فى... احمدجان بن سليم ... فى سنة ١٨٩٢	... Әхмәджан бине Сәлим ... фи сәнәти 1892

N52˚49.831’

E 05 4˚46.674’

Үлчәмнәре: 16х29х103 см.

№116

16. **Габдессаттар** бине Сәидбаттал каберенә куелган таш, 1893 ел..

قد ارتحل مين دار الفناء الى دار البقاء عبد الستار بن سيد بطال ...

№117

17. **Хөснеддин** бине Габделкәбир каберенә куелган таш, 1895 ел, яшендә вафат.

قد ارتحل مين دار الفناء الى دار البقاء حسن الدين ابن عبد الكبير فى سنهء ١٨٩٥ نچى يلده

N52˚49.830’

E 05 4˚46.688’

Үлчәмнәре: 14х34х74 см.

№118

18. **Шәрифҗәмал** бине Фәргушаһ каберенә куелган таш, 1895 ел.

١٨٩٥ نچى يلده وفاة شريف جمال بنت فرعو شاه

№119

19. **Әхмәдшаһ** Габделмәннапов угылы каберенә куелган таш, 1898 ел, 73 яшендә вафат.

۱۸۹۸ سنه ده ۲۷ نچی مارت جمعه کون دار الفنا دان دار البقایه رحلت ایلادی احمد شا عبد المناپف اوعلی ۷۳ یاشنده الله یاقی ایمان یولداش ایلاکای ایدی آمین

N52˚49.829’

E 05 4̊ 46.684’

Үлчәмнәре: 9,5x30x64 см.

№120

20. Кемгә куелганы билгеле булмаган кабер ташы, 1899 ел.

۱۸۹۹ ی

№121

21. Казанлык Хәсән-Шәех авылының **Габделгалим** каберенә куелган таш, XIX гасыр азагы -XX гасыр башы , 37 яшендә вафат.

N52˚49.739’

E 05 4̊ 46.613’

Үлчәмнәре: 12x26x92 см.

№122

22. **Фәхреддин** Төхфәтулла угылы каберенә куелган таш, 1900 ел, яшендә вафат.

۱۹۰۰ نچی یلده فبرل ننک ۲۲ سنده فحر الدین تحفة الله اوعلی وفات

N52˚49.824’

E 05 4̊ 46.710’

Үлчәмнәре: 7,5x50x49 см.

№123

23. **Миңлежәмал** бинте Нигъмәтулла каберенә куелган таш, 1900 ел, 85 яшендә вафат.

Материал – известь таш. Палеографик үзенчәлекләре (нәсех язуының “дөрес” язылуы) буенча эпитафиянең авторы – профессиональ таш язу остасы, исем-шәрифләре билгеле түгел.

Алгы ягында: (уйма язулы):

قد ارتحلت من	кадд иртихаләт[14] мин
دارالفنا الى دار	дарелфәнаи әле дар-
البقأ منكلى جمال	-елбәкаи Миңлеҗәмал
بنت نعمة الله	бинте Нигъмәтулла
رحمهما الله تعالى	рәхемhома Аллаhы Тәгалә
رحمة واسعة فى	рәхмәтән васигатән фи
سنة ۱۹۰۰	сәнәти 1900

N52˚49.757ʼ

E 05 4̊46.553ʼ

Үлчәмнәре: 10x31x85 см.

№124

24. **Гобәйдулла** Хәбибулла угылы каберенә куелган таш, 1903 ел, яшендә вафат.

... عبيد الله حبيب الله اوعلى سنه 1903

№125

25. **Тимербай** Шәмир угылы каберенә куелган таш, 1904 ел, яшендә вафат.

تيمر باى شمير اوعلى وفات بولدى [۱۹۰۶] يلده

N52˚49.819ʼ

E 05 4̊46.724ʼ

Үлчәмнәре: 9x29x58 см.

№126

26. **Әхмәджан** Хәсән угылы каберенә куелган таш, 1904 ел, яшендә вафат.

Материал – известь таш. Палеографик сыйфатлары (урта куллы нәсех язуында башкарылуы) буенча эпитафиянең авторы –шушы авылның (исеме билгесез) таш язу остасыдыр.

[14] *Иртихал*-дөньядан күчү.

Алгы ягында: (уйма язулы):

احمد جان حسن اوغلی وفات بولدی ۱۹۰۴ نچی یلده ۲۹ مایده	Әхмәдҗан Хөсәен углы вафат булды 1904 нче йылда 29 нчы майда

N52˚49.816’

E 05 4˚46.716’

Үлчәмнәре: 11x28x63 см.

№127

27. **Тимербай** Шәһид угылы каберенә куелган таш, 1906 ел.

№128

28. Хәбибҗан [кызы], мулла Гыймран хатыны каберенә куелган таш, 1907 ел, яшендә вафат.

۱۹۰۷ وفاة حبب جان زوجهء ملا عمران رحمة الله عليها

N52˚49.823’

E 05 4˚46.691’

Үлчәмнәре: 10x30x63 см.

№129

29. **Сәмигулла** бине Фәргуш каберенә куелган таш, 1907 ел.

۱۹۰۷ نچی یلده وفات سمیع الله بن فرعوش

№130

30. **Габделвахид** ибне Габделвәли каберенә куелган таш, 1910 ел, яшендә вафат.

۱۹۱۰ سنه ده ماه محرام ننک ۲۵ نچی یومنده قد ارتحل من دار الفنا الی دار البقا عفر الله تعالی ذنوبهم امین عبد الوحیت ایبن عبد الولی

N52˚49.816’

E 05 4˚46.695’

Үлчәмнәре: 13x34x100 см.

№131

31. **Гобәйдә** Мәрфуга кызы каберенә куелган таш, 1920 ел.

۱۹۲۰ نچی یلده مارتده وفات بولدی مه رفوعا قزی عبیده لا اله الا الله محمد رسول الله

№132

32. **Мөхәммәдвәли** Әлмөхәммәдов, Хәдичә угылы каберенә куелган таш, 1923 ел, яшендә вафат.

۱۹۲۳ نچی یلده محرم آینک ۲۷ سنده حدیچه اوعلی محمد ولی المحمدف وفات بولدی

№133

33. **Габделмәҗид** Миңлеҗәмал угылы Рәхмәтуллин каберенә куелган таш, 1924 ел, 68 яшендә вафат.

№134

34. **Рәхимә** Хөснеддин кызы Җәлилова каберенә куелган таш, 1928 ел, яшендә вафат.

N52˚49.785’

E 05 4˚46.529’

Үлчәмнәре: 13х34х100 см.

№135

35. 1933 ел.

№136

36. **Хәбибҗәмал** Галиулла кызы каберенә куелган таш.

وفاة بولدی حبیب جمال علی الله قزی ...

№137

37. **Шәмсекамал** бинте Хәбибҗәмал кызы каберенә куелган таш.

مرحومه شمس کمال حبیب جمال قزی وفات بولدی [۱۹۰۱نچی یلده] ...

№138

38. **Габдулла[җан]** Фәйзулла угылы каберенә куелган таш.

... عبد الله [جان   فضو] الله اوغلى

Нежинский авылы (Оренбург районы) .

Зиратын карап чыктык, без килгәндә - ташъязмалары калмаган иде, төзү материалы өчен файдаланганнар...

№138-1

1. Казак[15] **Мөхәммәдкәрим** Мөхәммәдшәриф угылы каберенә куелган таш, 83 яшендә вафат. Ташның дүрт ягында да язулары бар.

Рәдүд авылы (Саракташ районы).

№138

1. **Зөһрә** ахунд ГабделҗәлилМәкәй углы хатыны каберенә куелган таш, 1759-1822.

المرحومة المغفورة احوند عبد الجليل مكاى اوغليننک حاتونى زُهره مصال مرضا قزى وفات التمش اوچ ياشنده ١٨٢٢ اوكتابر يولدوزونده

2. **Бикҗан** Меңләшбай кызы каберенә куелган таш, 1774-1829.

هو الحى الذى لا يموت مرحومه مغفوره بيكجان منكلش باى قزى زوجه مرزا شاه احمد تفكيلوف ٥٥ ياشندا ماه شريف ننک ايكنچى كونى حوت ننک ٢٥ نچى كونى ١٨٢٩ سنه بنى يازدردى كياوى عبد الروءف

№140

3. **Ишмөхәммәд** Нур-Яхъя угылы каберенә куелган таш, 1754-1831.

№141

4. **Хәлим-Җәүһәр** Кылай кызы каберенә куелган таш, 1770-1832.

№142

5. **Бәлхия** Нәзер кызы каберенә куелган таш, 1833 ел.

№143

---

[15] Казак социаль катламында исәпләнгән.

6. Ахунд **Габделҗәлил** Мөкәй угылы каберенә куелган таш, 1731-1841.

№144

7. Ишан, хаҗи **Шаһиәхмәд** Йосыф морза угылы каберенә куелган таш, 1757-1845.

№145

8. **Ишхуҗа** Ишмөхәммәд угылы каберенә куелган таш, 1795-1867.

№146

9. **Шаһгали** хәзрәт Тәфкилев каберенә куелган таш, 1812-1875.

№147

10. **Шаһимәрдан** Шаһиәхмәд хаҗи угылы каберенә куелган таш, 1801-1879.

№148

11. **Габделбакый** Җангол угылы каберенә куелган таш, 1882 ел.

№149

12. **Шаһ-Гыйльман** ибне мулла Шаһ-Мөхәммәд Тәфкилев каберенә куелган таш, 1837-1892.

№150

13. **Биби Шакирә** Мөхәммәдҗан кызы каберенә куелган таш, 1832-1894.

№151

14. **Биби Әминә** Габбас кызы каберенә куелган таш, 1836-1896.

№152

15. **Нәфисә** Габдулла кызы каберенә куелган таш, 1908 ел.

№153

16. **Мәхбүбә,** имам Габдулла хәзрәт Ишморадовның әнкәсе каберенә куелган таш, 1909 ел.

№154

17. **Госман** Хөсәенов каберенә куелган таш, 1852-1910.

№155

18. Мөгаллим **Гобәйдулла** бине Габдулла әл-Рәдүди каберенә куелган таш, 1885-1912.

Алгы ягында (уйма язулы):

مُعلم عُبید الله بن عبد الله الردودی وفات ٢٧ یاشنده ١٩١٢ سنه نویابر ٢٢ سنده اوزننک نظملری

کشیلر ! شب شب اوترسزلر سلکتوب یرنی،

اونوتماگز براو قالماس بو یرگه کرمی کوملمی

Кешеләр! Шәб шәб үтәрсезләр селкетеб йерне,

Онытмагыз берәү калмас бу йергә керми күмелми.

Арткы ягында (уйма язулы):

تنی چریسه ده روحی صاودر اول شادر یا اَغلیه در

آنگ شادلانوی اَغلاومی حق امرینه باغلیه در

کاتبه عبید الله مؤذن الاورنبوری

Тәне чересә дә рухы саудыр, ул шаддыр йә әгълиядер,

Аның шадлануы әгълаумы Хак әмеренә баглыядыр.

Кятибәһе Гобәйдулла мөәззин әл-Оренбури.

Уң ягында (уйма язулы):

بیوك شهرتلی طاولر بار جهانده شهور ایرلردای‘

لکن ایرلر اوله طاولر اوطروب قالا جیرلررای

Бөек шөһрәтле таулар бар җиһанда шәһүр ирләрдәй,

Ләкин ирләр үлә таулар утырыб кала җирләрдәй.

Сул ягында (уйма язулы):

کشی اولگاچ آڭاماللر عیاللرده کیرهک بولماس،

عمللر ایزگو حاللر تیک اولور قبر اهلینه یولدش

Кеше үлгәч аңа маллар гыяллар да кирәк булмас,

Гамәлләр изге халләр тик улыр кабер әһеленә юлдаш.

№156

19. **Габдрахман** хәлфә Бикчәнтаев каберенә куелган таш, 1885-1914.

№157

20. **Мөхәммәдкәрим** Мөхәммәдләтыйф угылы каберенә куелган таш, [1860-1920].

№158

21. **Шәрәфеддин** Килмөхәммәдов каберенә куелган таш, 1841-1922.

№159

22. Мөәззин **Кәлямулла** Мәкәев каберенә куелган таш, 1854-1923.

№160

23. Имам **Габделгафур** мулла Һуд угылы каберенә куелган таш, 1856-1924.

№161

24. Имам вә мөдәррис **Габделхак** Һибәтулла ишан угылы каберенә куелган таш, 1924 ел.

№162

25. **Гобәйдулла** Фәтхулла угылы каберенә куелган таш, 65 яшендә вафат.

№163

26. **Биби Шакирә** Җөмһүр кызы каберенә куелган таш, 23 яшендә вафат.

№164

27. Хаҗи **Шаһ-Сәлим** Тәфкилев каберенә куелган таш, 79 яшендә вафат.

№165

28. **Садыйка** мулла Габделхак Мамин кызы каберенә куелган таш, 27 яшендә вафат

№166

29. **Әбүбәкер** Гомәр угылы Хөсәенов каберенә куелган таш, 51 яшендә вафат.

Тоз-Түбә шәһәре.

Бу шәһәрнең каберстаны бик зур түгел. Борынгы гарәп язулы кабер ташлары күренмәде. Булганнары да XIX йөз азагы XX йөз башларына караган гади китабәләр. Шулай ук, биредә казак халкына нисбәтле берничә мазар корылмалары булуы да ачыкланды, алар таштан йә силикат кирпечтән төзелгәннәр.

№166-1

1. **Габделхәким** Габдессәлям угылы Рафиков каберенә куелган таш, 90 яшендә вафат.

Алгы ягында (уйма язулы):

مروم عبد الحكيم عبد السلام اوعلى رفيقف وفات 90 ياشنده

Үрге Чебенле авылы, Сакмар районы).

№167

1. **Мөхәббәт** бинте Биктимер әл-Нократи каберенә куелган таш, якынча, 1206 һ.е./ 1791-1792 милади еллар. Үрге Чебенле авылы, Оренбург өлкәсе.

المرحومة المغفورة مُحبة بنت بيكتيمر النقراتى وفات ... فى تاريخ ۱۲۰۶ سنه

№168

2. **Мәхфүзә** Гөлемҗан кызы (әткәсе Биктимер Иманколов) каберенә куелган таш, 1734-1817, Үрге Чебенле авылы, Оренбург өлкәсе.

№169

3. **Әхмәр** Акбаш угылы каберенә куелган таш, 1744-1821, Үрге Чебенле авылы, Оренбург өлкәсе.

№170

4. **Хөснежәмал** Габидулла кызы каберенә куелган таш,
якынча, 1820-1903, Үрге Чебенле авылы, Оренбург өлкәсе.

یانده جایگی قویاش چغوڭ طرفنده بیومی حسن جمال عبید الله قزی وفاة ٨٣ یاشنده ...

№171

5. Биби **Тайбә** Мәхмүд кызы каберенә куелган таш,
якынча, 1844-1904, Үрге Чебенле авылы, Оренбург өлкәсе.

№172

6. Каргалының **Биби Маһитаб** Гыймадеддин кызы, Ибраһим хатыны каберенә куелган таш, Үрге Чебенле авылы, Оренбург өлкәсе.

Арткы ягында (уйма һәм калку язулы): **٣٨ یاشنده انکاسی ببی فاطمه**

№173

7. **Әбүбәкер** Гомәр угылы Хөсәенов каберенә куелган таш, 51 яшендә вафат.

Аңлашыла ки, бу төбәктәге авылларда кабер ташы язмалары саклануы ул, беренчедән, борынгыдан халкыбызның дәүләтчелеге һәм элек-электән язма культурасы булуын күрсәтә. Икенчедән, тормыш кыенлыкларына карамастан, даладагы ерак авылларда булса да, борынгыдан килгән гадәт - Оренбург өлкәсендә дә сакланып кала алган. Биредәге бихисап кабер ташлары шуңа дәлил. Моңардан башка, бу язма чыганаклар, милләтебезнең тарихын ачыклау өчен дә кыйммәтле чыганак булыр дигән өметтә калабыз.

1, 2
Каберстан күренешләре
Биккол авылы

3=А
Биккол авылы

4=Б
Биккол авылы

4
Биккол авылы

4=А, Г
Биккол авылы

5
Биккол авылы

5=А
Биккол авылы

5
Биккол авылы

5
Биккол авылы

6=A=a
Биккол авылы

6=А=б
Биккол авылы

7=А
Биккол авылы

8=А
Биккол авылы

9
Биккол авылы

9
Биккол авылы

9=А, Б, Г
Биккол авылы

9=В

Биккол авылы

10=А
Биккол авылы

11=А
Биккол авылы

12=А
Биккол авылы

12=А
Биккол авылы

13=A
Биккол
авылы

15=А
Бикколь
авылы

16=A
Биккол авылы

17=А
Биккол
авылы

۹ نچی کتابه، ۱ نچی ایمان قول ئاولی،
ل۱ × ۲۷ × ۱۳۰ سم، قالقتب
یازلغان ❀ (۱) قالوا ناالله وانا
(۲) الیه راجعون مرقد (۳) متوفی
حاجی محمد بن (۴) ایشمحمد
۸ ل (۵) یاشنده ۱۳۰۸ (۶) رسنده
قوجم تک (۷) ۲ نچی یومنده .
❀ اولدی دقزان کچده ی
سیران بیی کوزلر
❀ بنی کوروب کوز سزاعن
سنده قیل

18
Беренче
Иманкол
авылы

۶ نچی کتابه، ۱ نچی ایمان قول
ئاولی . ❀ (۱) المرحوم
متوفی (۲) امام (۳) ...
(۴) ملا اسحاق بن
(۵) ملا مرطاضا (۶) شعبان اینده (۶) چهارشنبه کنده
... (۸) ۶۳ یاشنده .
تاشنگ ئوڭ یاق قابرغاسندا طامغا یاسالغان

57

Беренче
Иманкол авылы

Фәрит Мәҗит улы Әбүзәров

Зират күренешләре
Беренче Иманкол авылы

19=А
Беренче
Иманкол
авылы

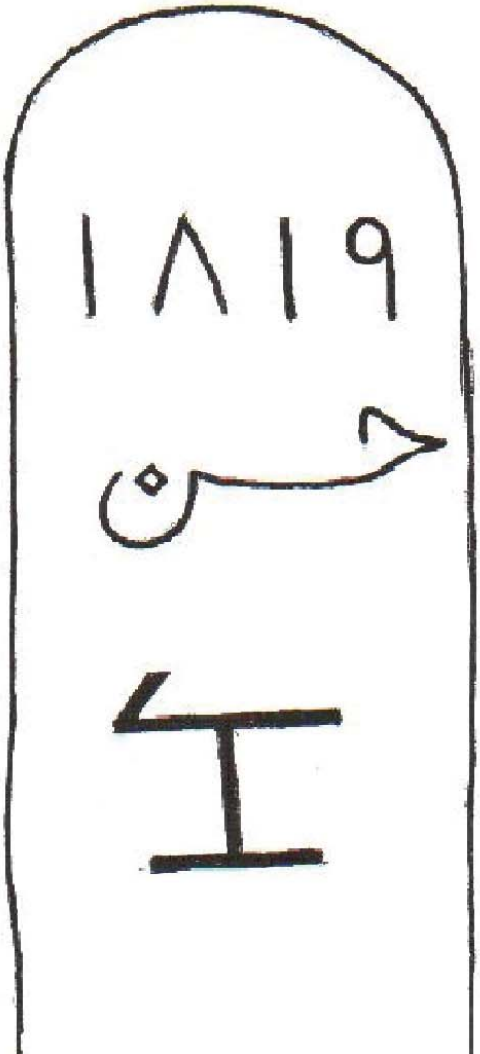

20

72

51

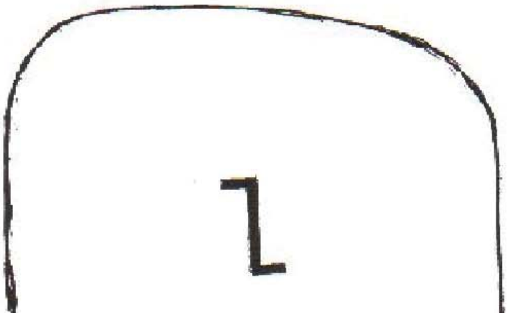

73

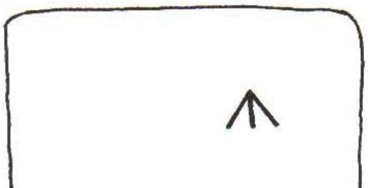

74

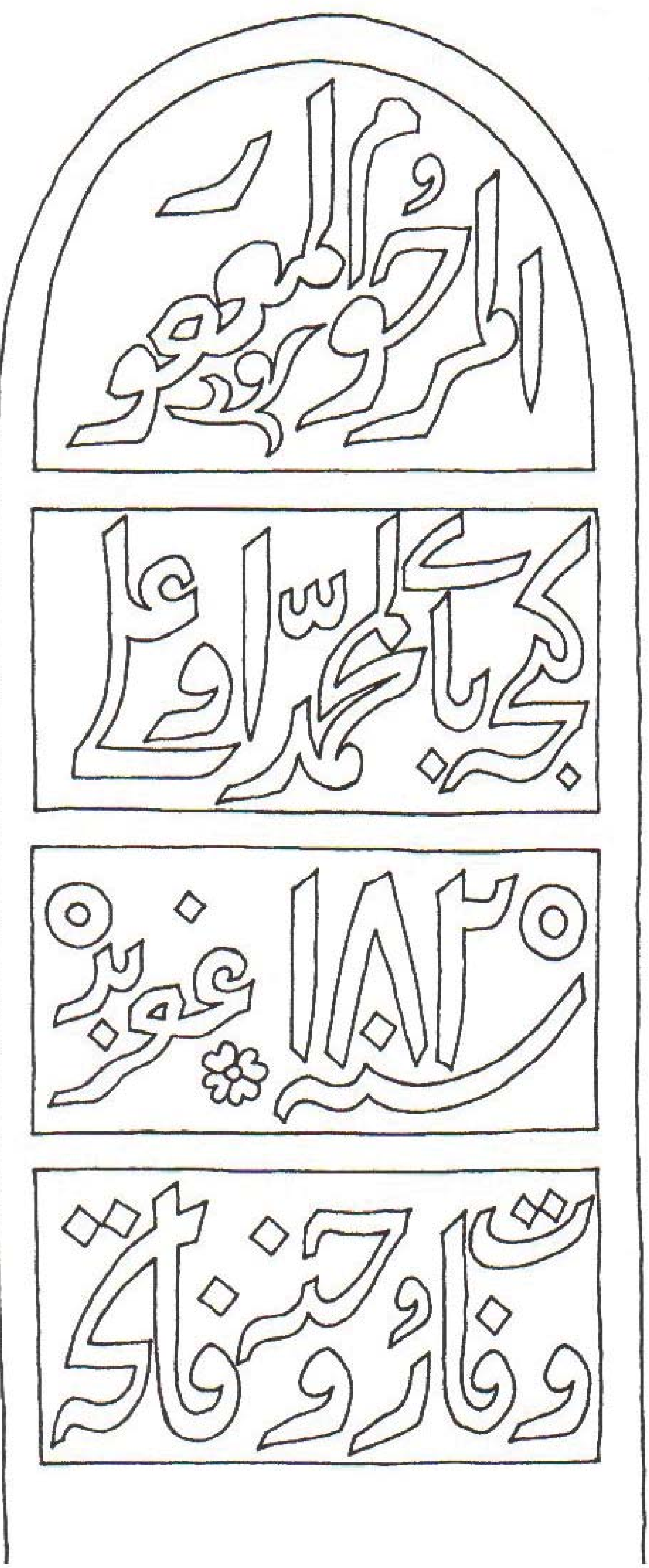

21=А
Беренче Иманкол авылы

21=А

Беренче Иманкол авылы

۲۳ نچی کتابه ، اینچی ایمان قول ئاولی ،
۱۰×۱۶×۵۰ سم ❀ (۱) المغفور المرحوم .
(۲) بختیار بن اسحاق (۳) ل ۱۸۲

23
Беренче Иманкол авылы

(٤)

۱۱ نچی کتابه ، اینچی ایمان قول
ئاولی ، ۲۶×۲۶×۱۳۰ سم ،
چالمالی دورت قیرلی
تاش باعانا روشنده یاسالغان .
❀ (۱) ۱۹۰۰ نچی یل (۲) اعظم
بن قطلی (۳) احمد وفاة
۲ل (٤) یاشنده ثور (ل) ننک
اینچی کونندہ .
❀ ایدی خیر دعادرای سحی
❀ کر نظر ایدر ایسه
ننکرای احی

43

Беренче
Иманкол
авылы

24
Беренче Иманкол авылы

24
Беренче Иманкол авылы

25=А=а
Беренче Иманкол авылы

25=А=б
Беренче Иманкол авылы

26
Беренче Иманкол авылы

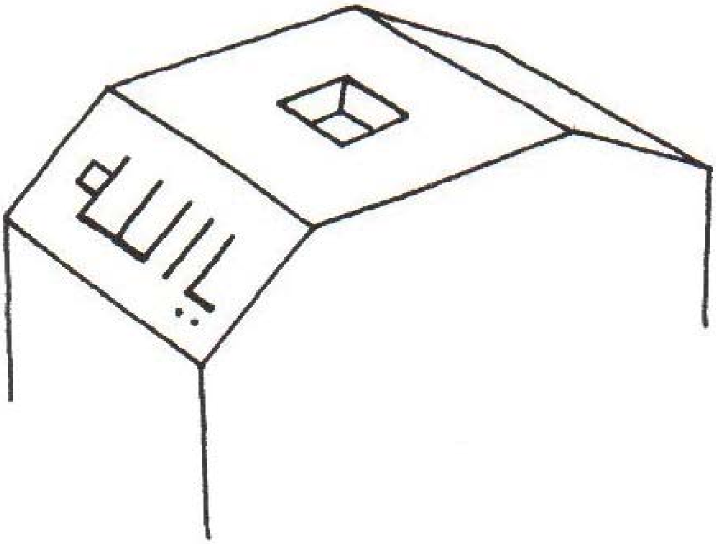

٢٤نچی کتابه ٬ انچی ایمان قول

ثاولی ❀ (١) ال مرحوم

شاهی (٢) محمد بن حسن

او (٣) علی وفات بولدی

(٤) ١٨٦٢نچی یلده . ❀ اشهدان لااله الا الله

27

Беренче Иманкол авылы

28=А, Б
Беренче Иманкол авылы

28
Беренче Иманкол авылы

29=A=a
Беренче Иманкол авылы

29=А=б
Беренче Иманкол авылы

29
Беренче Иманкол авылы

29
Беренче Иманкол авылы

30
Беренче Иманкол авылы

32=A=a
Беренче Иманкол авылы

32=А=б
Беренче Иманкол авылы

32=Г
Беренче
Иманкол
авылы

32
Беренче Иманкол авылы

35=А, Г
Беренче Иманкол авылы

35
Беренче
Иманкол
авылы

35
Беренче Иманкол авылы

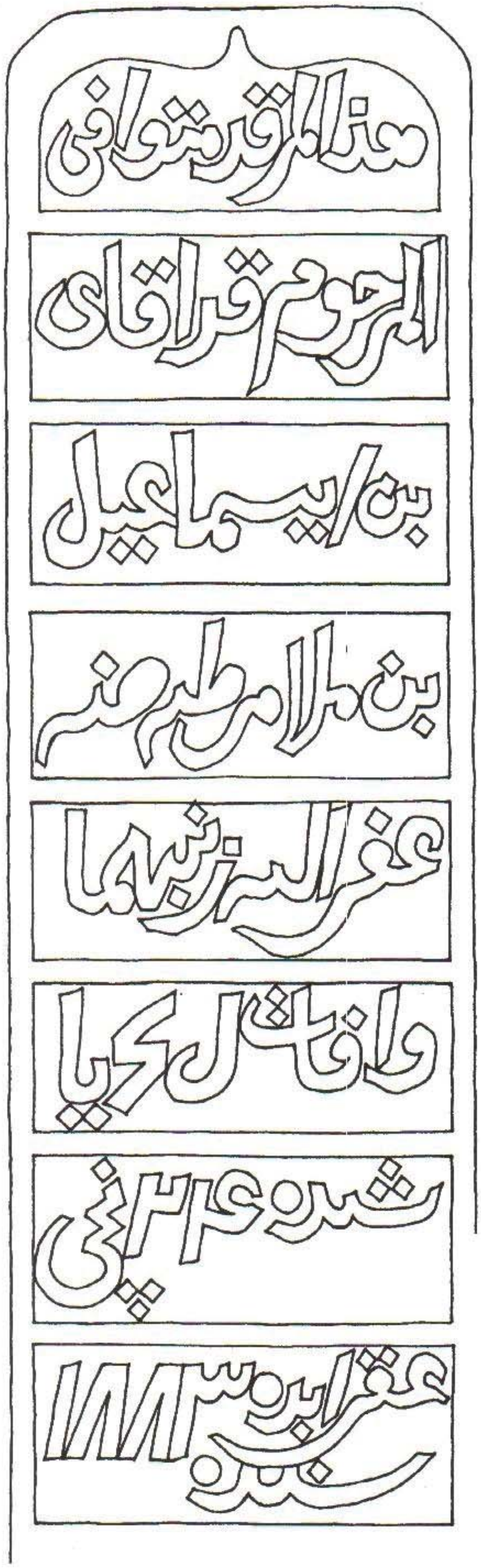

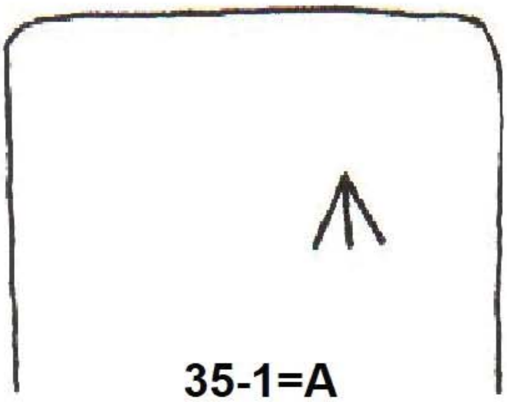

35-1=А
Беренче
Иманкол
авылы

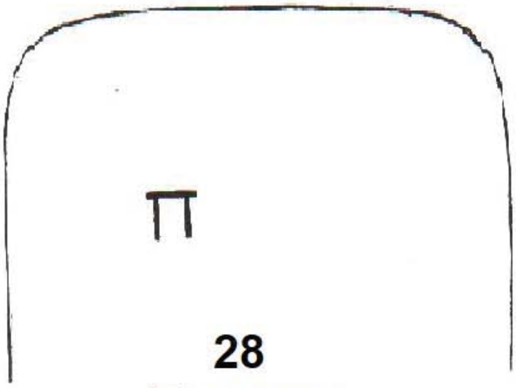

28
Беренче
Иманкол авылы

35=А

Беренче
Иманкол
авылы

36
Беренче Иманкол авылы

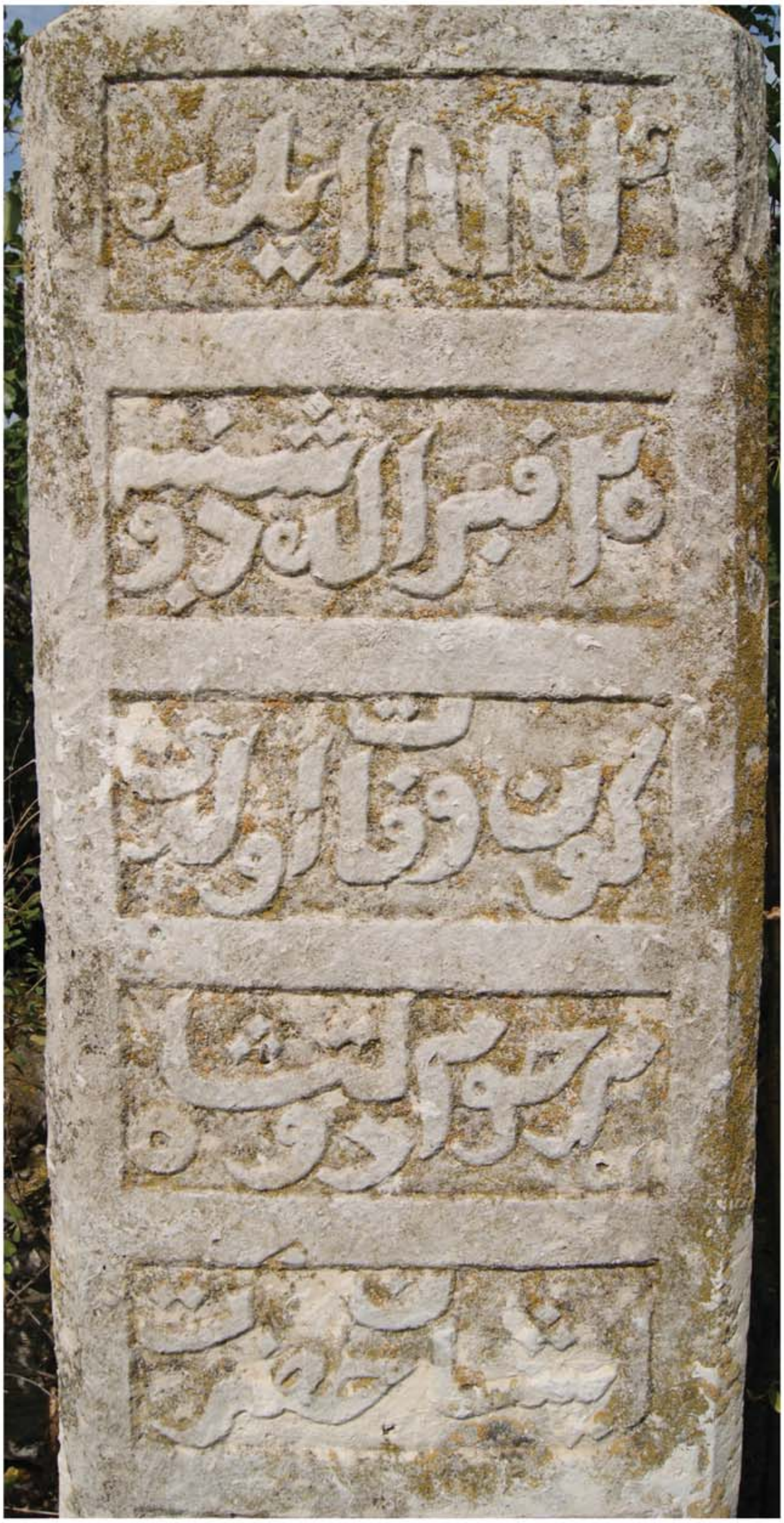

36=А=а
Беренче Иманкол авылы

36=А=б
Беренче Иманкол авылы

36=Б
Беренче Иманкол авылы

36=Г
Беренче Иманкол авылы

37=А
Беренче Иманкол авылы

37=Г
Беренче Иманкол авылы

37=Б
Беренче Иманкол авылы

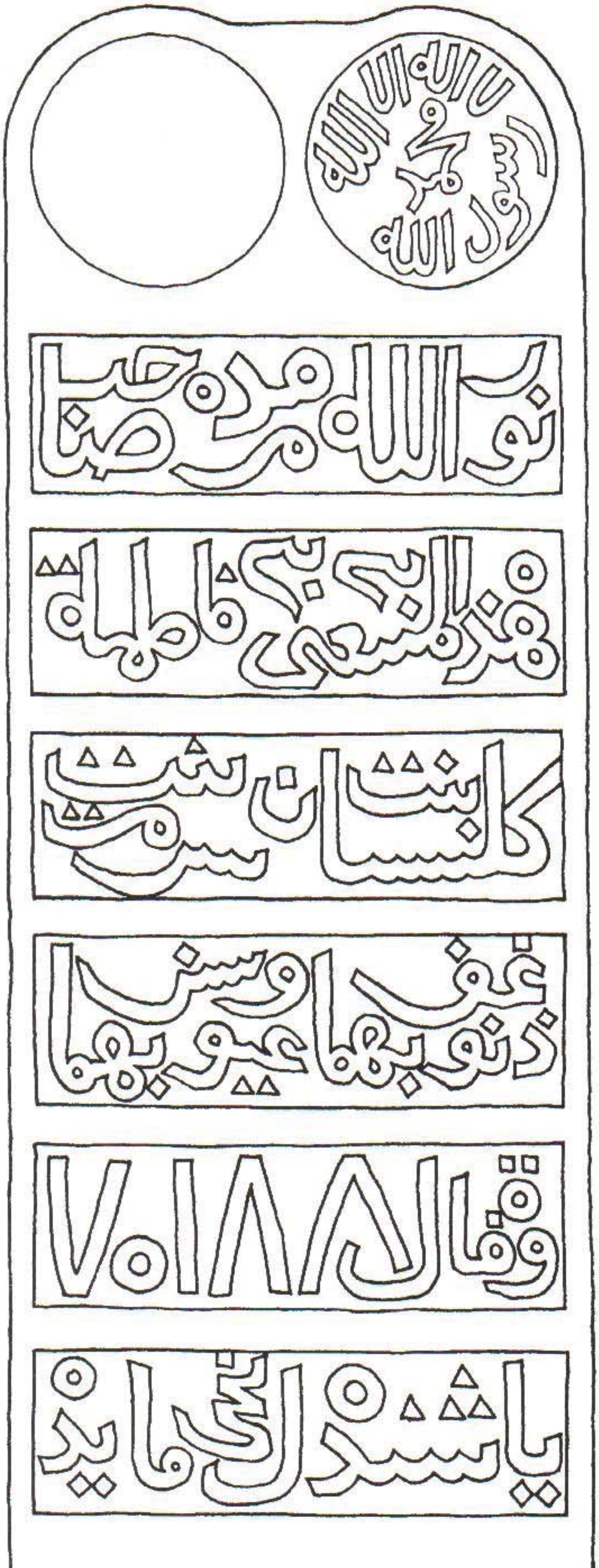

37=А
Беренче
Иманкол
авылы

38=А

Беренче Имангол авылы

42
Беренче Иманкол авылы

42
Беренче Иманкол авылы

42
Беренче
Иманкол авылы

42
Беренче
Иманкол
авылы

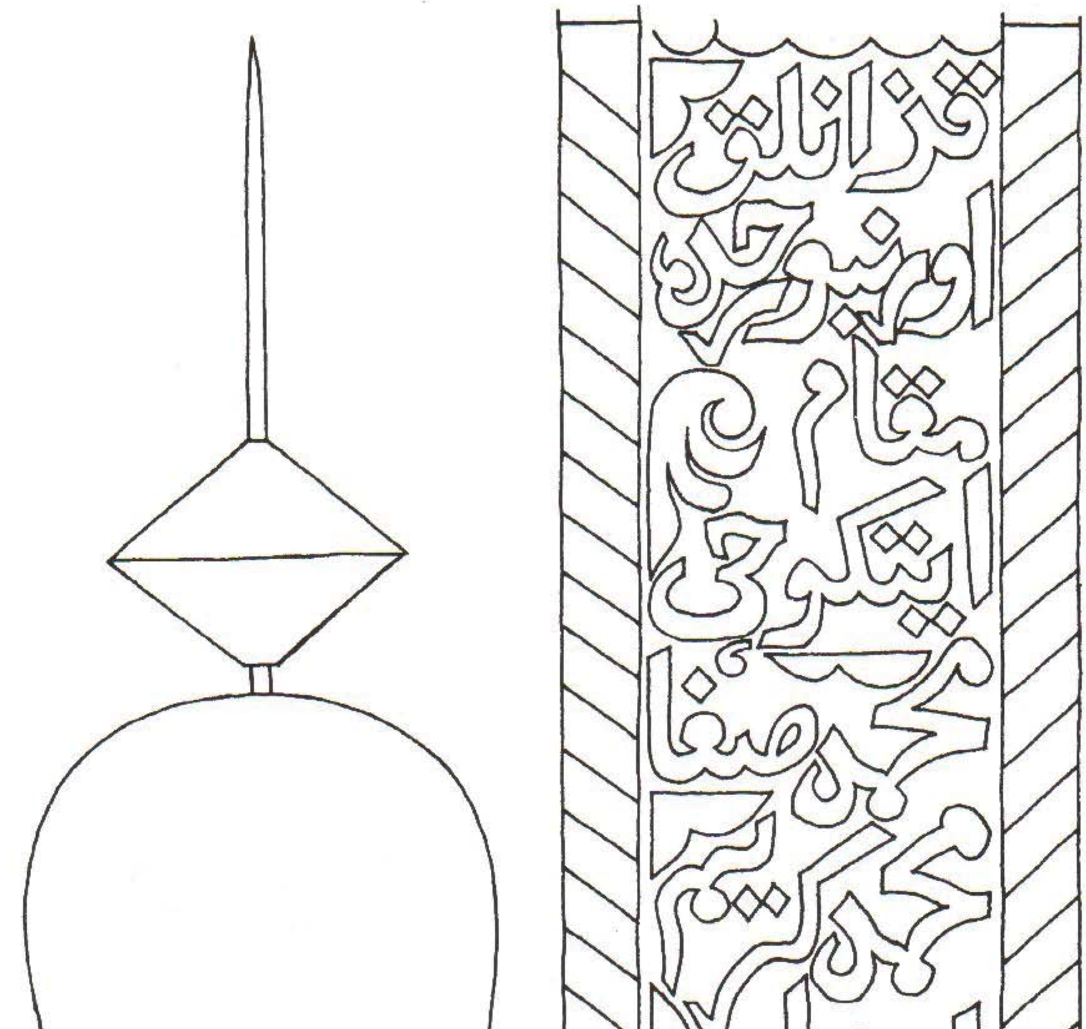

42=А
Беренче Иманкол авылы

45=А
Беренче
Иманкол
авылы

46=А
Беренче
Иманкол
авылы

47=А
Беренче
Иманкол
авылы

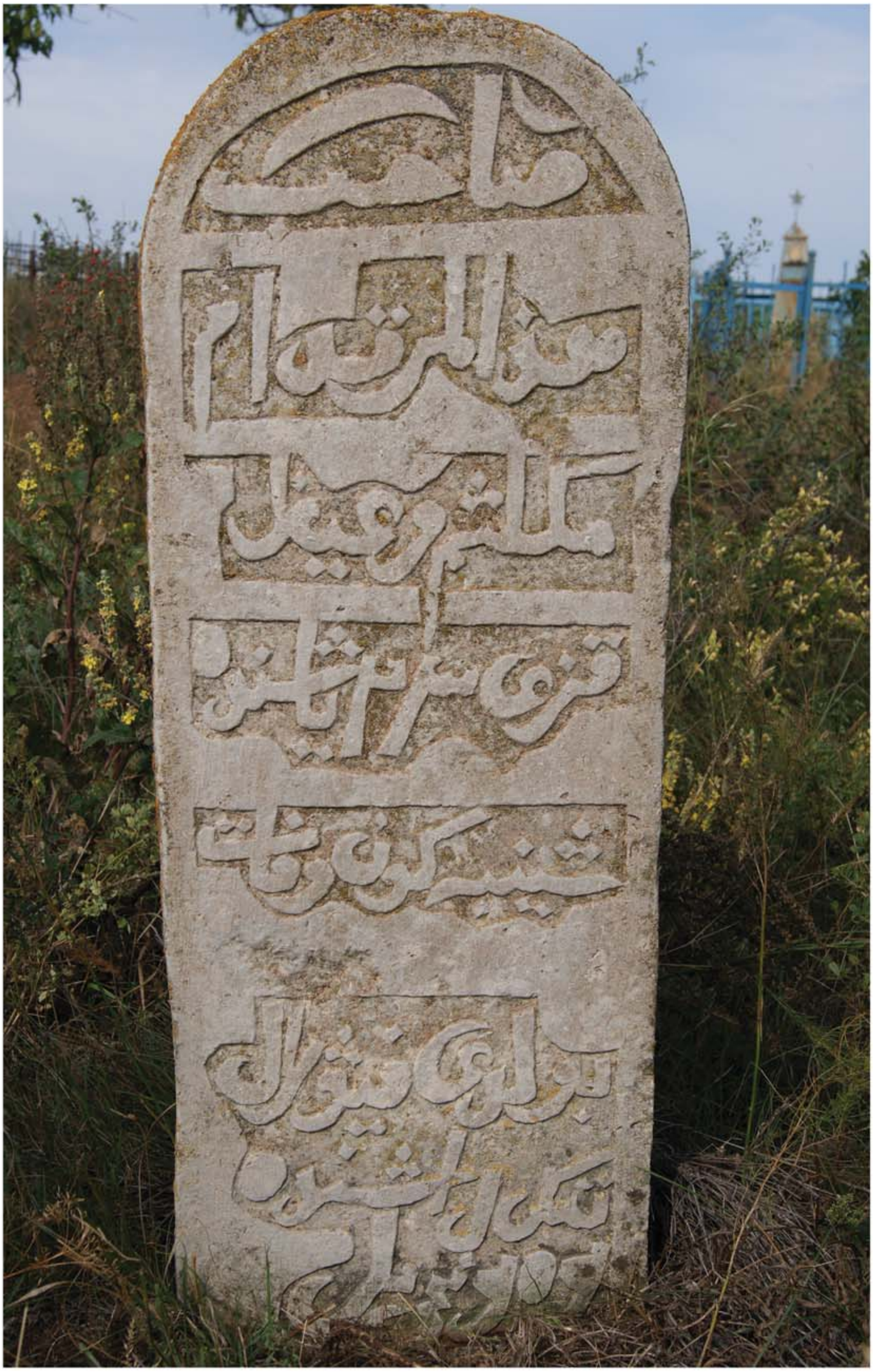

48=А
Беренче Иманкол авылы

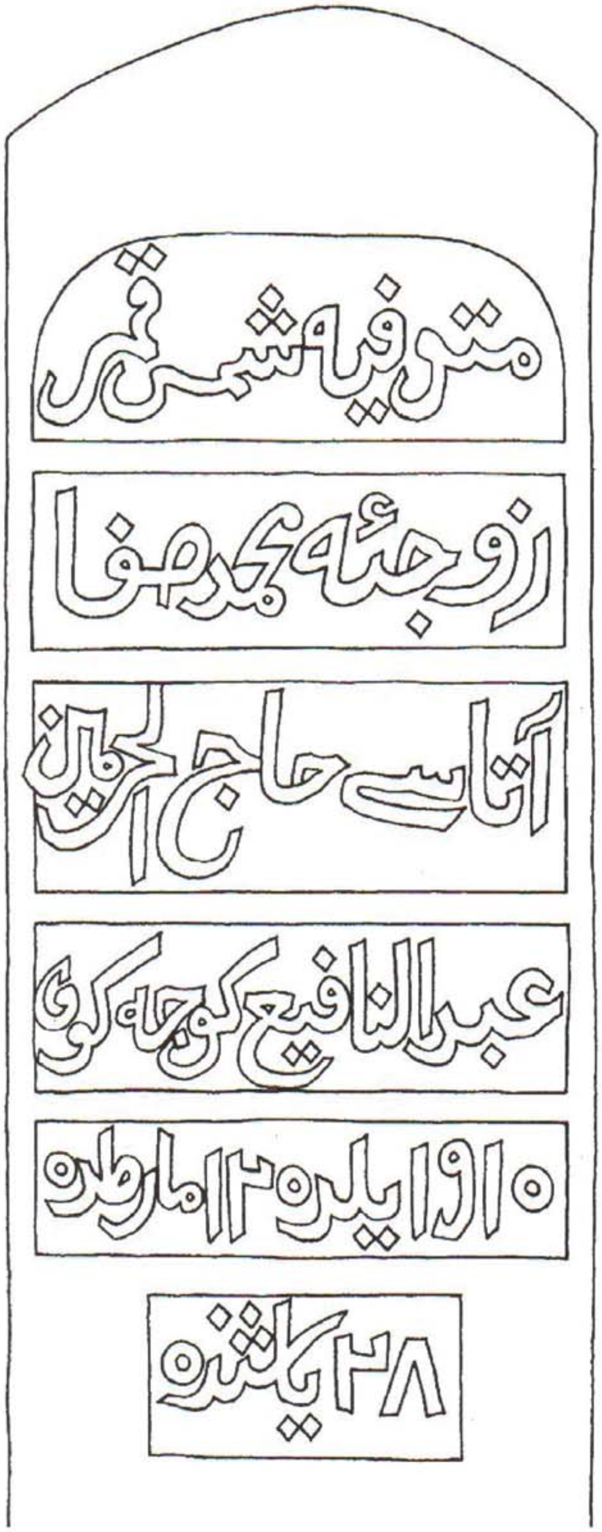

49=А
Беренче Иманкол авылы

53=А
Беренче
Иманкол
авылы

54=А
Беренче Иманкол авылы

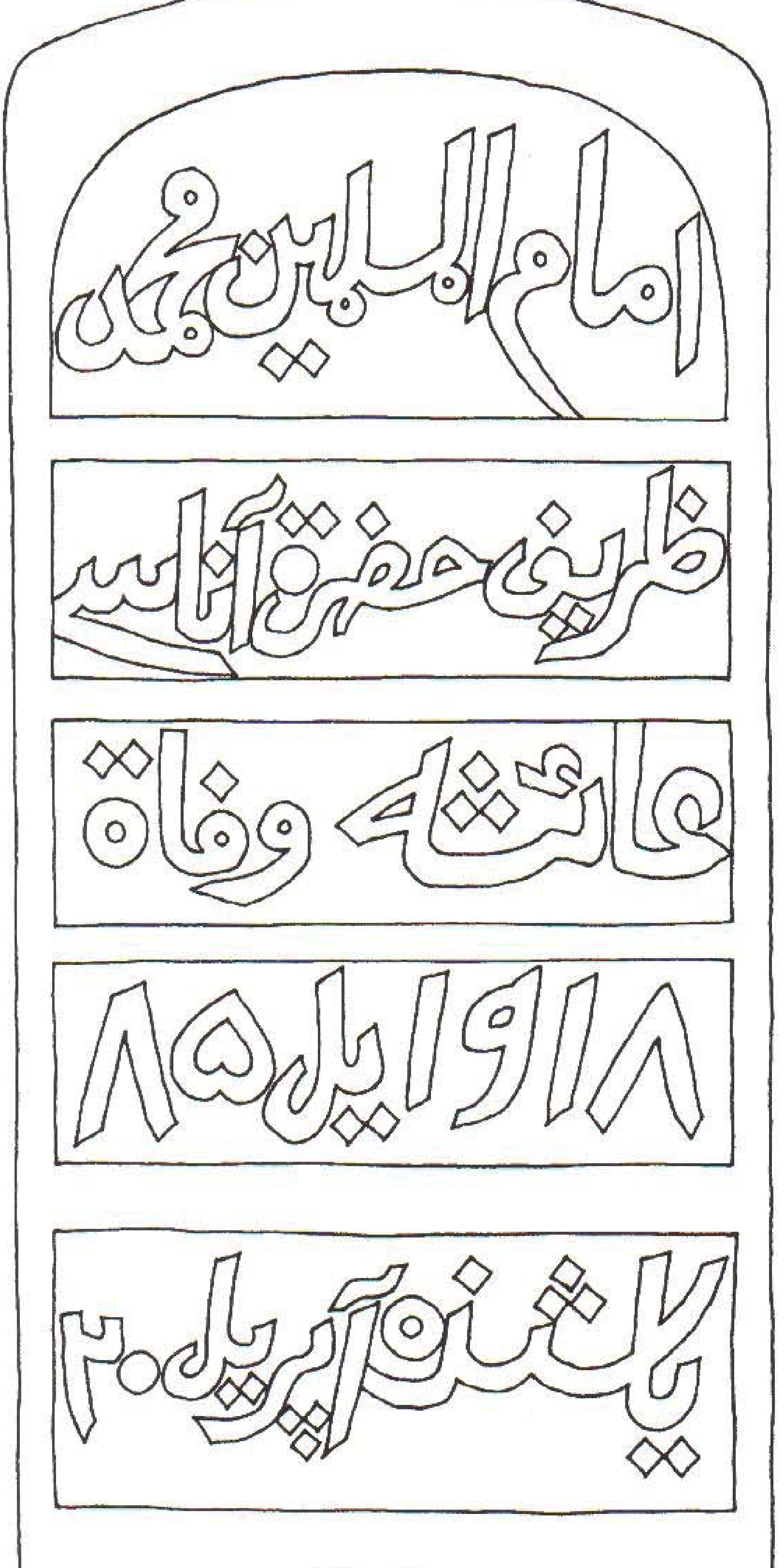

55=А

Беренче Иманкол авылы

55=А
Беренче Иманкол авылы

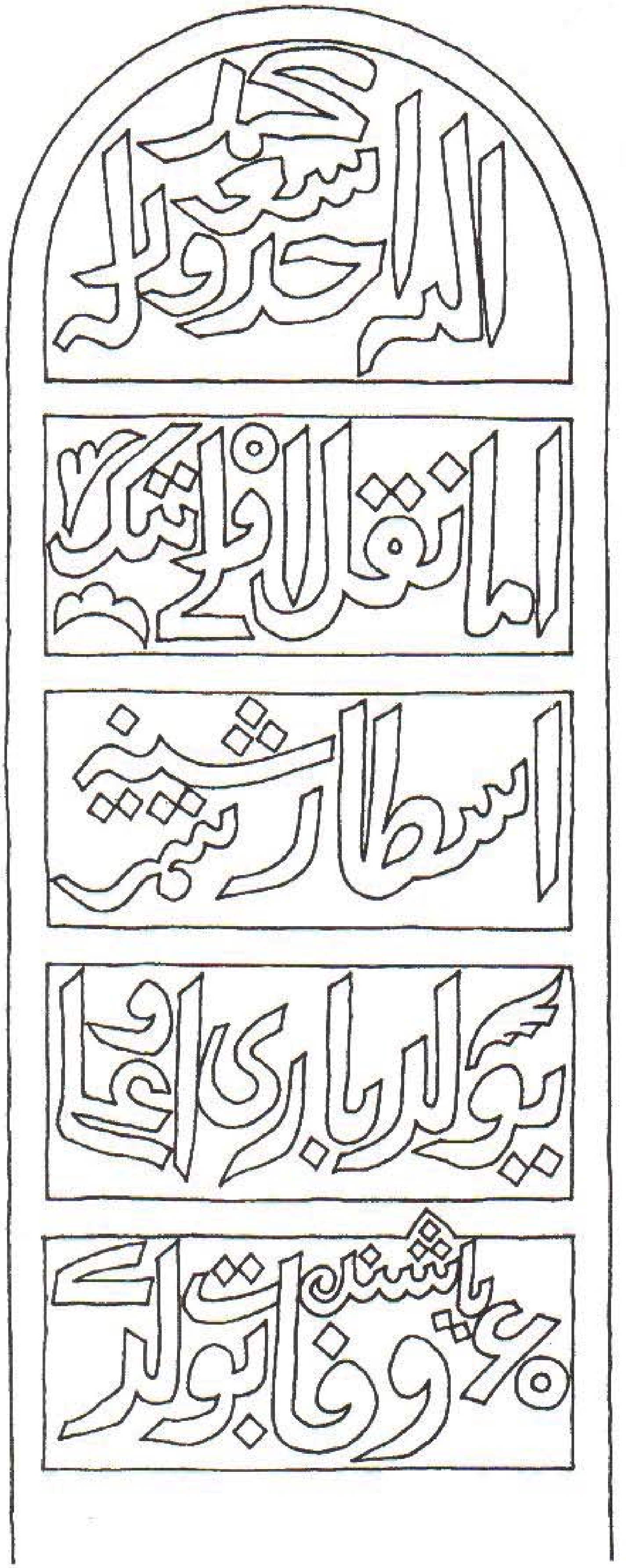

56=А

Беренче Иманкол авылы

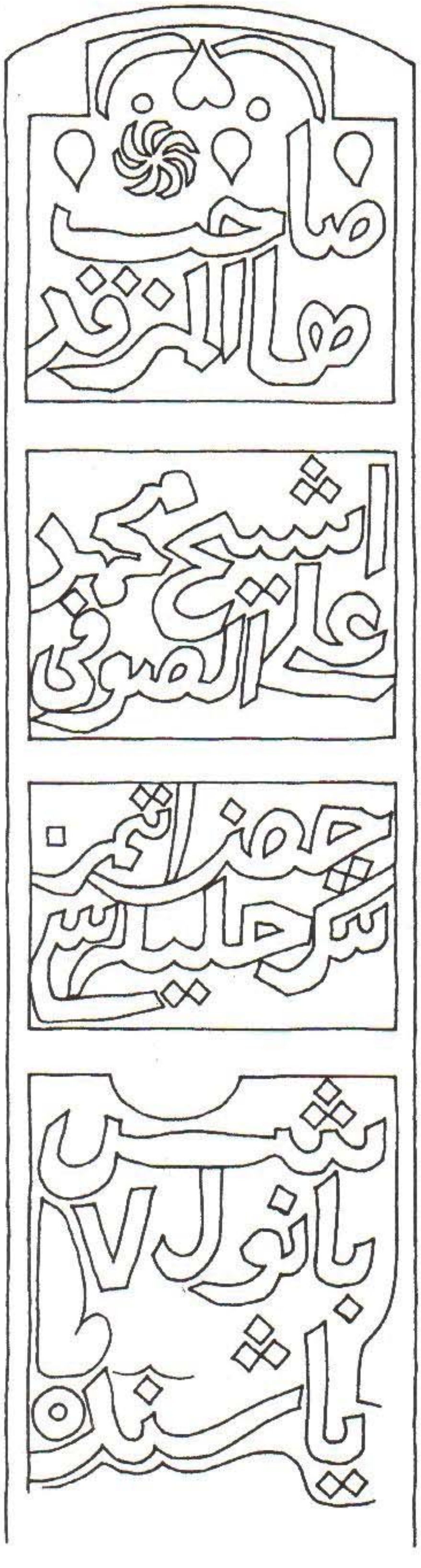

58

Беренче Иманкол авылы

60=Г
Беренче Иманкол авылы

60
Беренче Иманкол авылы

60

Беренче Иманкол авылы

61 =А
Беренче Иманкол авылы

62=А
Беренче Иманкол авылы

63=А
Беренче
Иманкол
авылы

64

Беренче Иманкол авылы

65

66

67

Беренче Иманкол авылы

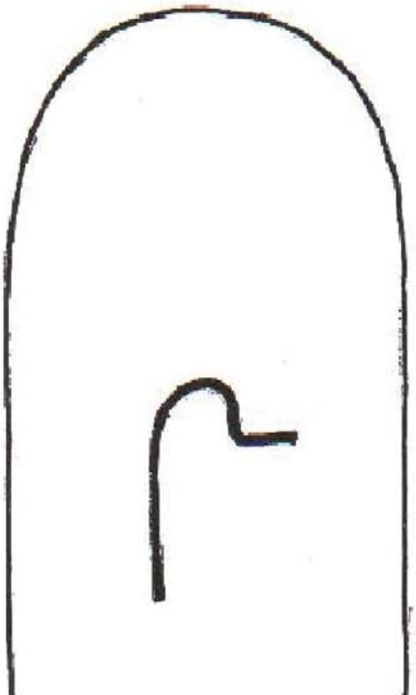

68

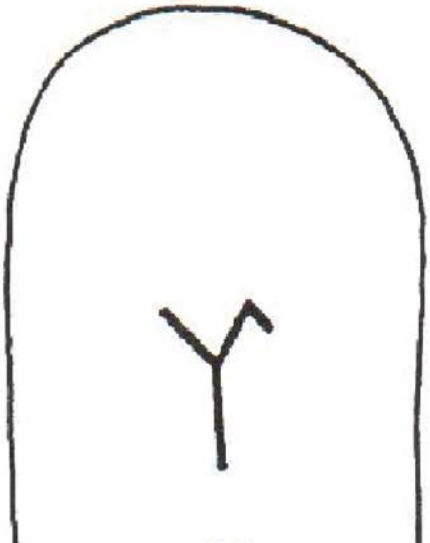

69

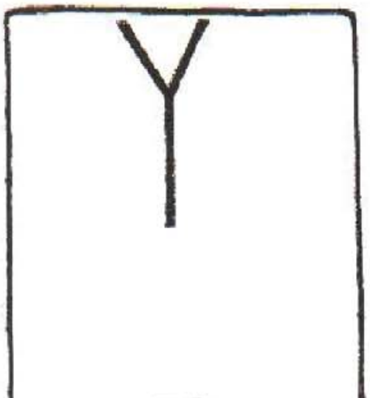

70

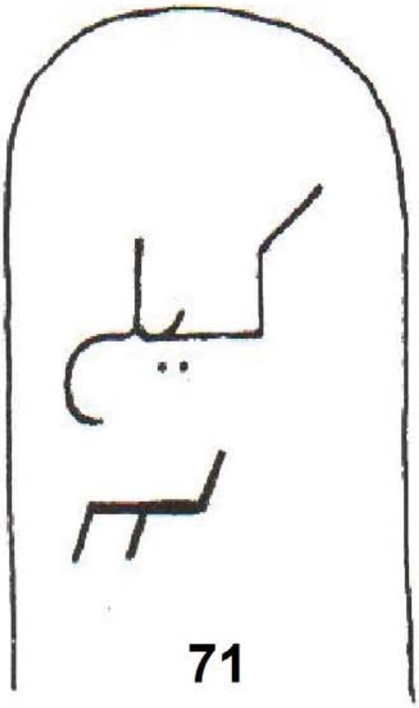

71

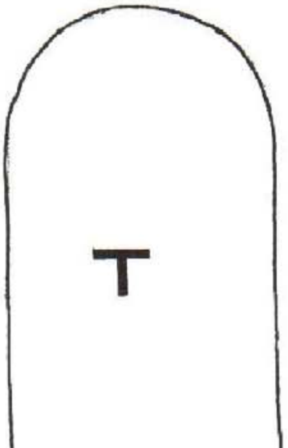

63

76=А
Йөзәй авылы

76-1
Йөзәй
авылы

76-2
Йөзәй авылы

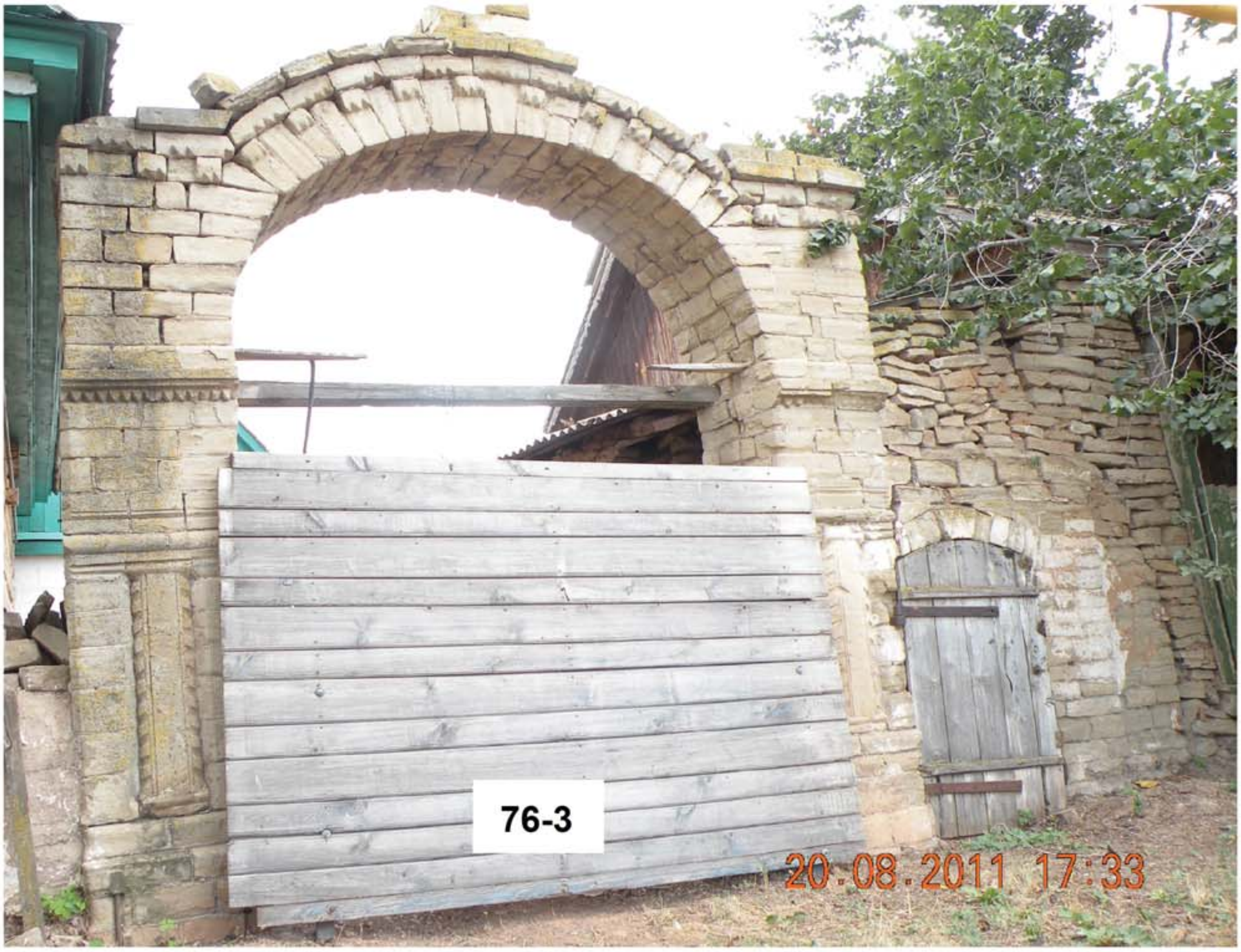

76-3

76-4
Йөзәй авылы

76-5

Бу эшебездә ярдәм күрсәтүчеләрнең берсе Яшерган авылы кешесе - Рифгать Дәүләтьяров.

76-6

76-7

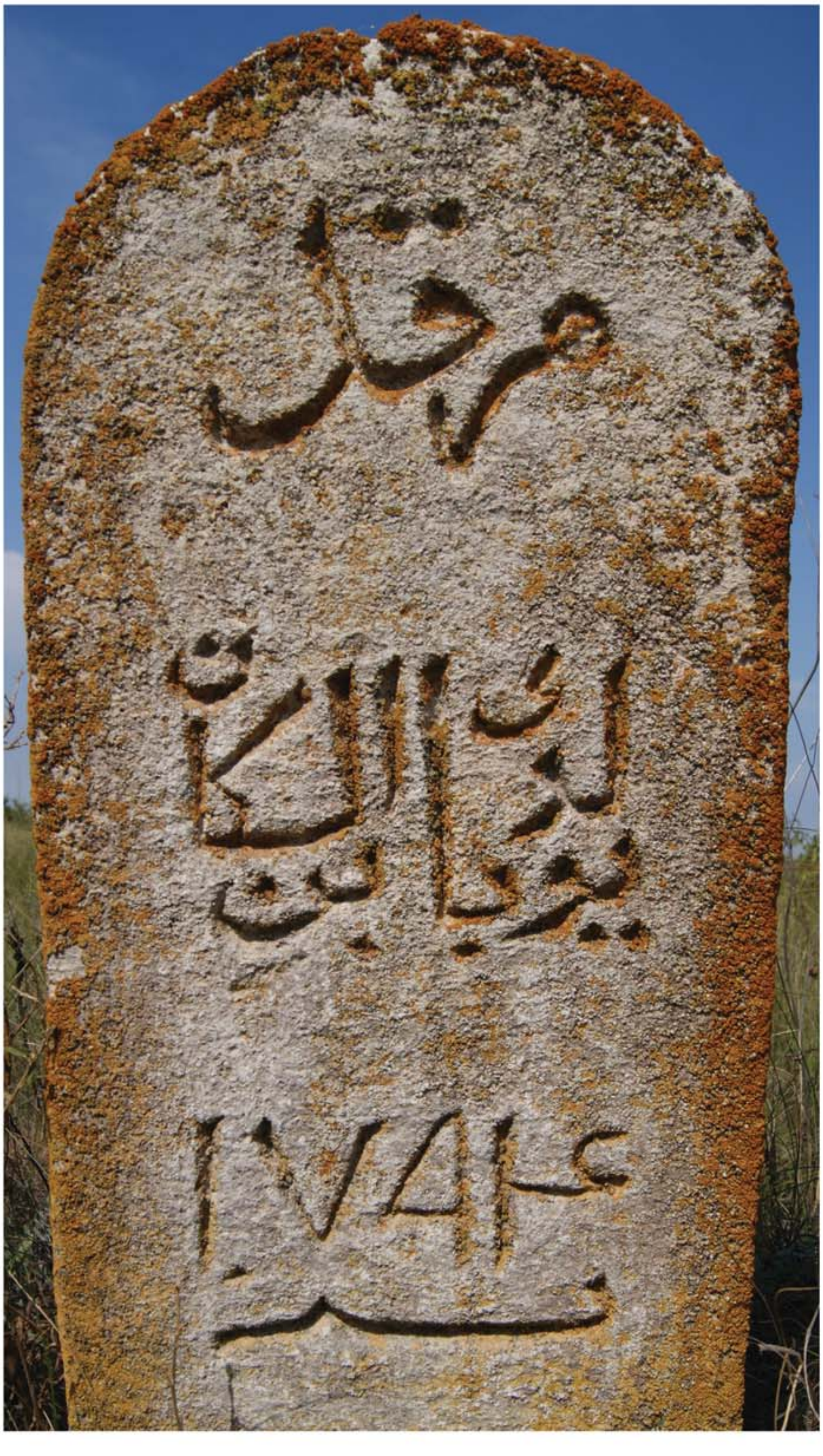

77=А
Йөзәй авылы

مرقد
١٧٩٤

78=А
Йөзәй авылы

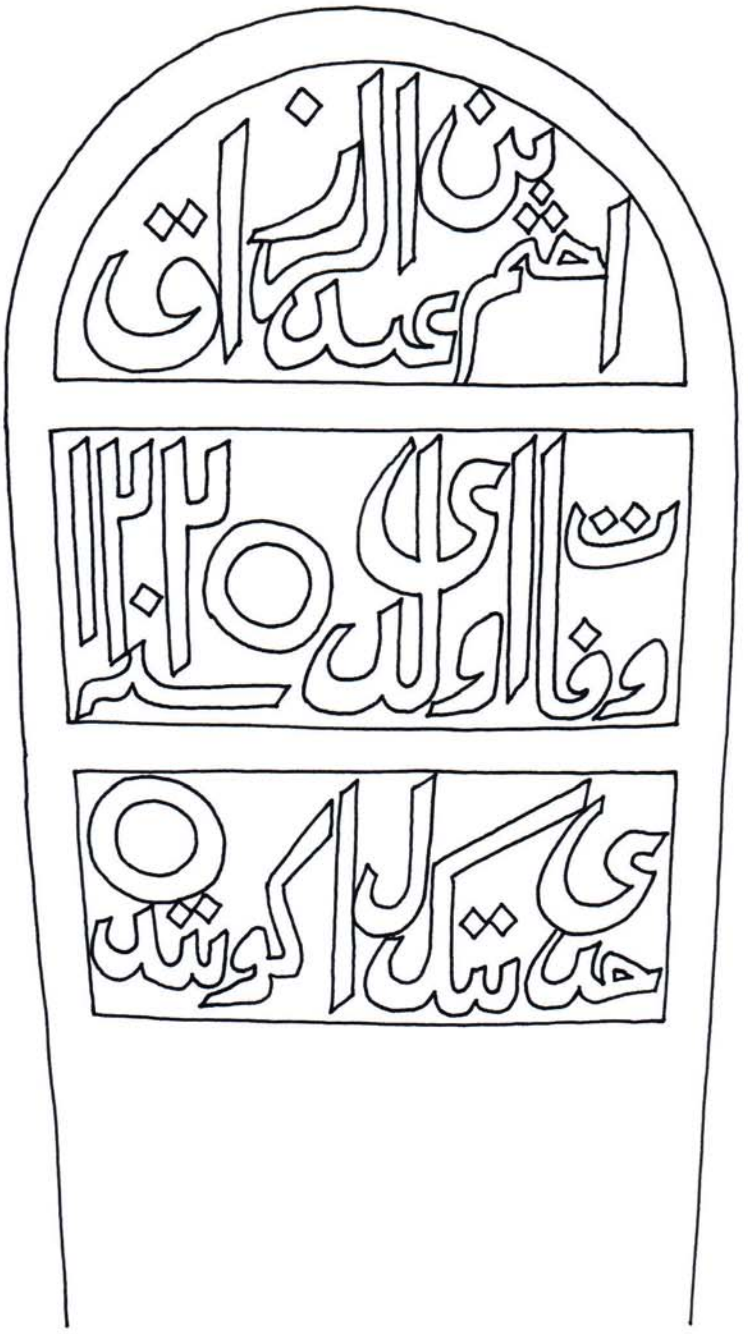

79=А
Йөзәй авылы

80=A

83=A

Йөзәй авылы

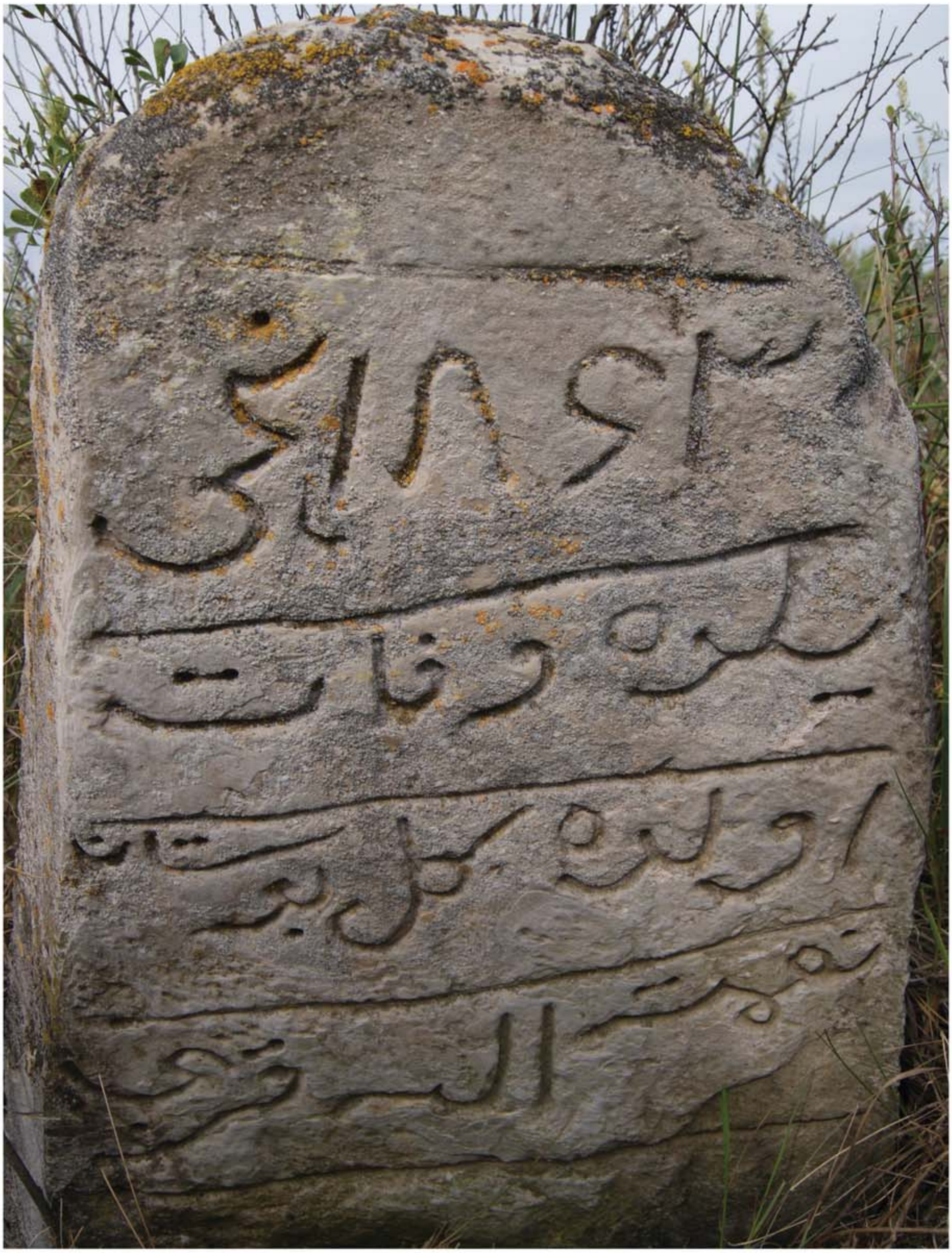

81=А
Йөзәй авылы

82=А, Б
Йөзәй авылы

82
Йөзәй авылы

84
Йөзәй авылы

84=А, Г
Йөзәй авылы

85=А,
Йөзәй авылы

86=А
Йөзәй авылы

86
Йөзәй авылы

87=A
Йөзәй авылы

88=А
Йөзәй авылы

89=А, Б
Йөзәй авылы

89
Йөзәй авылы

90=A
Йөзәй авылы

90
Йөзәй авылы

91=А
Йөзәй авылы

92=Г
Йөзәй авылы

92
Йөзәй авылы

92=А, Б
Йөзәй авылы

92=A=a
Йөзәй авылы

92=А=б
Йөзәй авылы

93=А, Б
Йөзәй авылы

94=B
Йөзәй авылы

94=A
Йөзәй авылы

94
Йөзәй авылы

95=А, Б
Йөзәй авылы

95=Г
Йөзәй авылы

97=A

98

96=A

Йөзәй авылы

99=А
Йөзәй авылы

100

Мостафа авылы зираты күренеше

100
Мостафа авылы

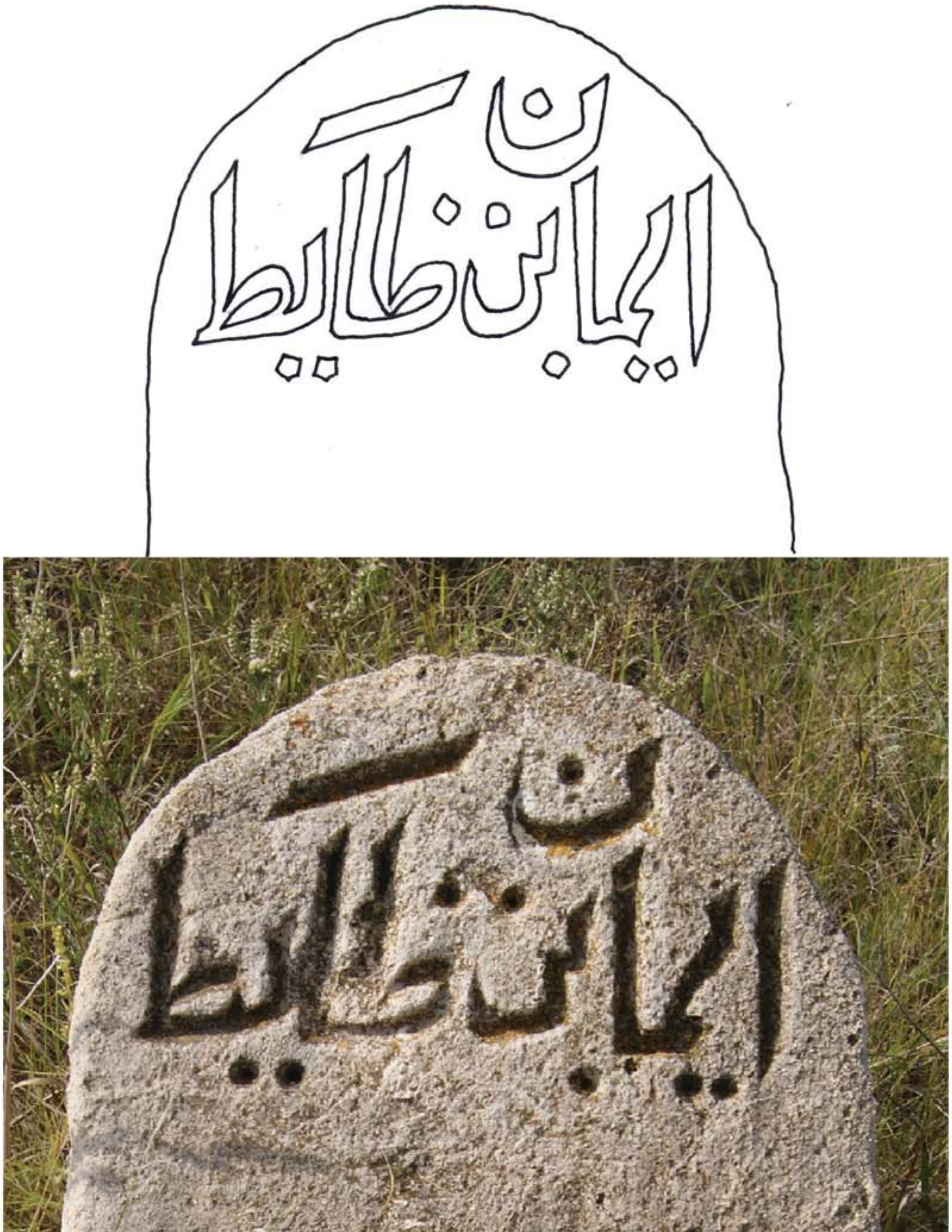

100=А
Мостафа авылы

100
Каберстан күренешләре. Мостафа авылы

102=А
Мостафа авылы

103=A
Мостафа авылы

104=A
Мостафа авылы

105=А

Мостафа авылы

106=A
Мостафа авылы

107=А=а
Мостафа
авылы

107=А=б
Мостафа авылы

108=А
Мостафа авылы

109=А
Мостафа авылы

110=А
Мостафа авылы

111=А
Мостафа
авылы

120=А
Мостафа авылы

113
Мостафа авылы

113
Мостафа
авылы

113=A
Мостафа авылы

114=А
Мостафа авылы

115=А
Мостафа
авылы

115=A=a
Мостафа
авылы

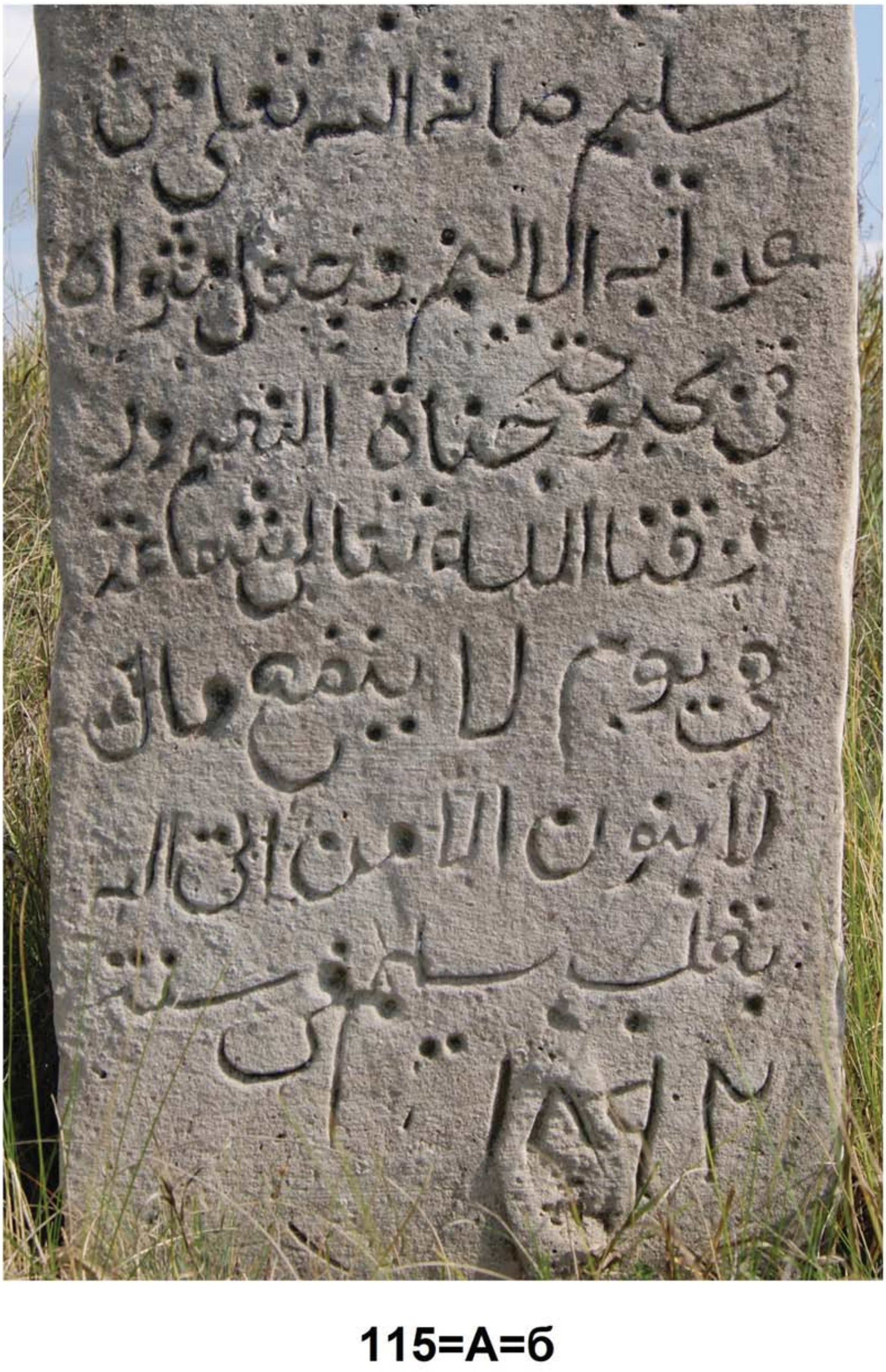

115=А=б
Мостафа авылы

116=A

Мостафа авылы

117
Мостафа авылы

117=A
Мостафа авылы

118=A
Мостафа авылы

119=А
Мостафа авылы

120=А
Мостафа авылы

122=А
Мостафа авылы

121=А, Г
Мостафа
авылы

121=A
Мостафа авылы

123=А, Б
Мостафа авылы

124=В
Мостафа авылы

124
Мостафа авылы

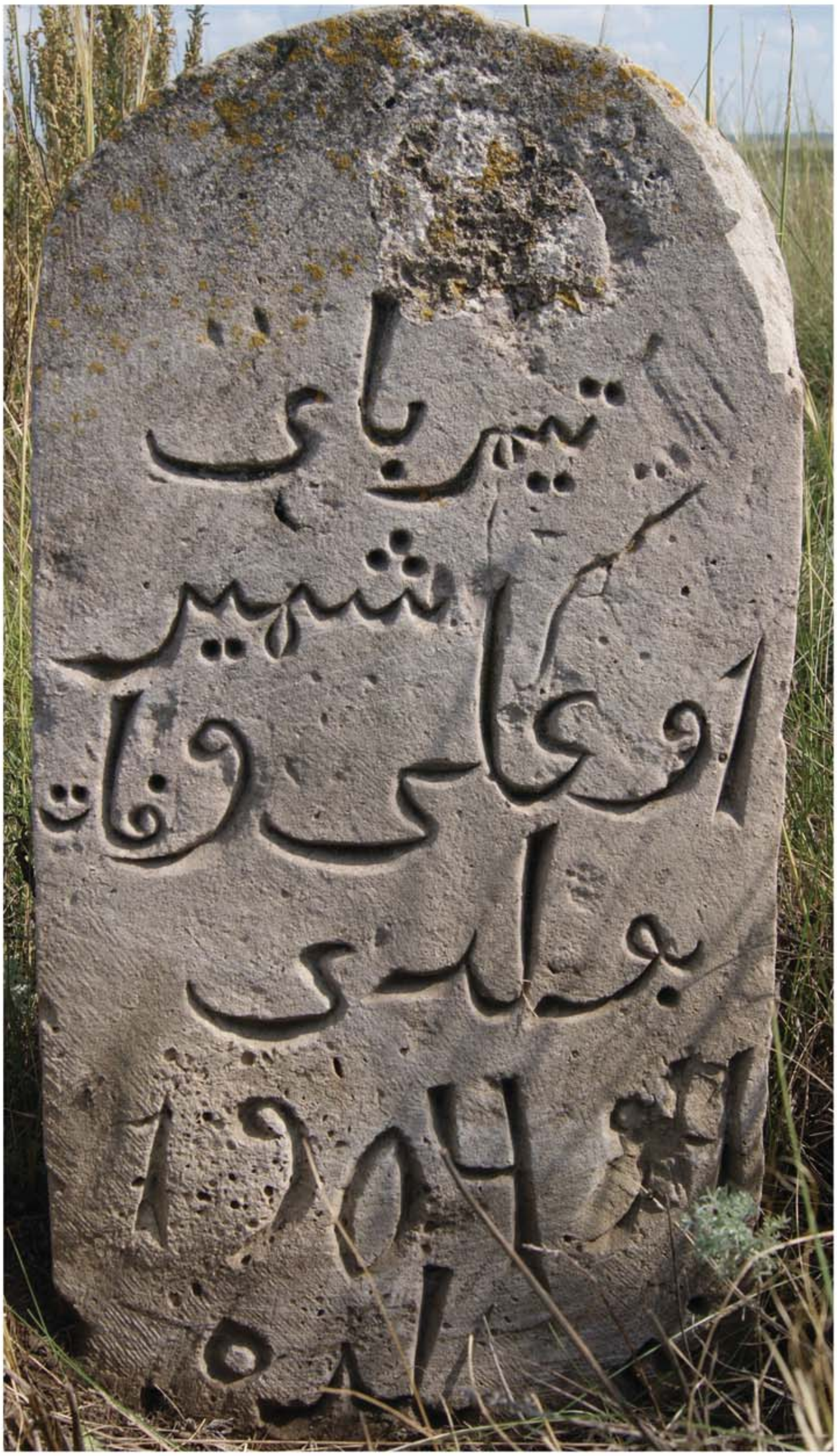

125=А
Мостафа авылы

۱۹۰۷

126=A
Мостафа авылы

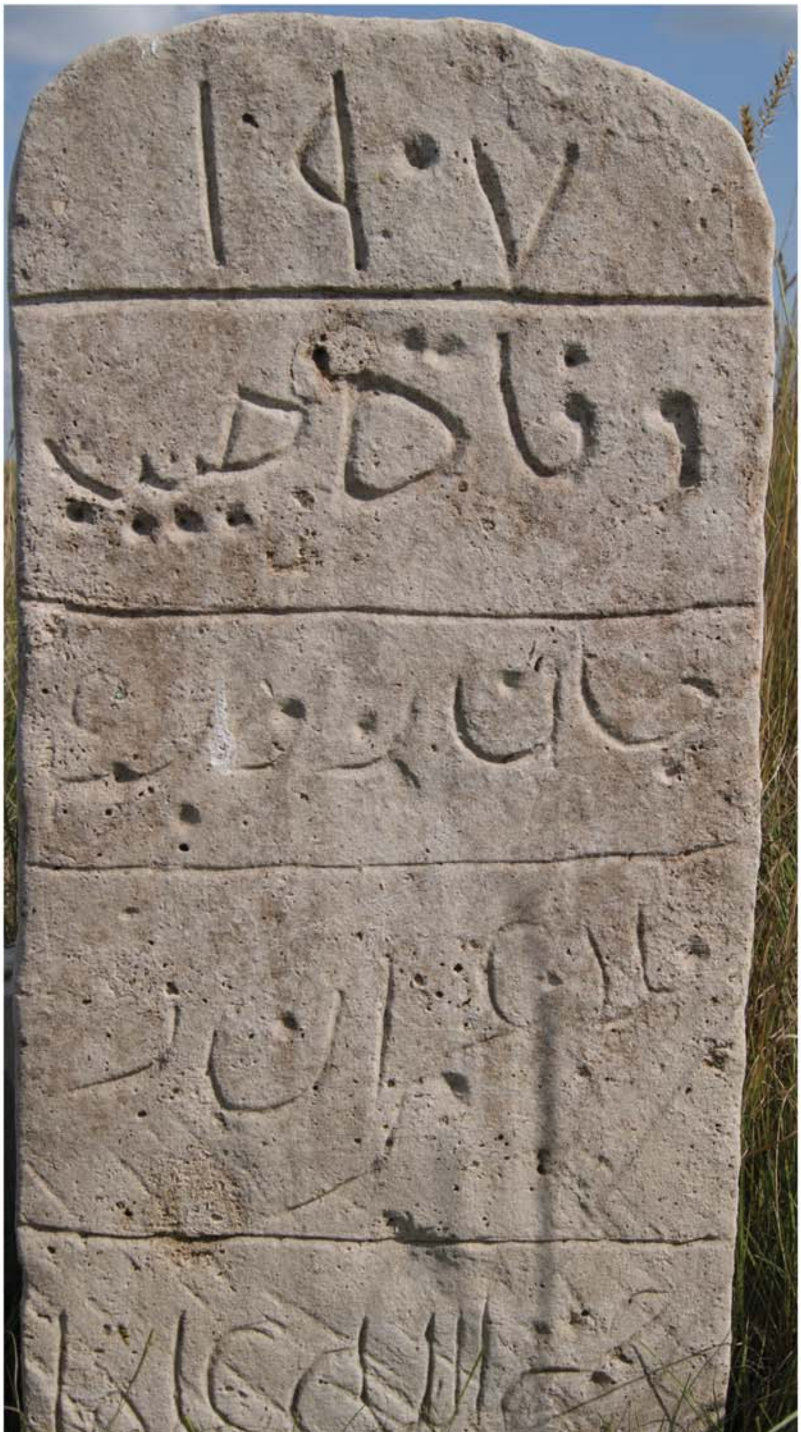

128=А, Б
Мостафа авылы

129=A
Мостафа авылы

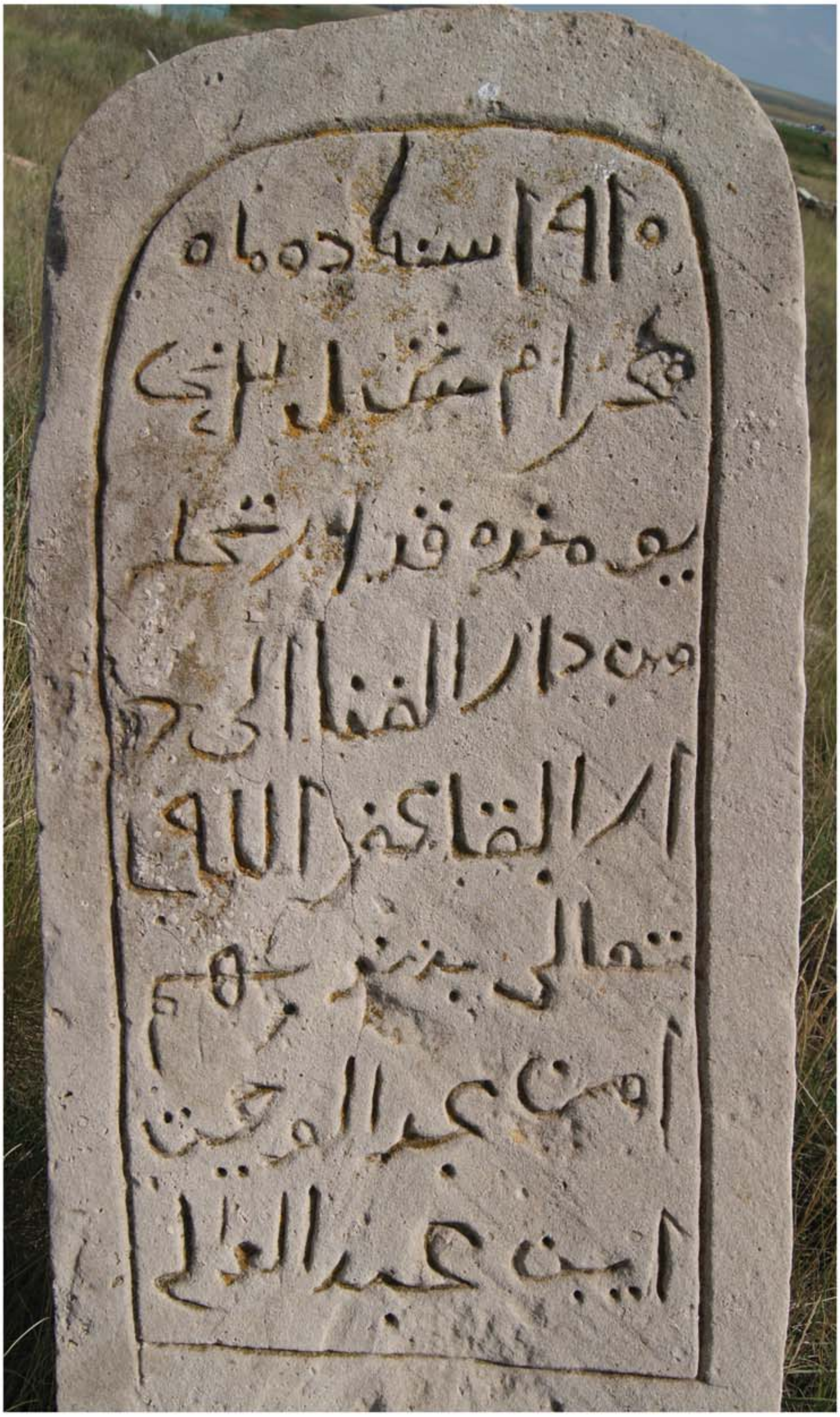

130=А
Мостафа авылы

131=А
Мостафа авылы

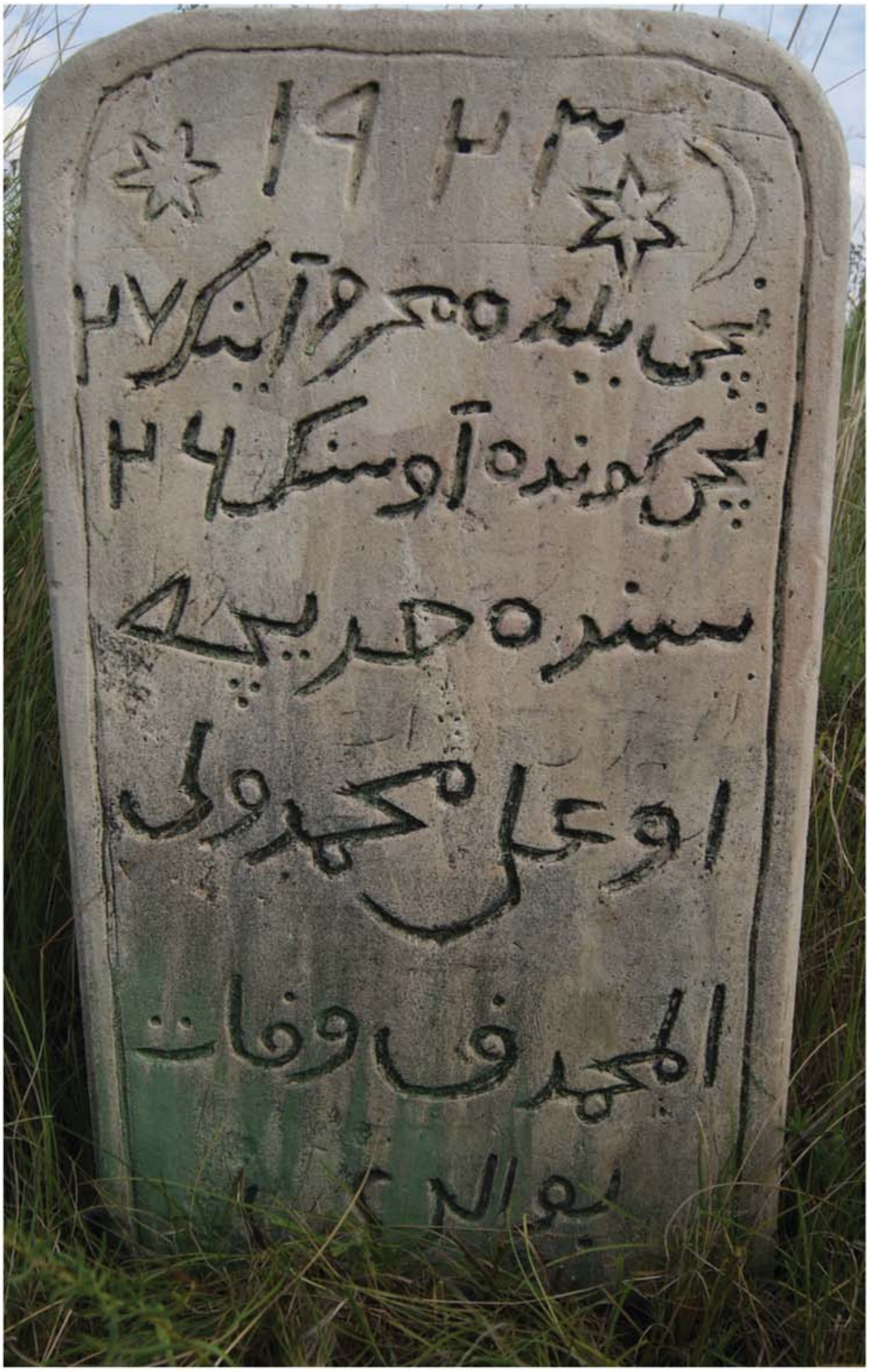

132=A
Мостафа авылы

134=А

Мостафа авылы

135

136=А
Мостафа авылы

137=A
Мостафа авылы

138=A
Мостафа авылы

نیشر ین سکی ئاولی، انچ کتابه، تاشنڭ دورت یاعندادا
یازولار بار ❀ (۱) نیشرین (۲) سکوی (۳) پاسولکه (۴) قزاق
(۵) محمد کریم (۶) محمد شریف (۷) اوغلی (۸) وفات
۸۳ یاشنده ...

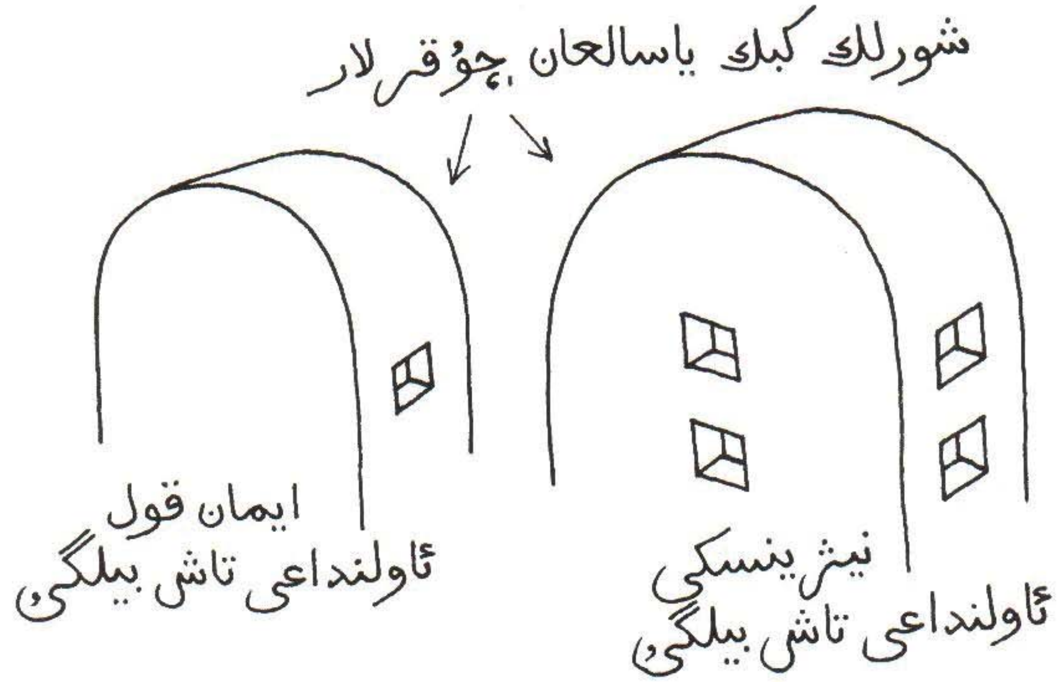

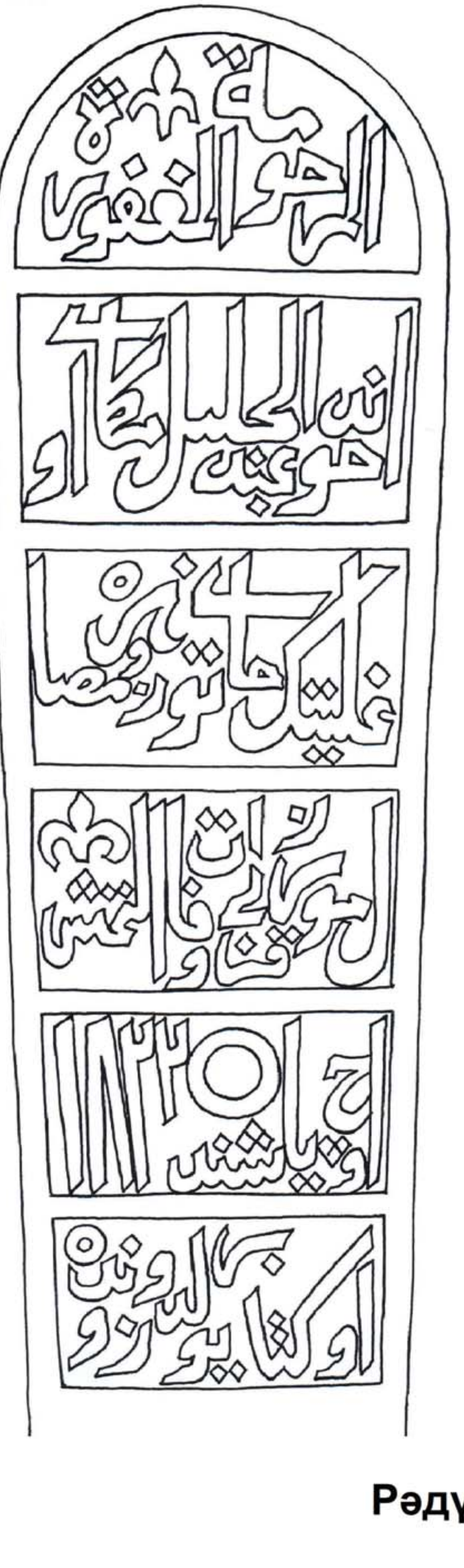

138=А

Рәдүд авылы

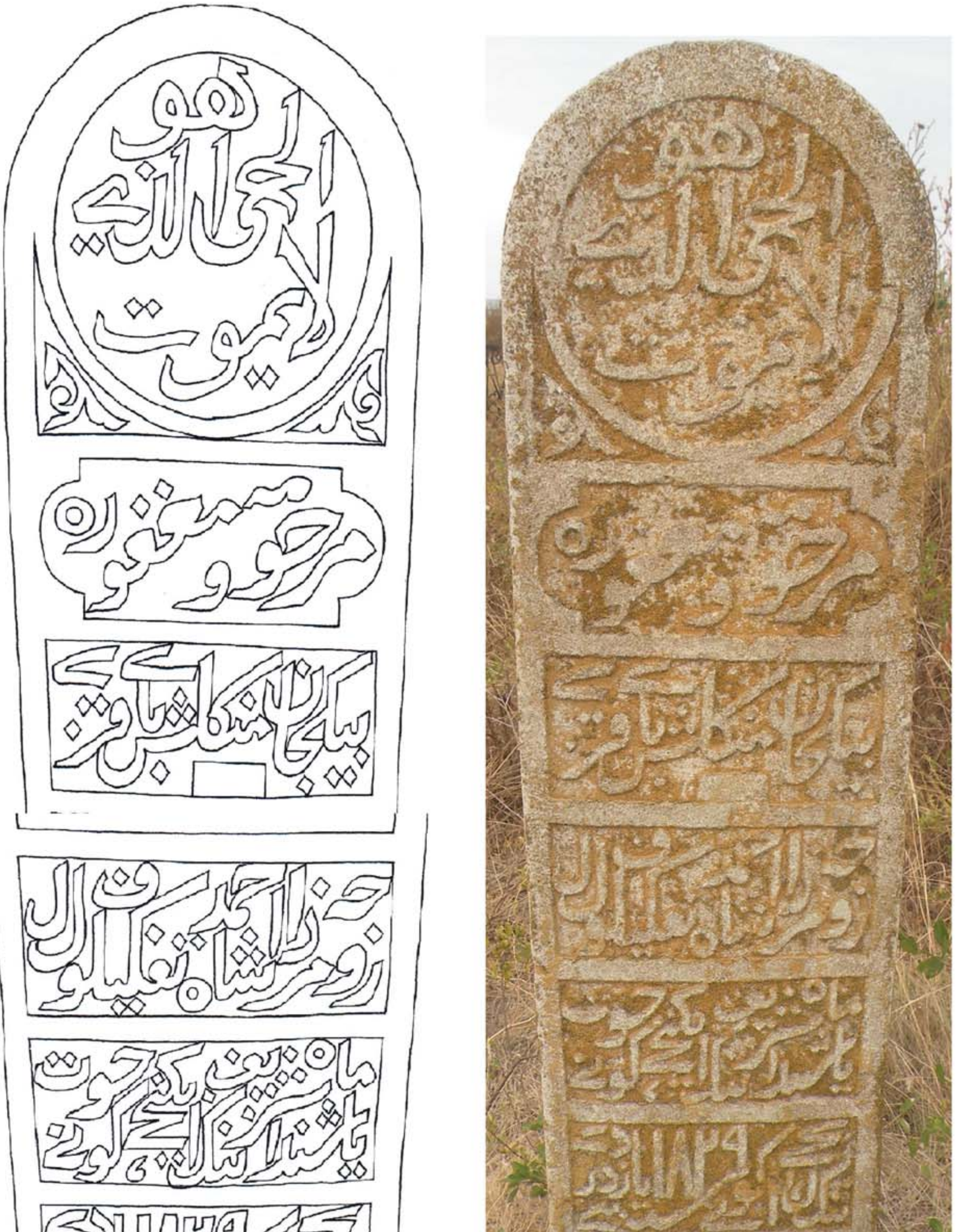

139=A
Рәдүд авылы

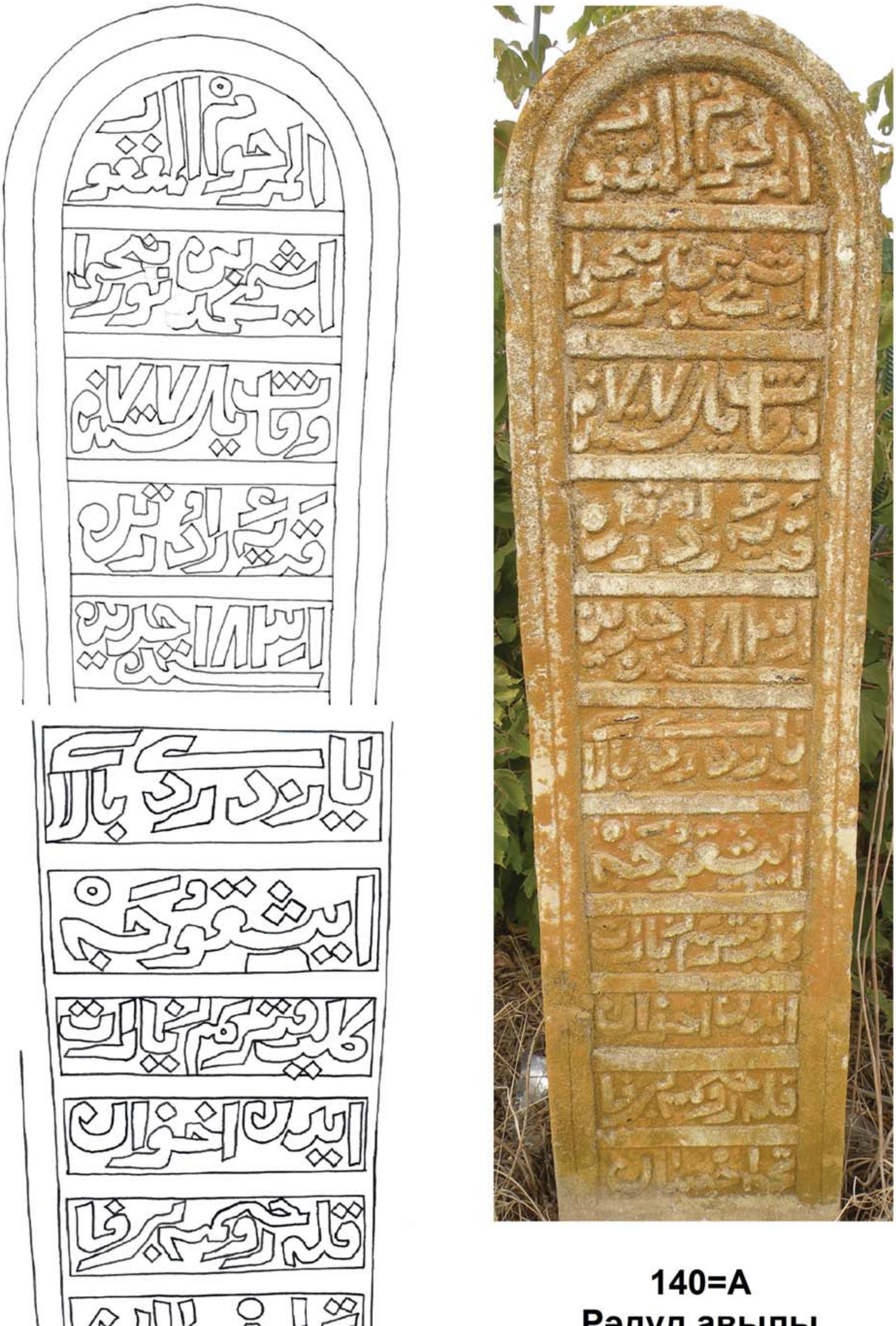

140=A
Рәдүд авылы

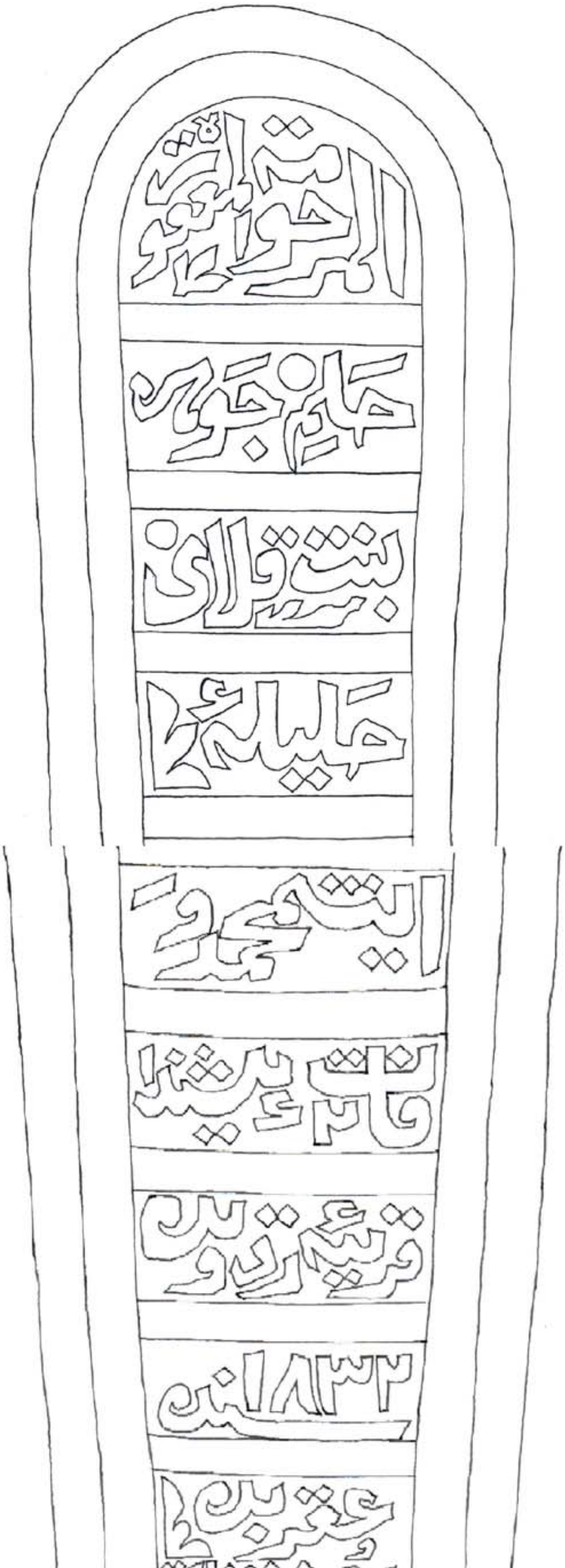

141=A
Рәдүд авылы

142=А
Рәдүд авылы

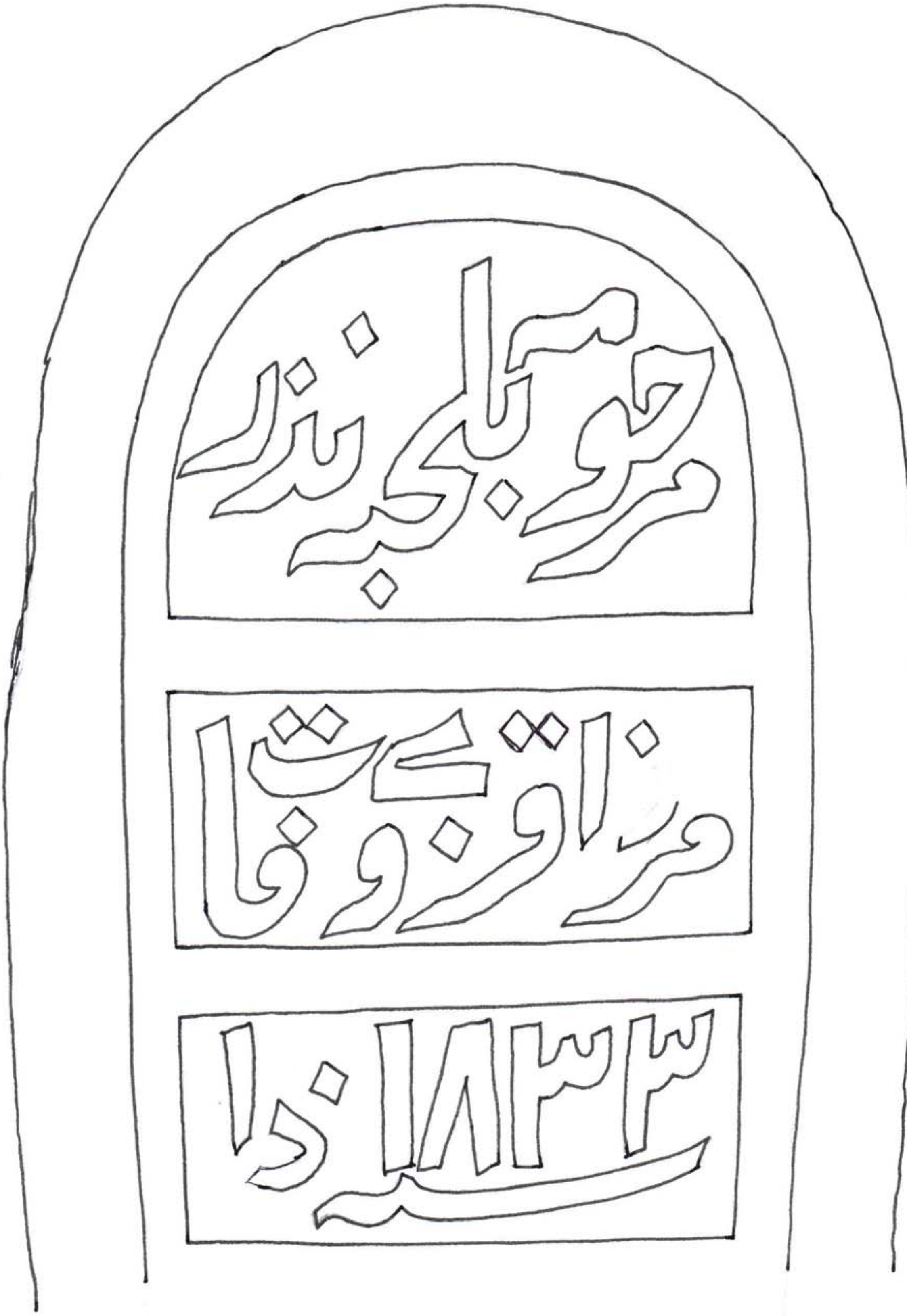

142=A
Рәдүд авылы

143=А

Рәдүд авылы

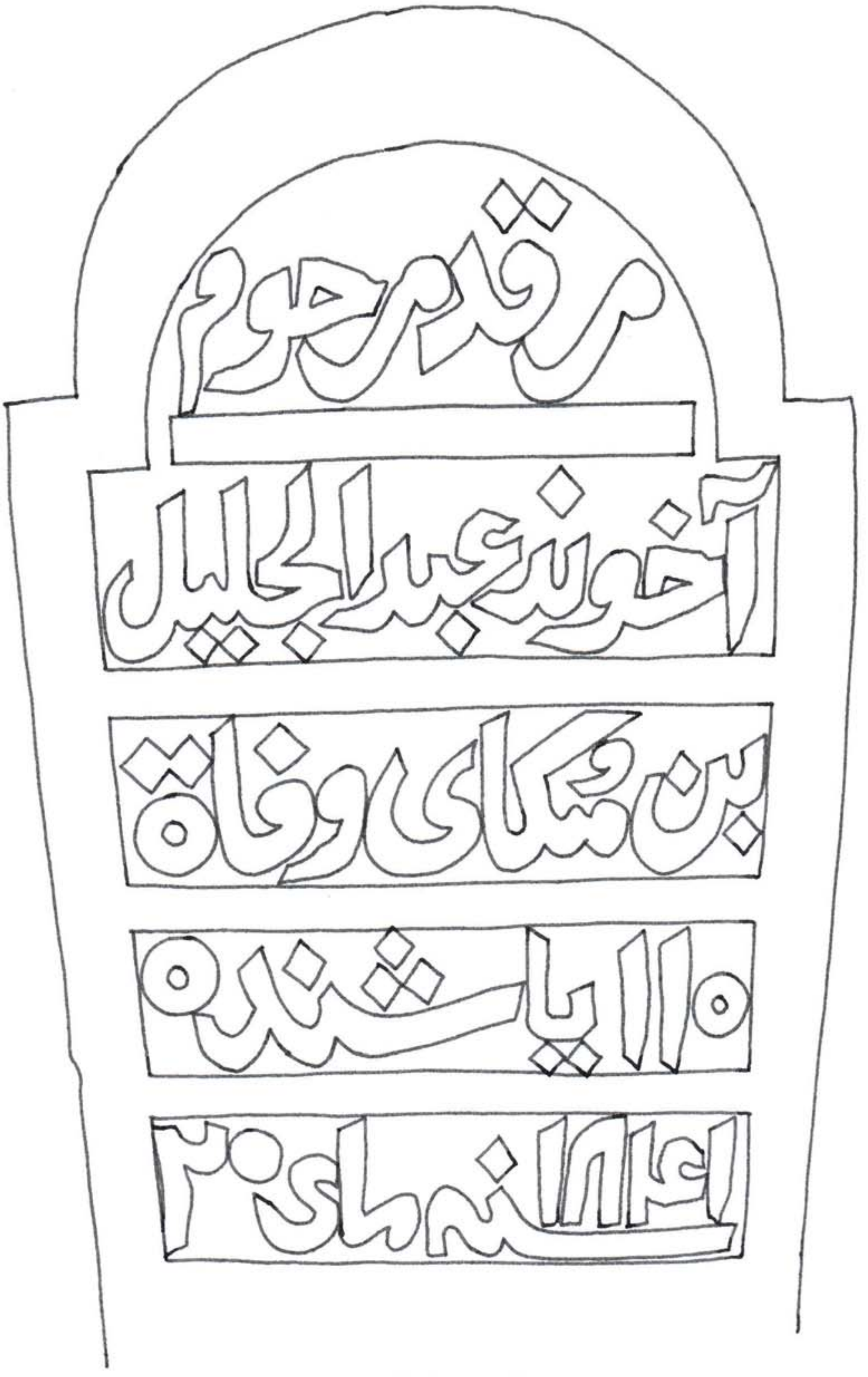

143=А
Рәдүд авылы

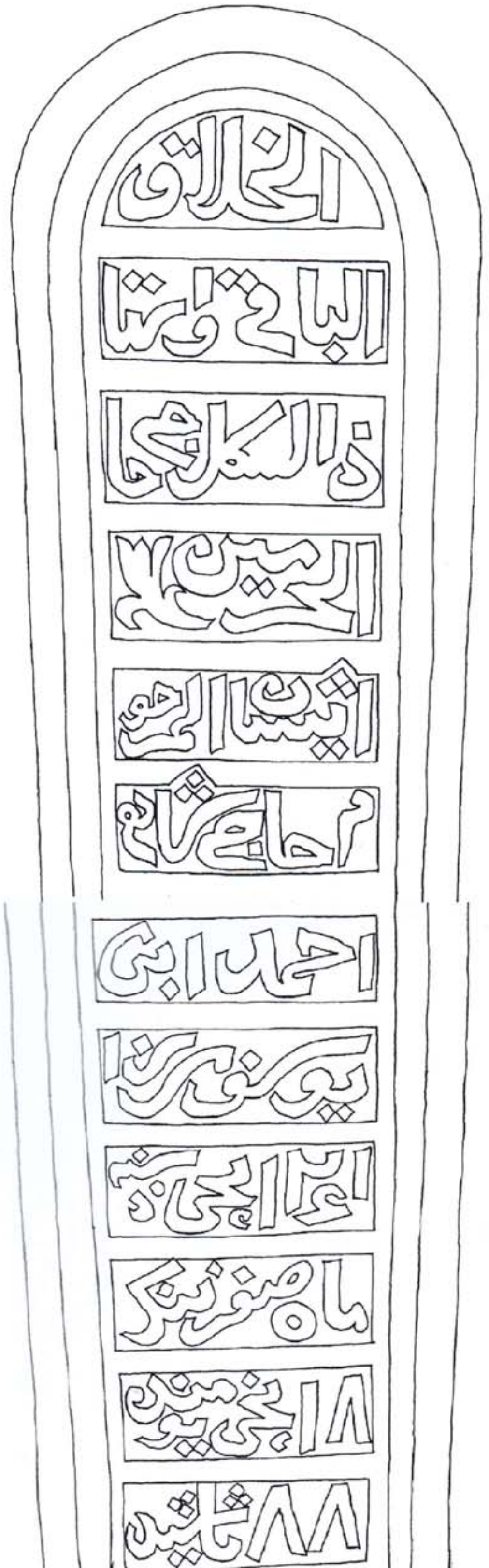

144=А
Рәдүд авылы

144=А, Б
Рәдүд авылы

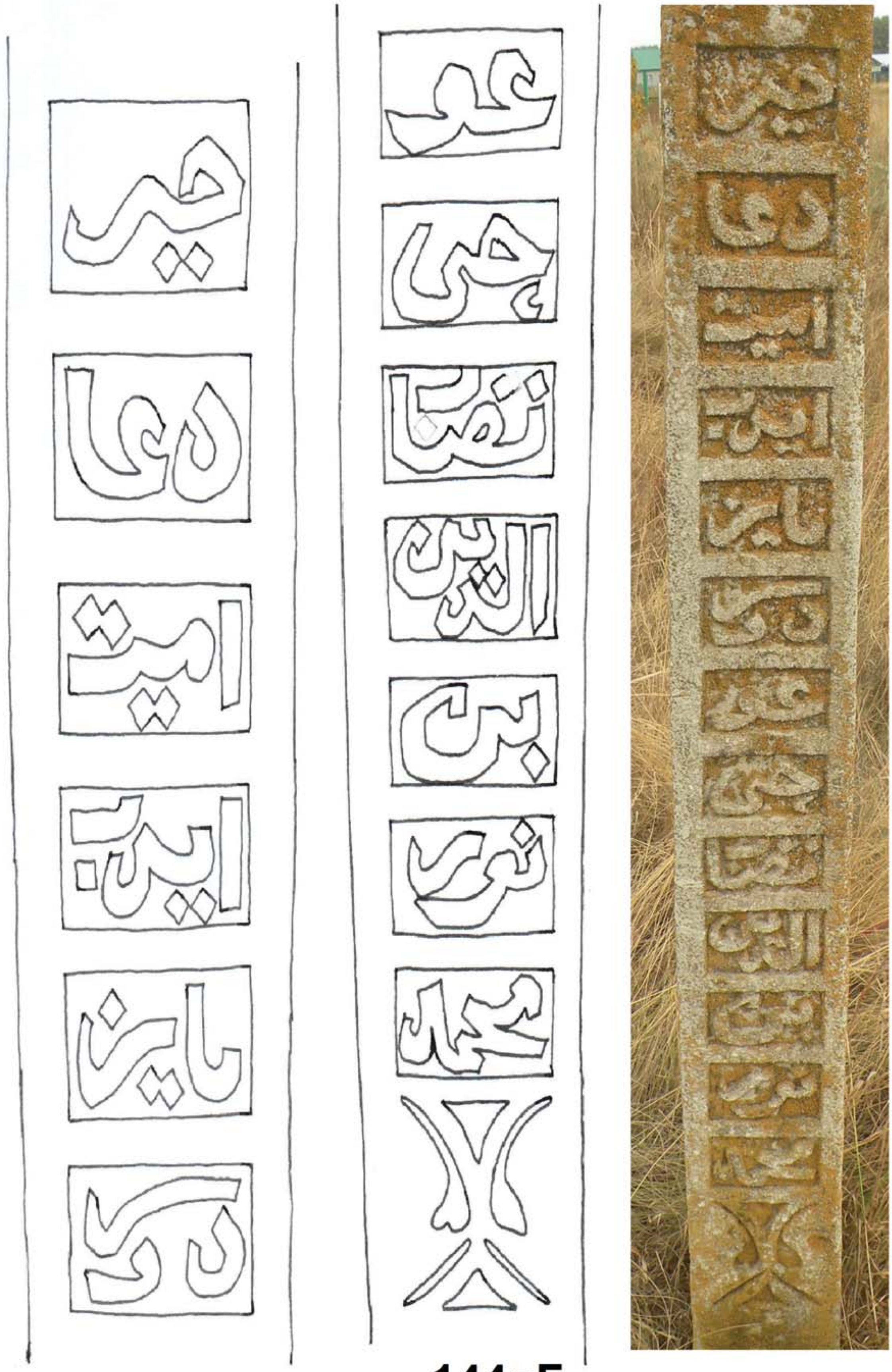

144=Г

Рәдүд авылы

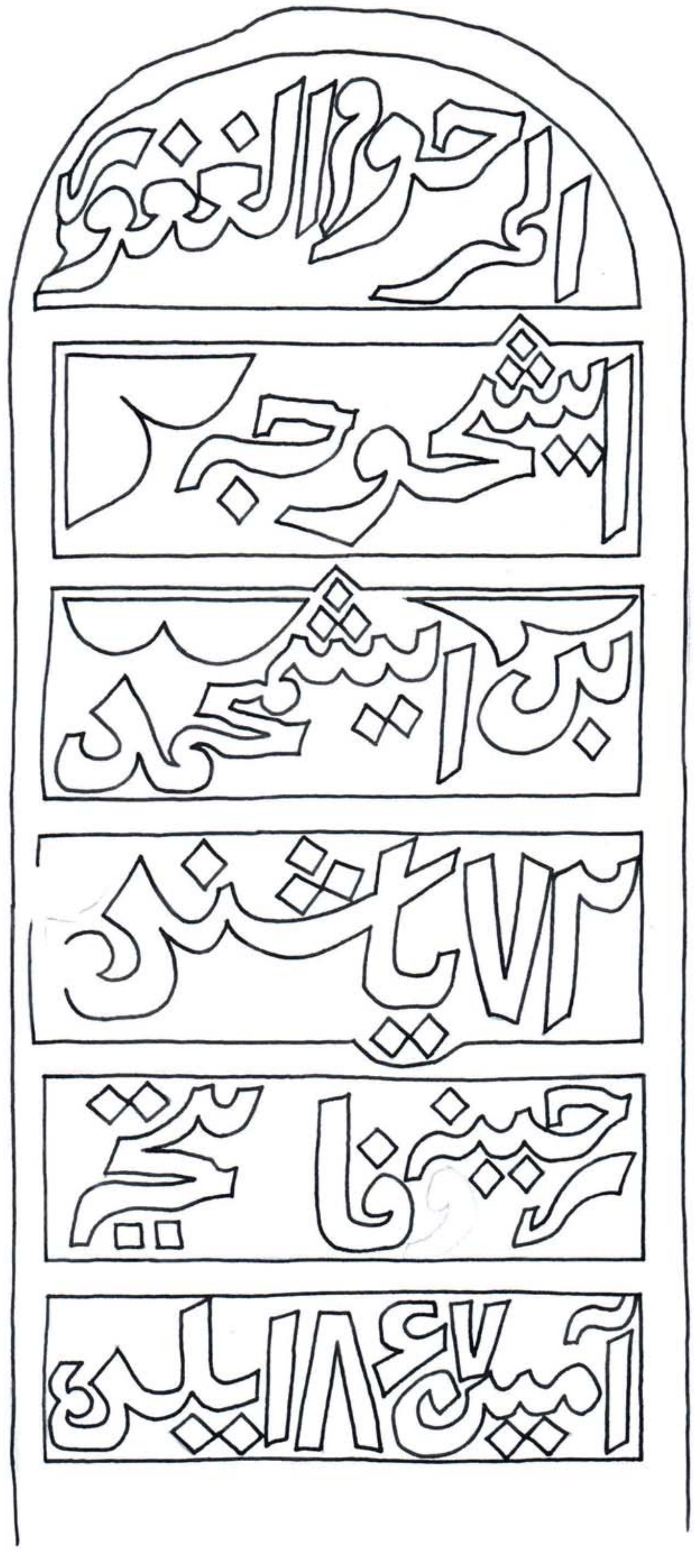

145=А
Рәдүд
авылы

145=А
Рәдүд авылы

146=А, Б

Рәдүд авылы

146
Рәдүд авылы

146=В, Г
Рәдүд авылы

147=А, Г
Рәдүд авылы

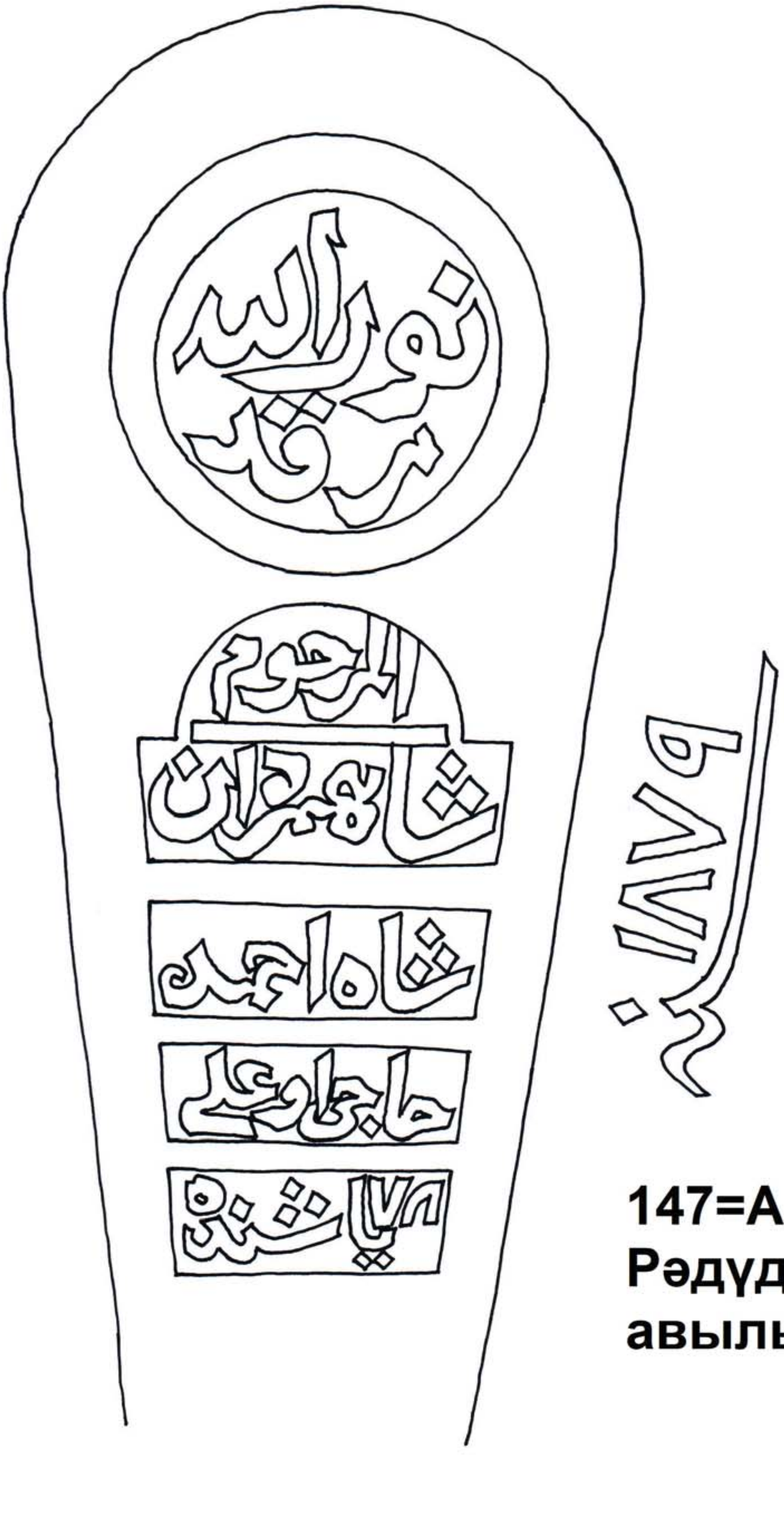

147=А, Г
Рәдүд
авылы

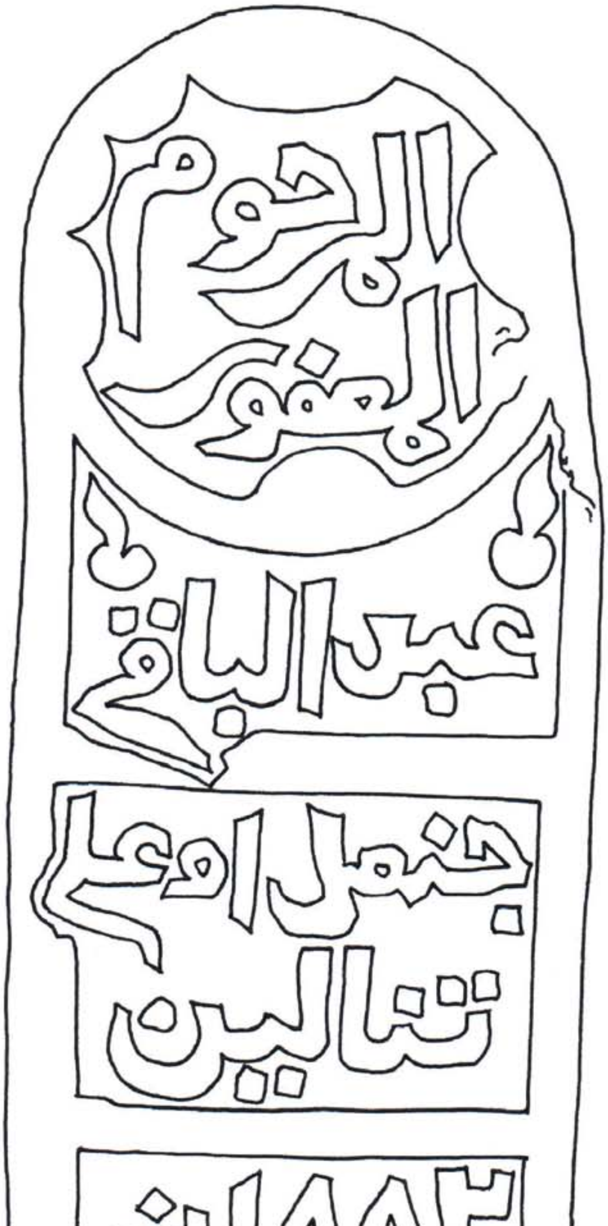

148=А
Рәдүд авылы

149=А, Б
Рәдүд
авылы

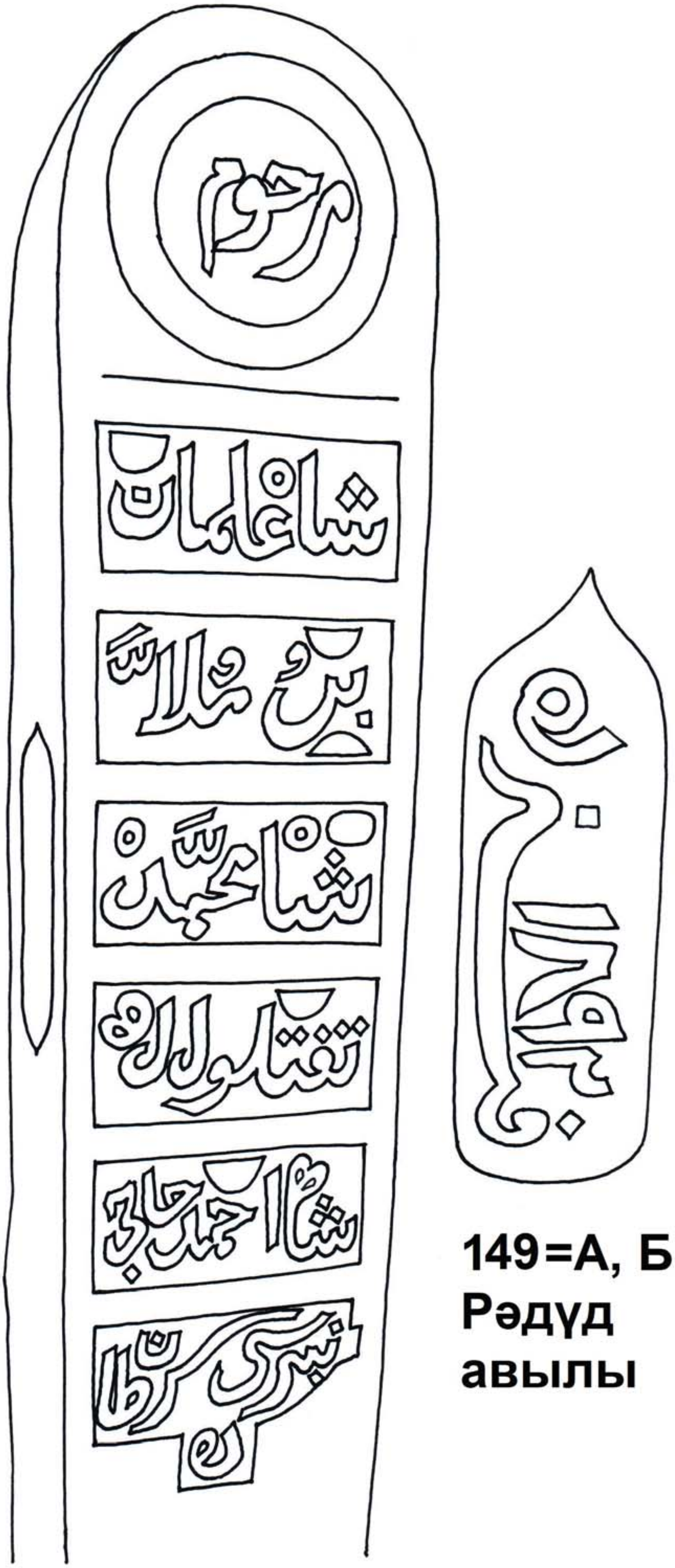

149=А, Б
Рәдүд авылы

150=A

Рәдүд авылы

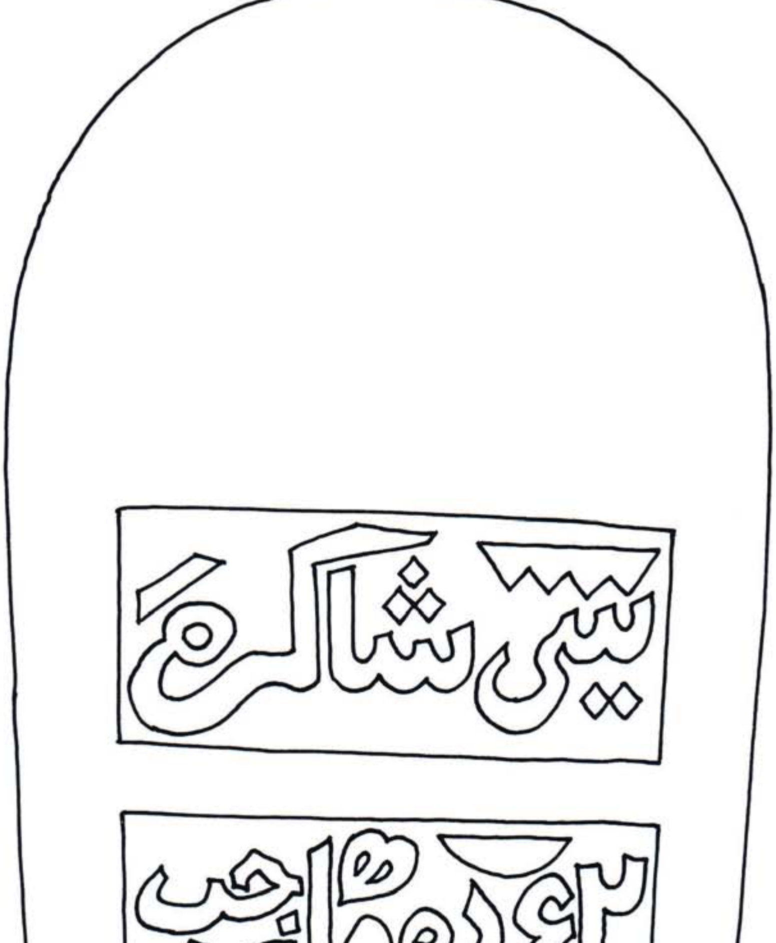

150=A

Рәдүд авылы

150=В
Рәдүд
авылы

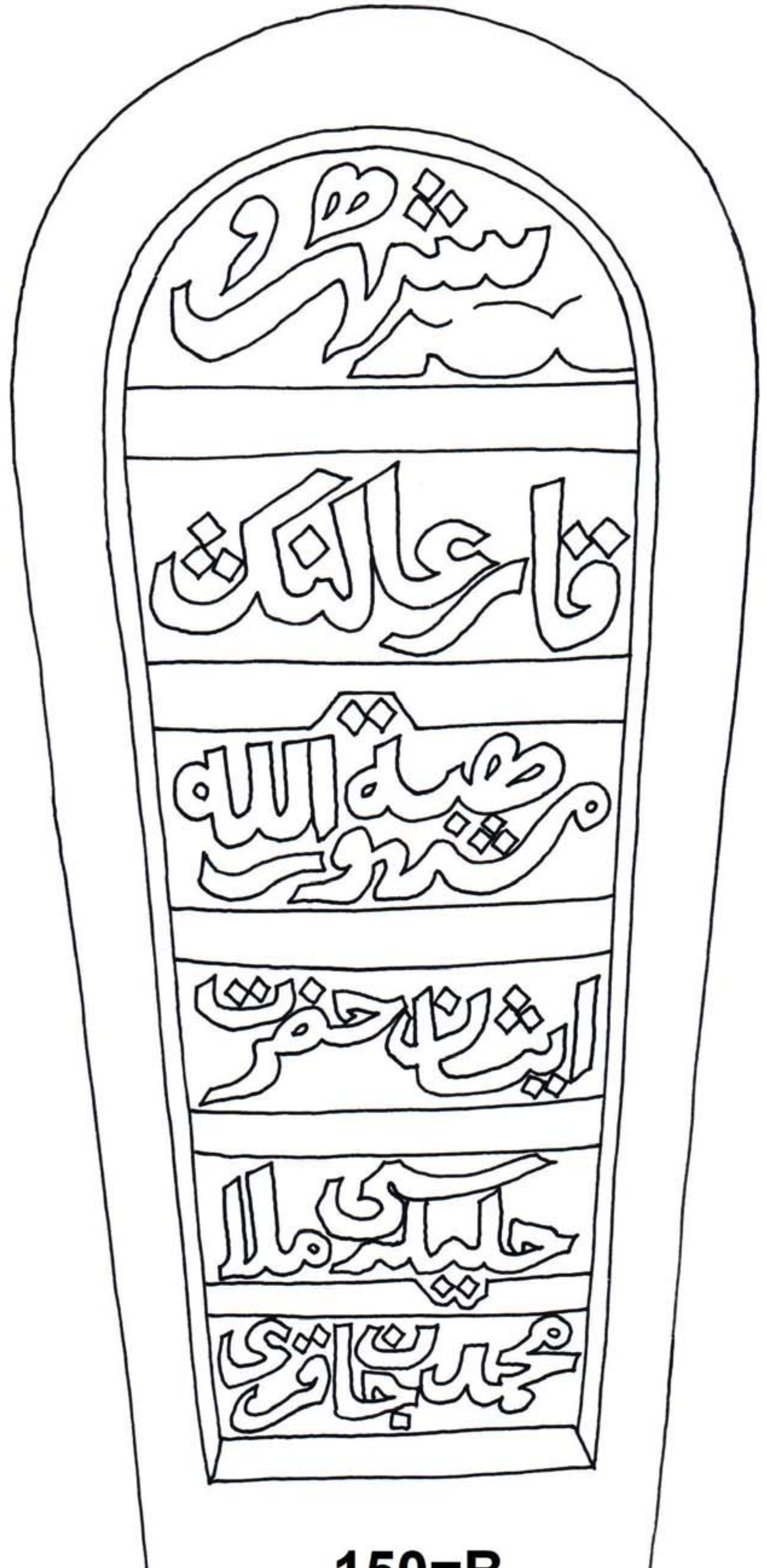

150=В

Рәдүд авылы

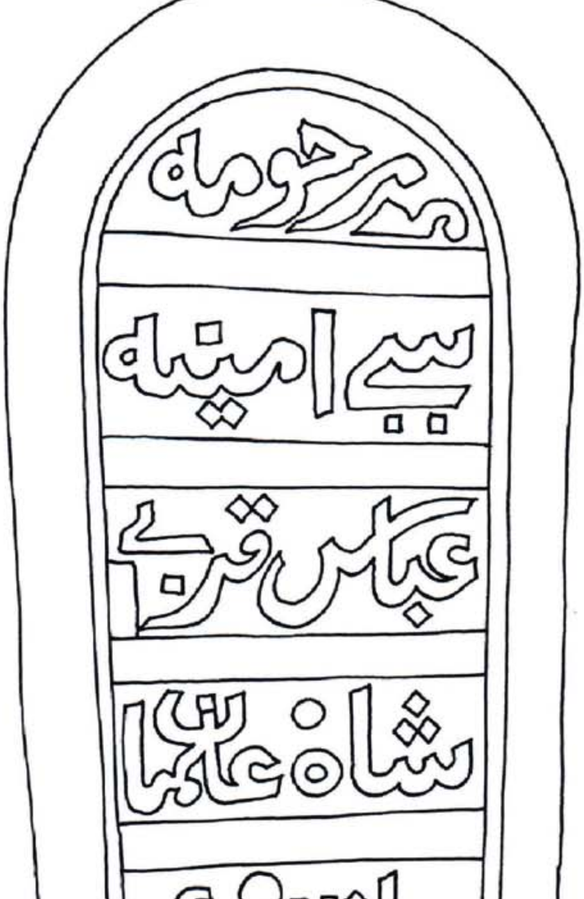

151=А
Рәдүд авылы

152=A
Рәдүд авылы

152=А

Рәдүд авылы

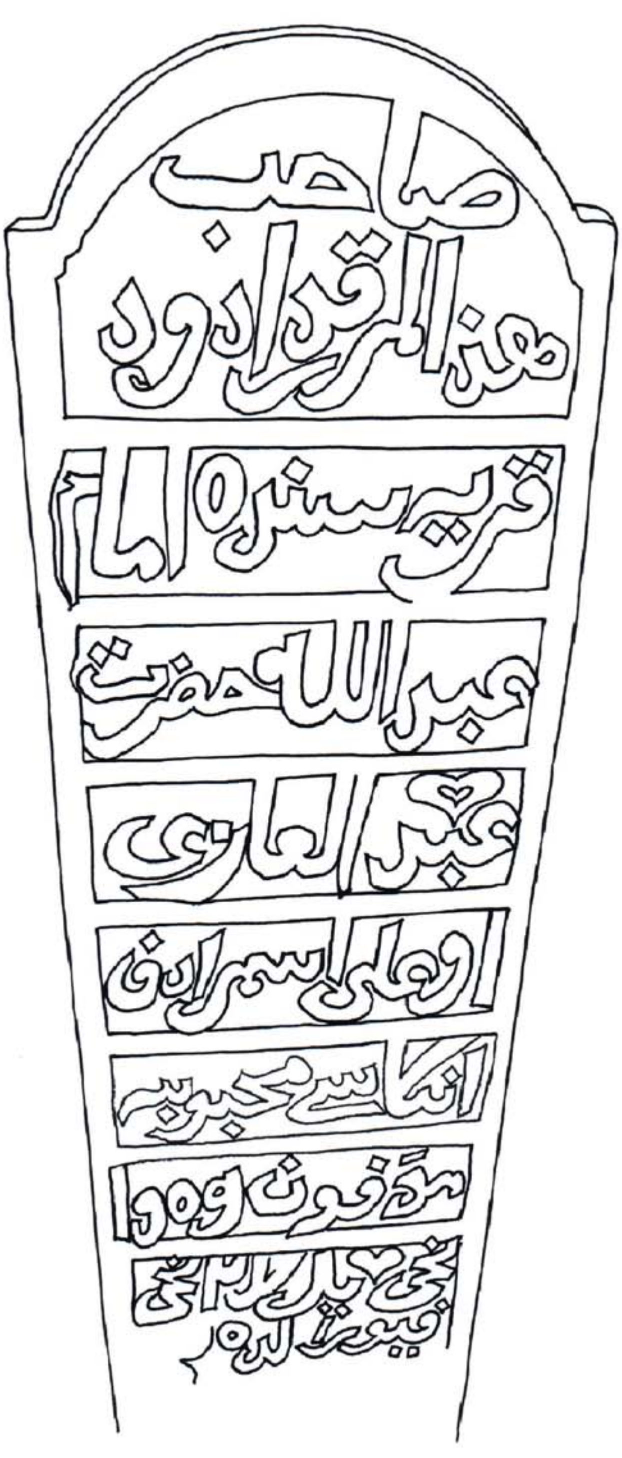

153=А
Рәдүд авылы

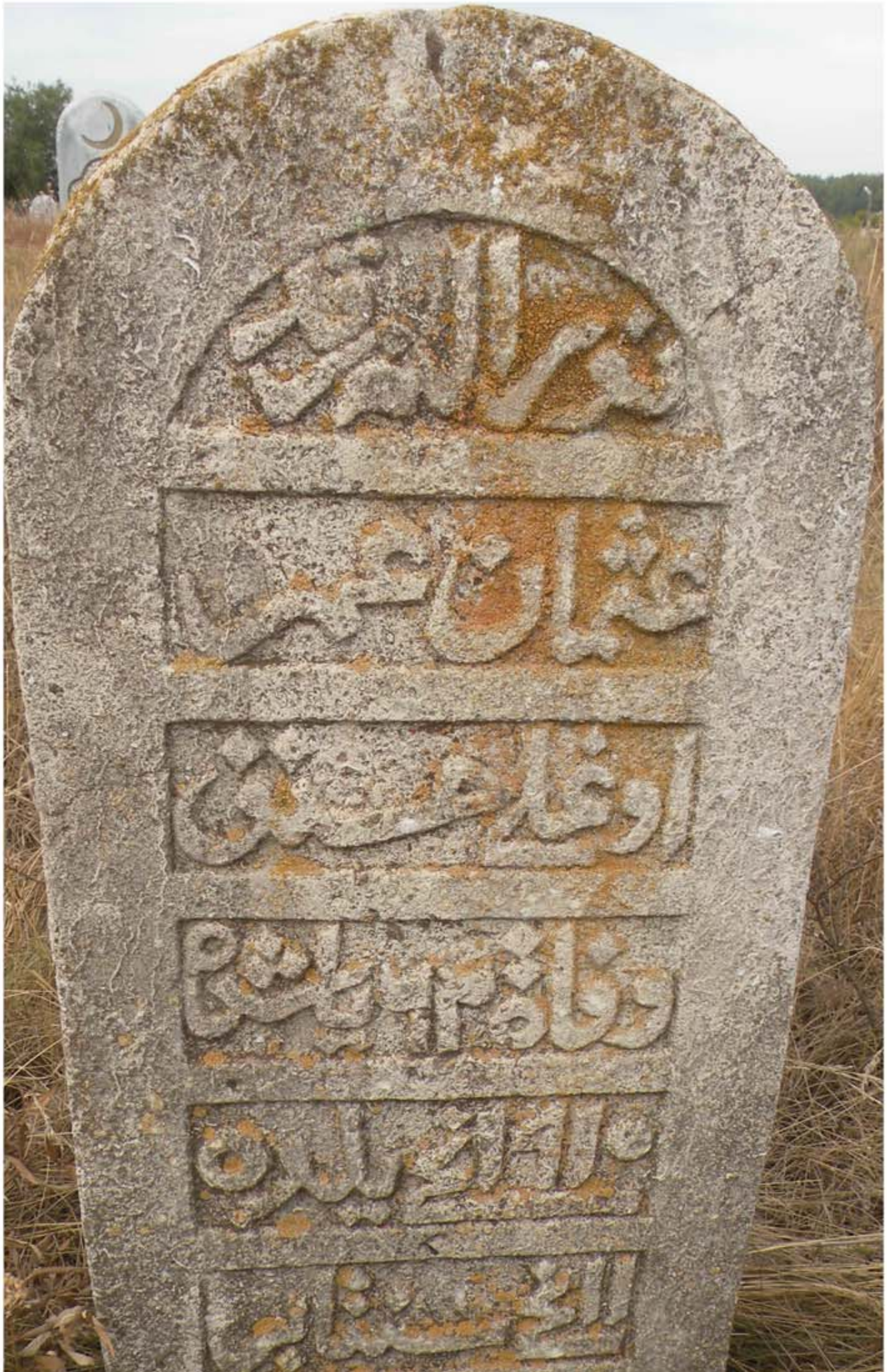

154=А
Рәдүд авылы

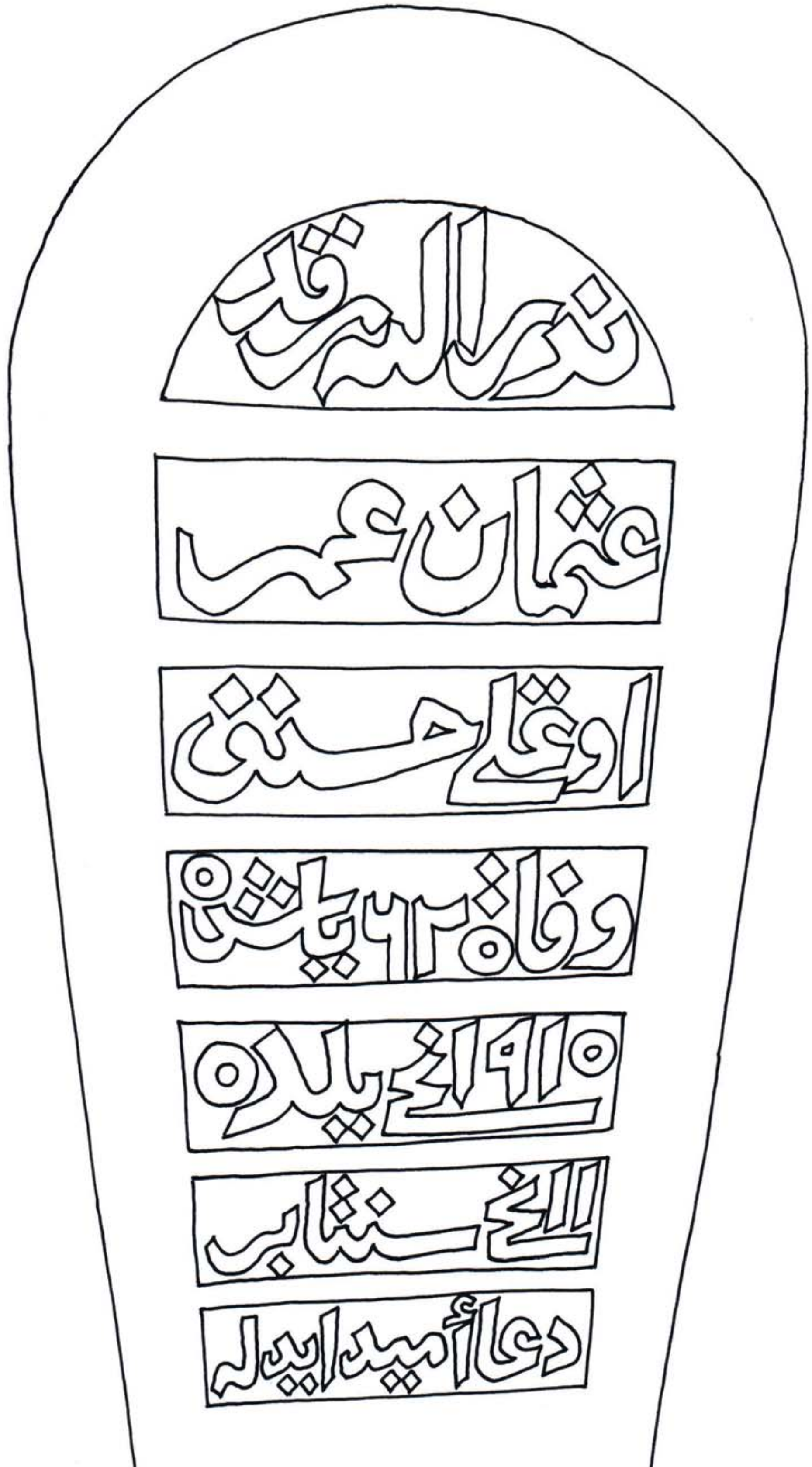

154=A
Рәдүд авылы

155=А, Г
Рәдүд авылы

155=Б, В
Рәдүд авылы

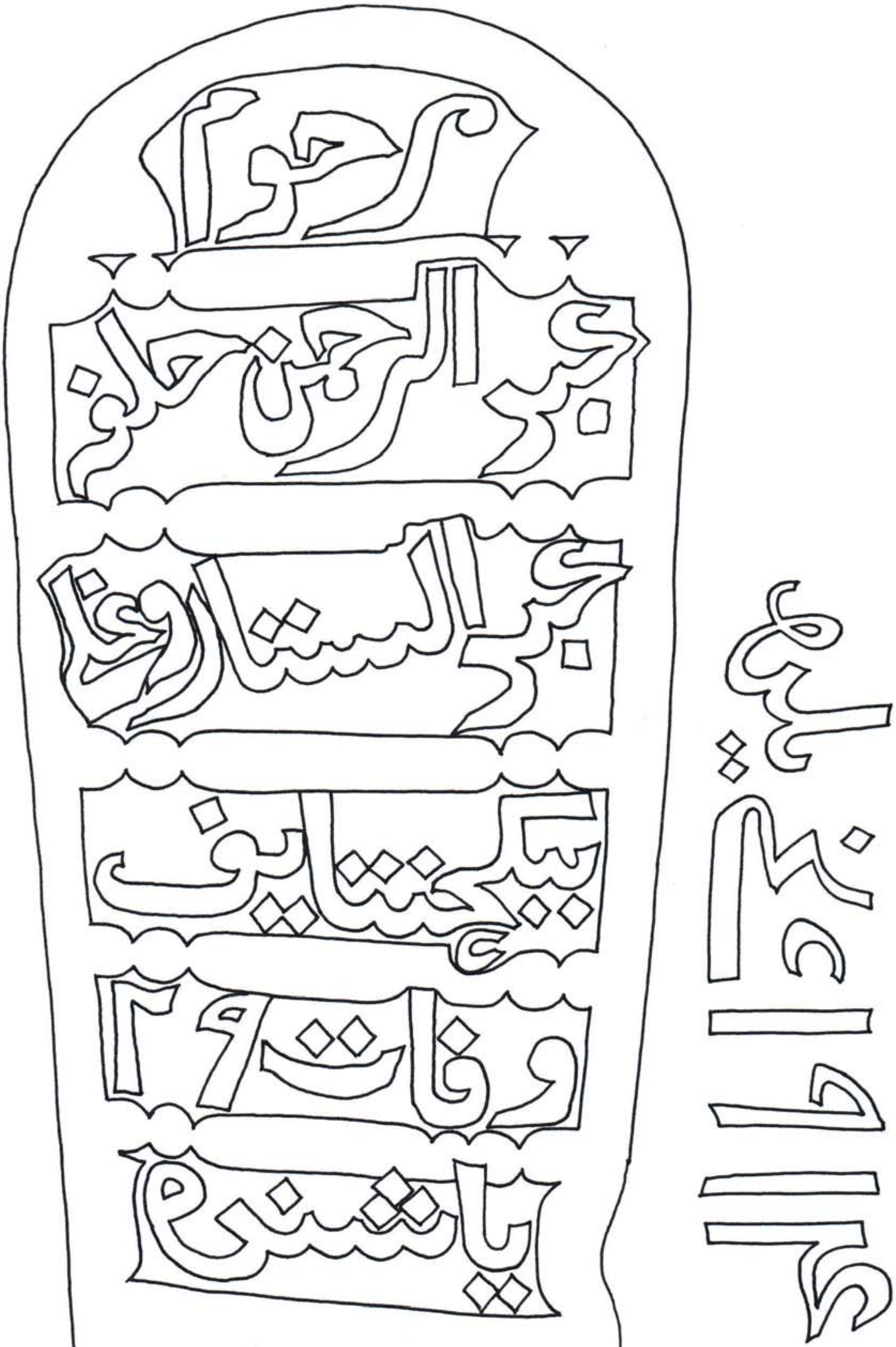

156=А, Г
Рәдүд авылы

156=А, Г
Рәдүд авылы

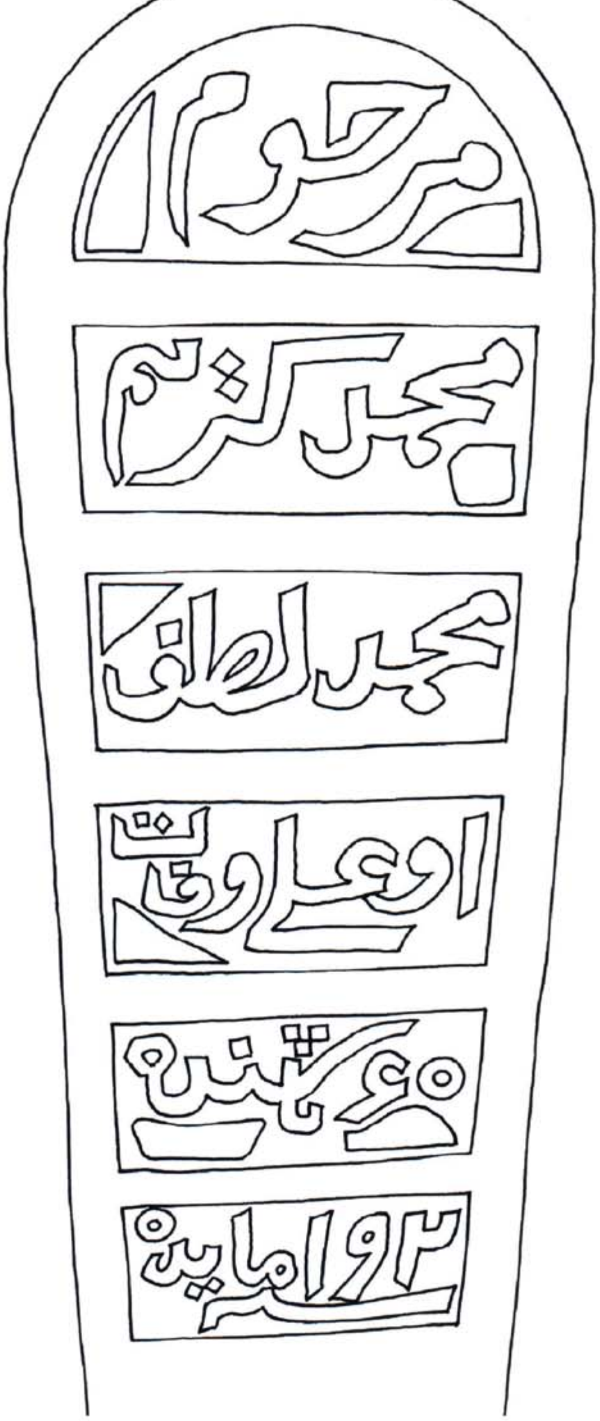

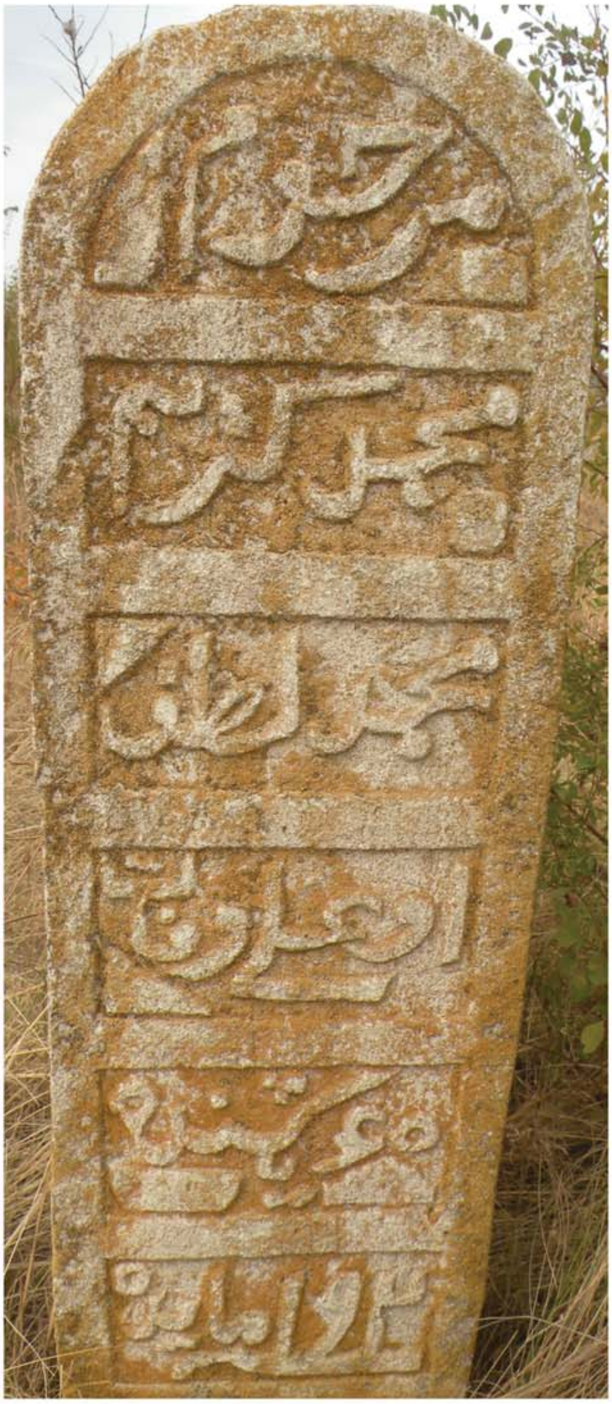

157=A
Рәдүд авылы

157=B
Рәдүд авылы

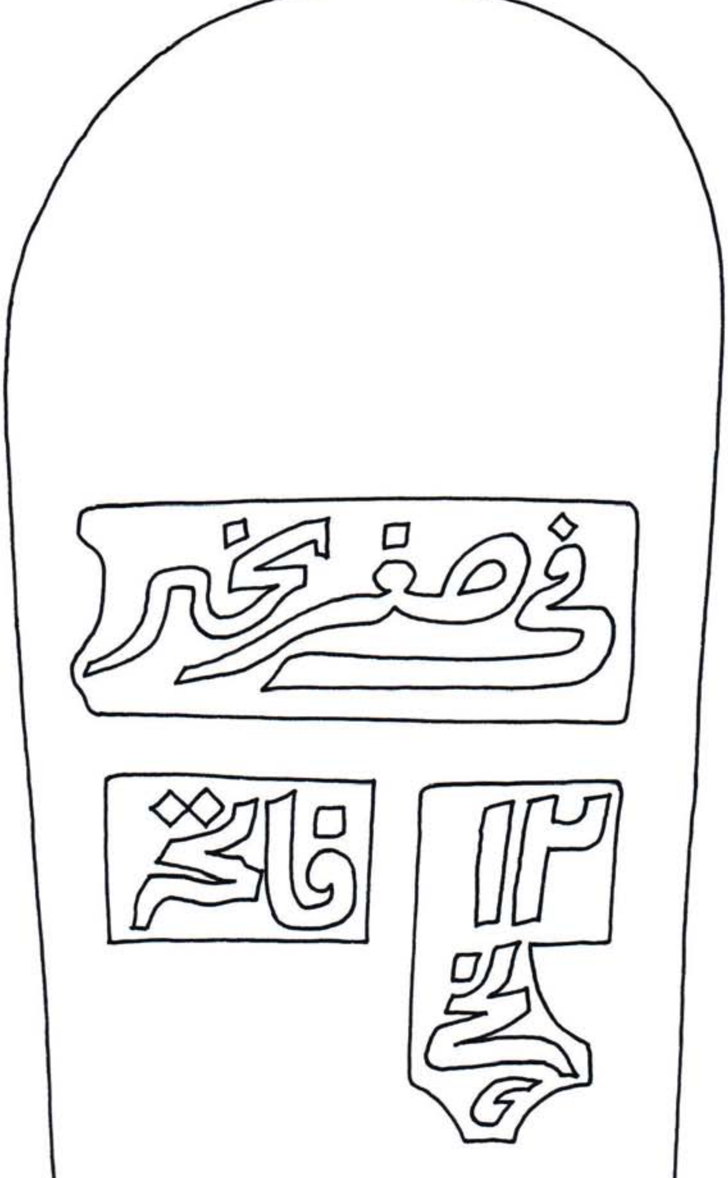

157=B
Рәдүд авылы

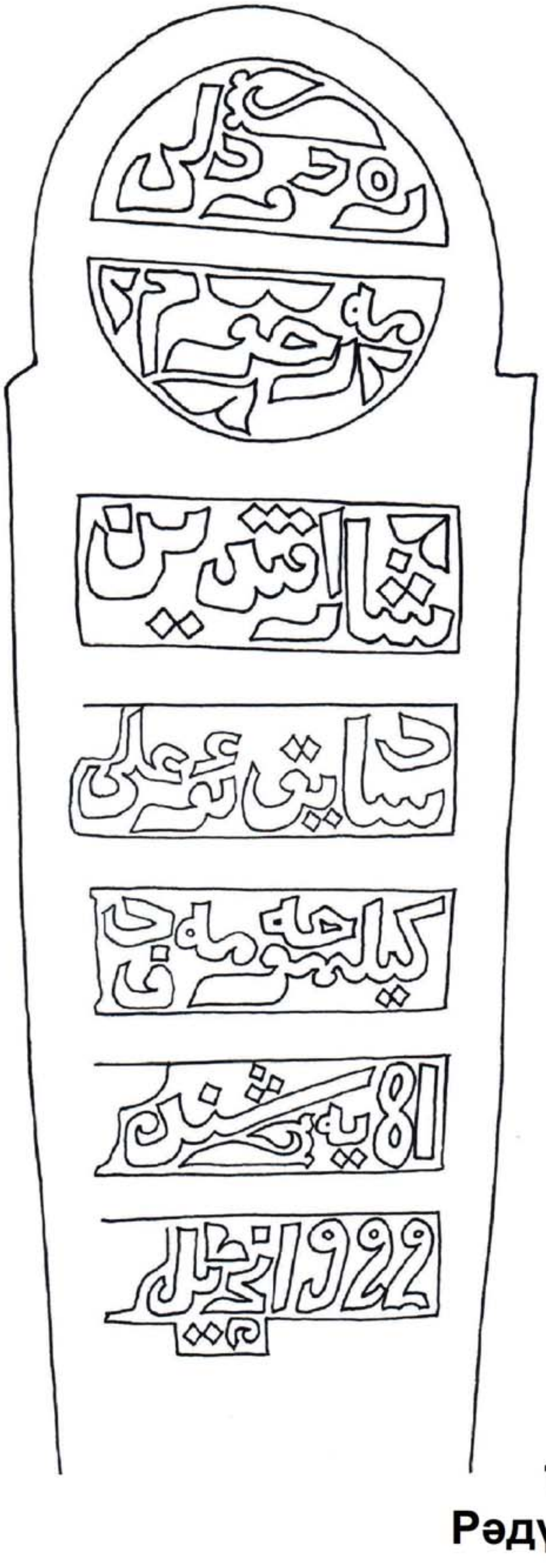

158=А

Рәдүд авылы

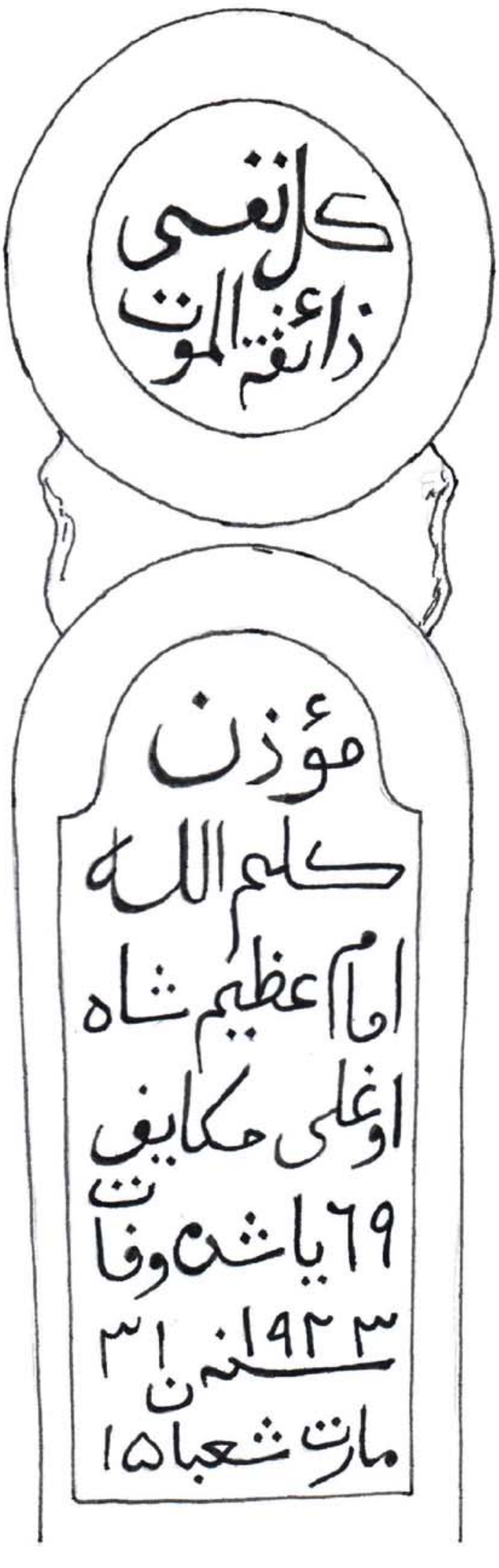

159=A

Рәдүд авылы

160=A
Рәдүд авылы

161=A
Рәдүд авылы

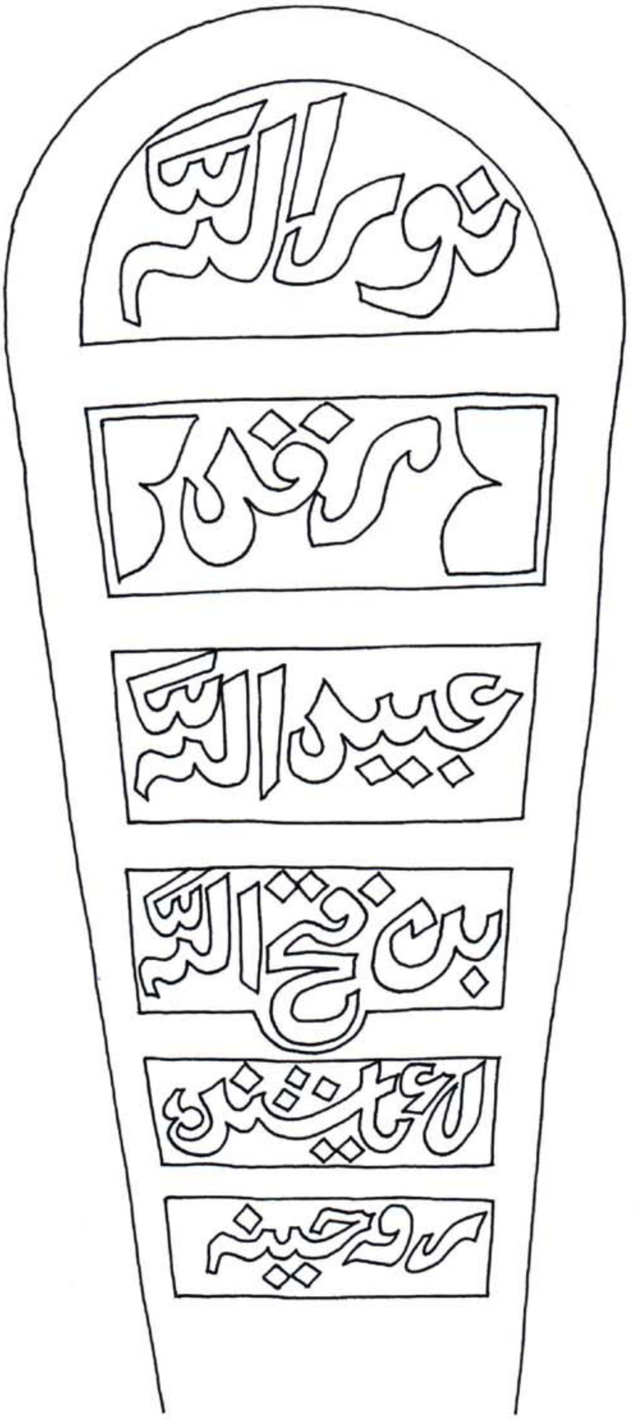

162=А
Рәдүд авылы

163=А

Рәдүд авылы

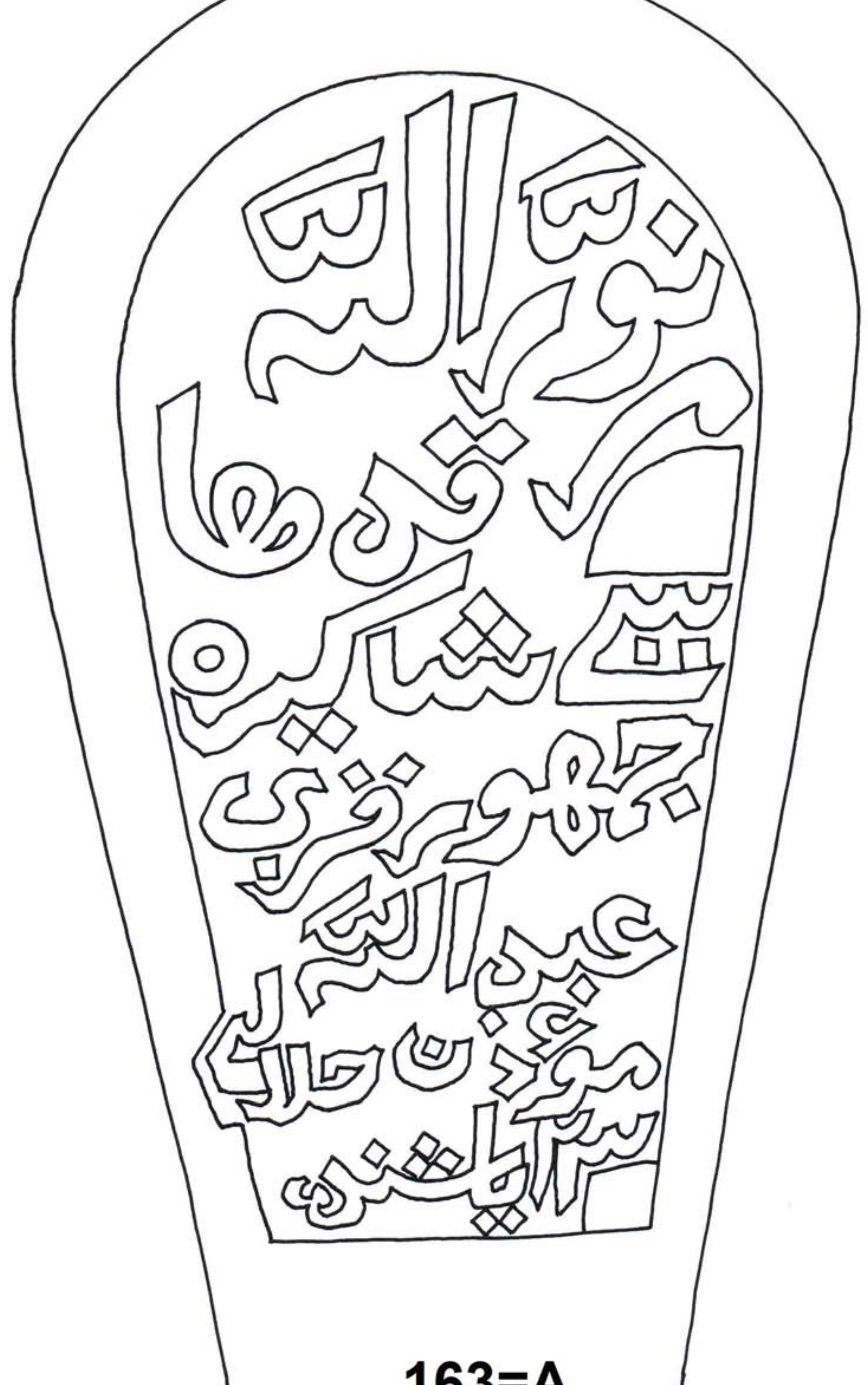

163=A

Рәдүд авылы

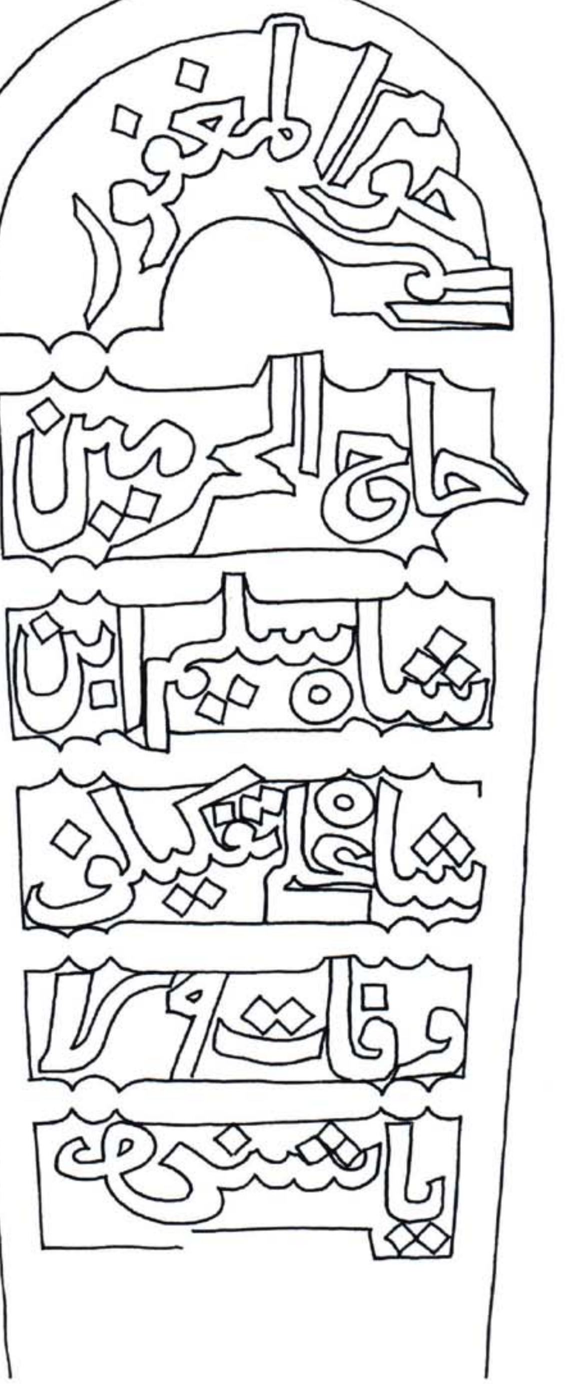

164=А
Рәдүд авылы

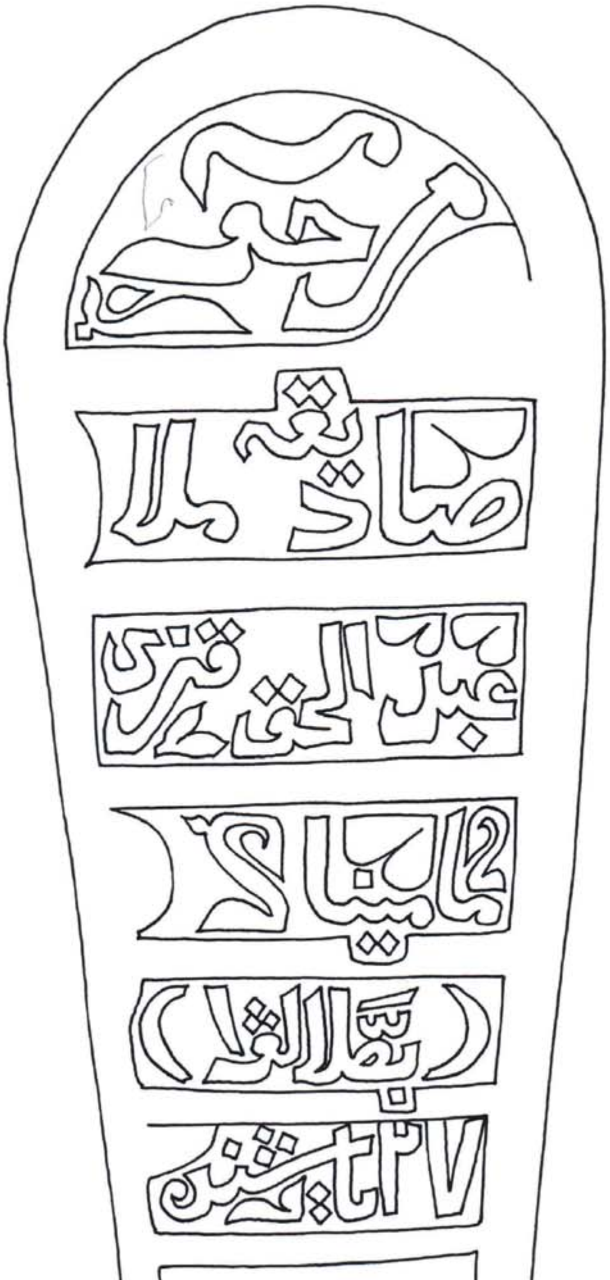

165=А
Рәдүд авылы

166=А

Рәдүд авылы

166-0
Тоз-Түбә шәһәре

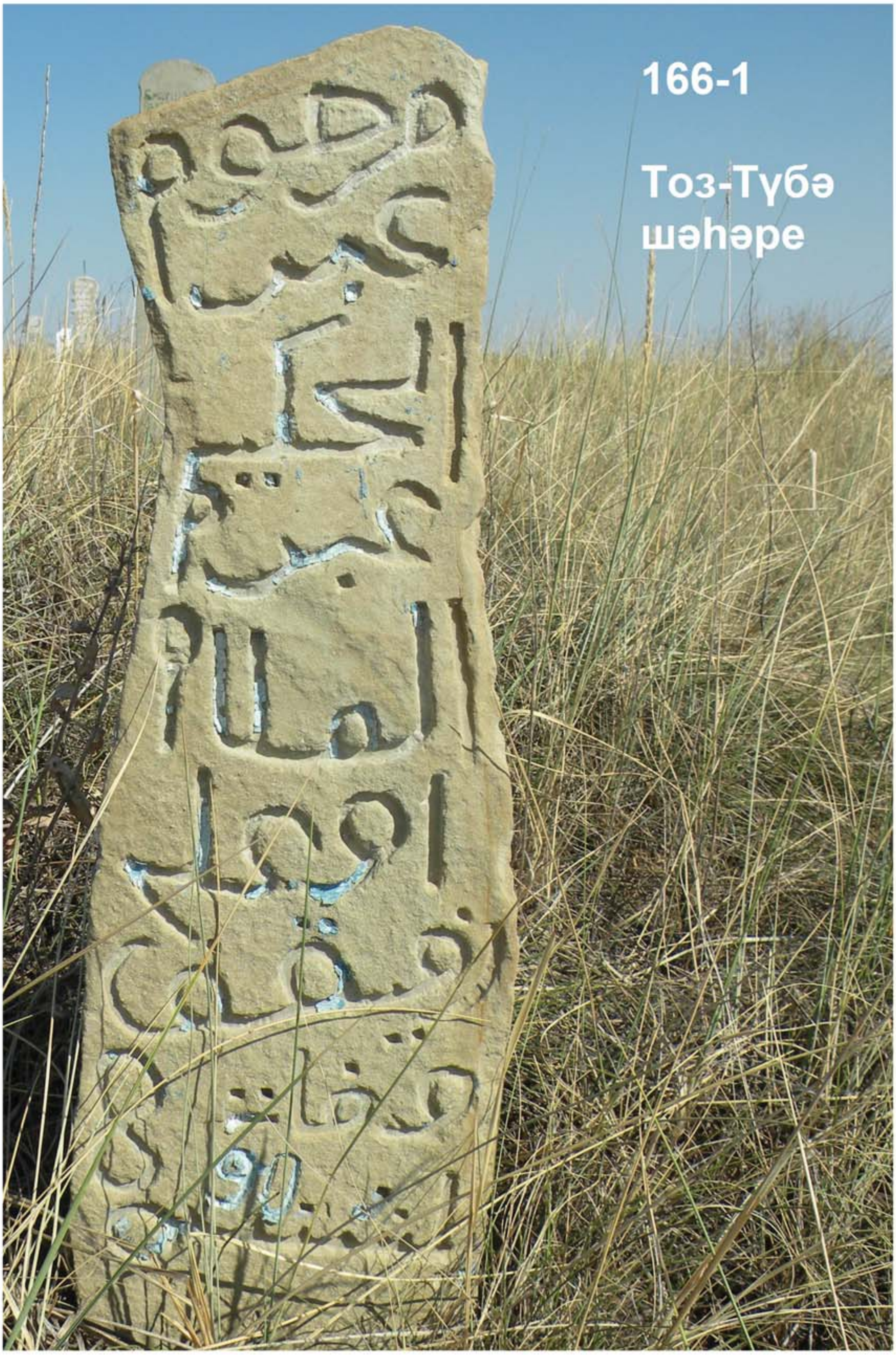
166-1
Тоз-Түбә
шәһәре

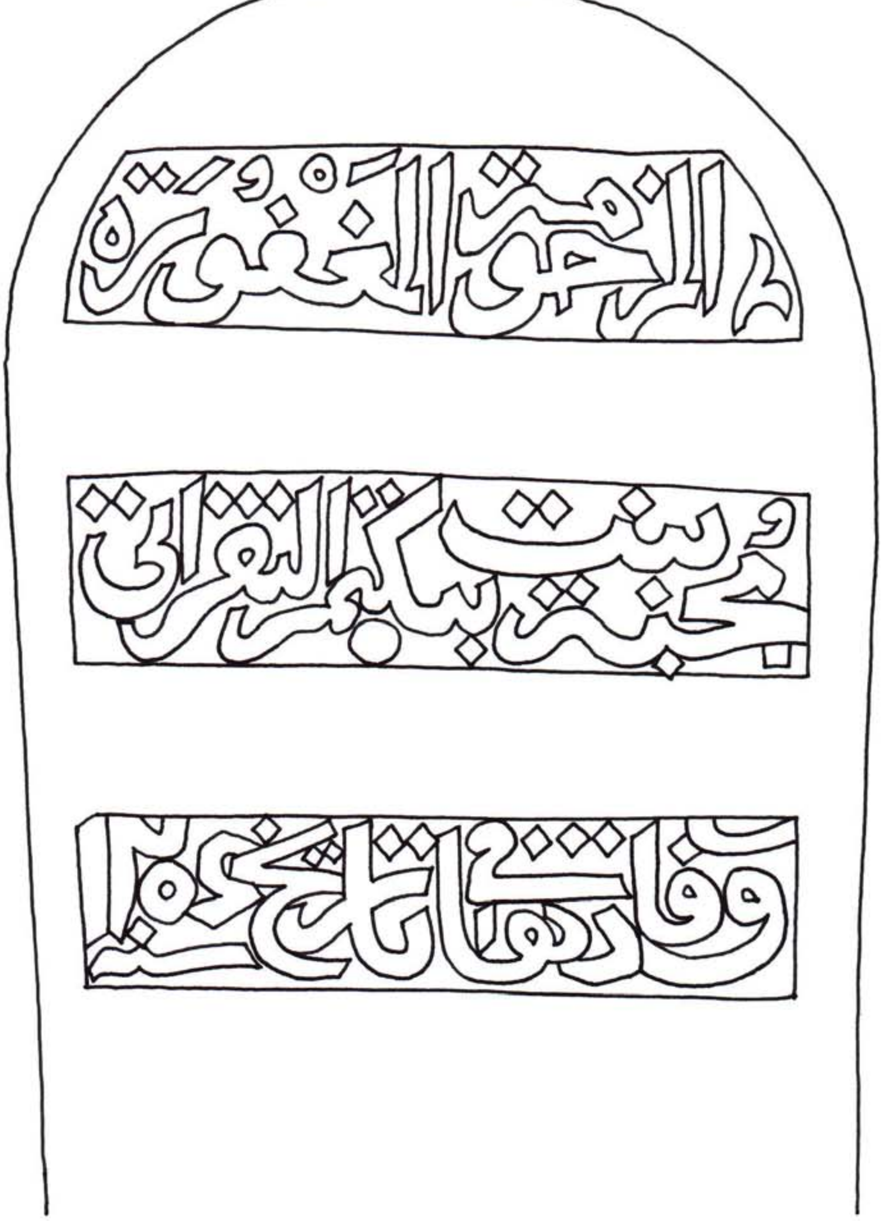

167
Үрге Чебенле авылы

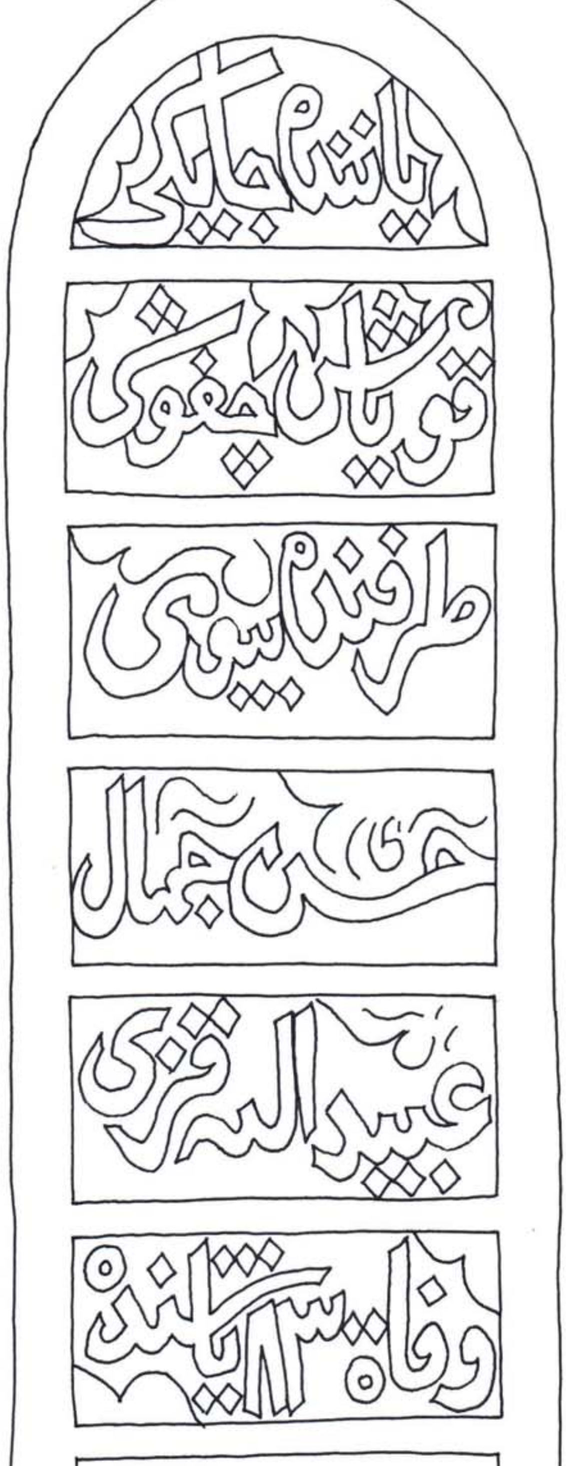

170=А
Үрге Чебенле
авылы

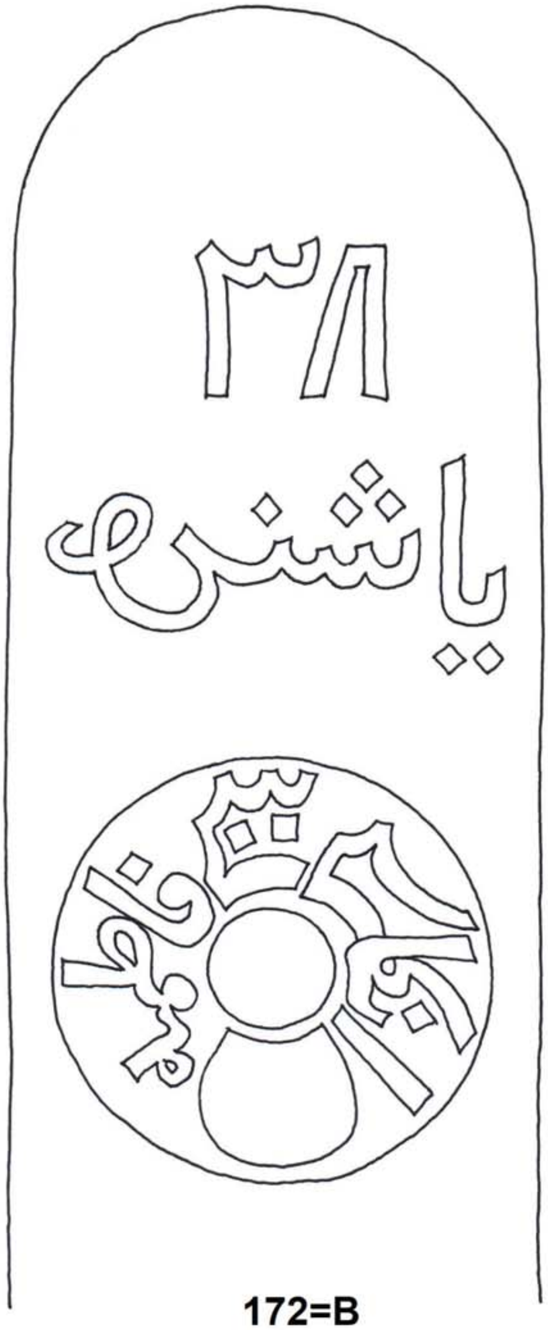

172=В
Үрге Чебенле авылы